364 9

EDITURA UNIVERS

JOAQUÍN GUTIÉRREZ

Expresie a unei intime legături cu natura, oamenii şi problemele ţării sale, operele romancierului şi poetului costarican JOAQUÍN GUTIÉRREZ (n. 1918) au cîştigat un binemeritat prestigiu în ţară şi peste hotare, consfinţit prin acordarea a numeroase premii naţionale şi realizarea unui număr impresionant de traduceri în alte limbi. Împletind tehnici literare tradiţionale cu cele moderne, romanul *Să murim, Federico* (1973) realizează o originală abordare a unor conflicte personale şi familiale tratate cu perspicacitate psihologică într-un context social specific detérminat de pătrunderea capitalului american în agricultura ţării.

Să murim, FEDERICO

COLECTIA GLOBUS

Lei 6

JOAQUÍN GUTIÉRREZ

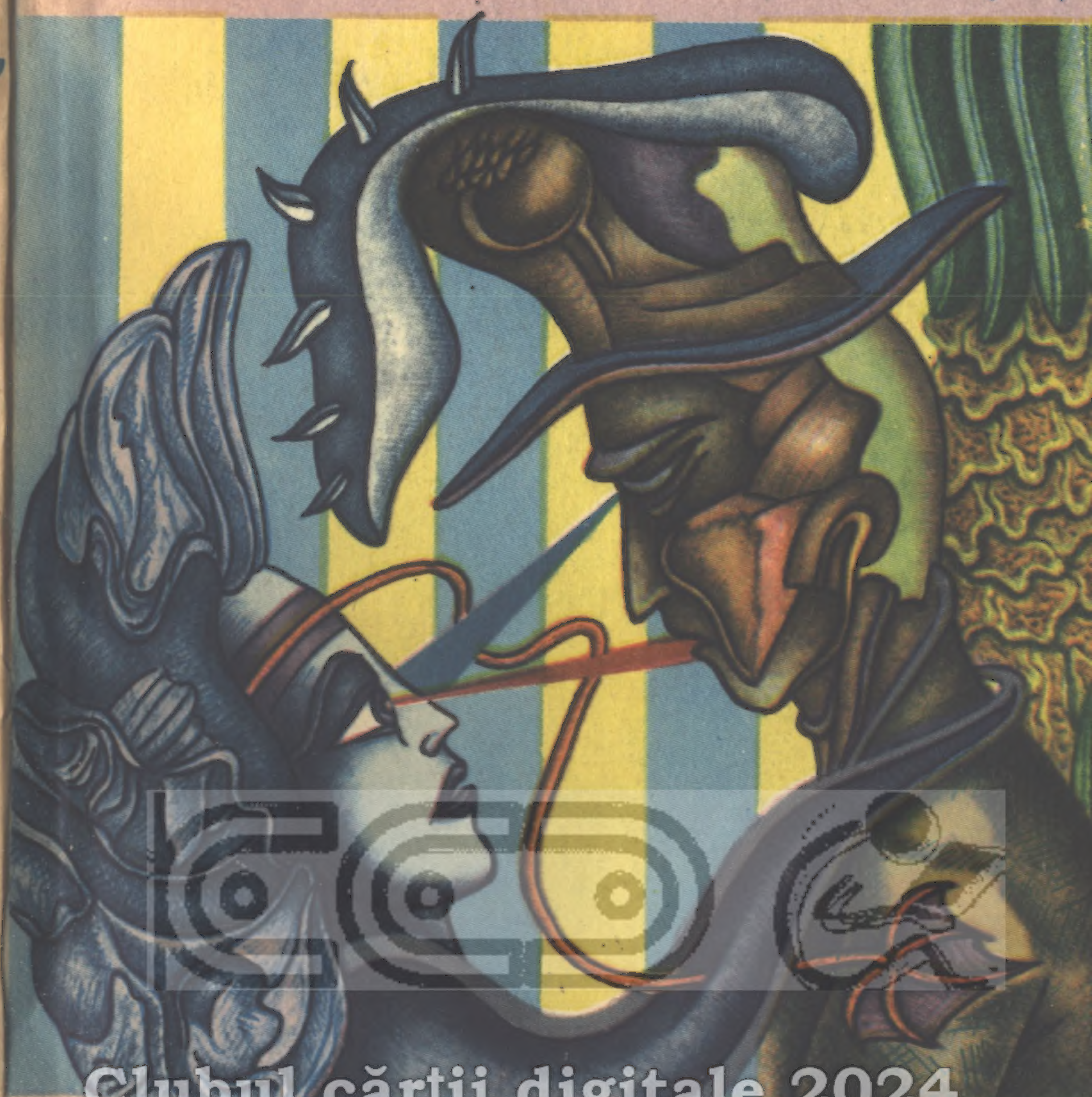

Să murim, FEDERICO

JOAQUÍN GUTIÉRREZ

Să murim, FEDERICO

Colectia GLOBUS / Editura Univers

Coperta colecției de Ion State
Grafica: Valeriu Negoescu. Ilustrația: Dan Stanciu

GLOBUS

JOAQUÍN GUTIÉRREZ

Să murim, FEDERICO

Traducere de
DANA DIACONU

EDITURA UNIVERS
București
1981

Elenei, ca să acopăr o mică parte dintr-o datorie enormă.
Fratelui meu Francisco de Paula.
Lui Fabián și Ceciliei, prieteni de o viață.

I

Federico îl găsi pe Colacho[1] făcîndu-şi siesta de burlac, în izmene, cu dîra de păr rar care îi împărţea pieptul în două. Vechiul ventilator cu aripi bîzîia deasupra hamacului. Farmacistul deschisese larg obloanele de la ferestre şi încă mai ţinea un ochi uşor întredeschis, o firavă dungă de lumină între pleoape, acelaşi ochi cu care, înainte de a adormi, o urmărise pe señora Mencha cum împletea în balconul de vizavi, informată şi scandalizată de toate ; îl auzi pe Federico punînd un disc, apoi deschizînd frigiderul şi închizîndu-l, trîntind uşa aşa cum se trîntesc uşile la frigiderele altora. Federico îi puse în mînă un pahar de whisky şi el încercă să-l soarbă fără să-şi ridice capul, aplecîndu-se doar un pic, dar îşi udă părul de pe piept. Ei, fir-ar să fie !

Federico îşi puse picioarele pe pervazul ferestrei şi începu să bea cu înghiţituri rare. Îşi dădu seama că señora Mencha îl spiona, bătrînă băgăcioasă, şi-şi flutură degetele, în chip de salut, cu un gest de iguană somnolentă, na şoarece de biserică, să nu-ţi închipui că nu ştiu eu cine-mi eşti, lipitoare !

---

[1] Diminutiv, nu prea frecvent, de la Nicolás.

Farmacistul, care nu prea făcea risipă de cuvinte, mai ales acum cînd tocmai își terminase siesta, auzi toată litania și bănui imediat că se petrecea ceva neobișnuit, ceva important. Chiar dacă Federico pusese discul cu *María Bonita* [1] și voia să simuleze că nu, că avea doar chef să bea ceva. Ba da, las' că știu eu, pe mine nu mă duci tu.

Colegi de școală din vremurile urticariilor și gîlcilor, tu m-ai molipsit, nenorocitule, confrați la primele aventuri din anii plini de riscuri de dinainte de apariția sulfamidelor (ce spaimă trăsese atuncea cînd pînă la urmă a scăpat cu zeamă de lămîie) [2], destinele lor s-au bifurcat apoi la Universitate, tu Dreptul și eu Farmacia, pentru a se uni din nou cînd se hotărîseră amîndoi să vină în Limón [3], unde au apărut în același an, cu pălării la modă pe atunci, cu pană prinsă în panglică.

De aceea, pentru că îl cunoștea pe toate fețele, era acum intrigat, cu atît mai mult cu cît el venise la ora cea mai fierbinte din zi, tocmai cînd începuseră căldurile, și tot pentru că îl cunoștea, se hotărî să-l ia cu binișorul, fără grabă, și să treacă la sfaturi numai dacă lucrurile se dovedeau a fi cu adevărat grave. Se scărpină. Prefăcîndu-se că privea un nor gros și leneș, pe care vîntul îl împingea către uscat, își frecă subsuoara iritată de primul deodorant de fabricație națională, primit cadou ca o mostră pentru farmacie. Aștepta. Se scărpina și aștepta, pentru că așa era Federico, nu făceai nimic dacă voiai să-i scoți mărturisiri cu cleștele.

---

[1] Frumoasa Maria (lb. sp.).
[2] Aluzie la tratamentul empiric al bolilor venerice.
[3] Unul din principalele orașe din Costa Rica, port la Atlantic.

După *María Bonita*, urmă *Farolito* [1], pe care le fredonară amîndoi pentru că melodiile acelea stupide le mergeau la inimă, în timp ce señora Mencha, din balconul ei, îi privea pe sub sprîncene închipuindu-și fioroase panorame ale viciului ; pe cer, norii pîntecoși alunecau, urmînd parcă vasul-amiral din frunte, iar aripile ventilatorului se tot învîrteau și bîzîiau, se învîrteau și bîzîiau și din fericire nici unul din ei doi nu putea vedea, din locul unde se afla, lupta pe viață și pe moarte care se încinsese sub sofa între un gîndac și un păianjen.

Colacho începu să-și scarpine cealaltă axilă. Filozofa. Asta da, drace, asta era adevărata prietenie, cea pe care au inventat-o grecii pe vremea lui Perico [2], cum spunea Chus în colegiu ; fără calcule și fără oprelişti. Sorbind viața ar fi sorbit cu două linguri din același castron. Așa și numai așa, altfel nici nu s-ar fi putut, pentru că a trăi în Limón era ca și cum ai fi înotat într-o ciorbă cu perișoare. Numai așa puteai să faci față necazurilor, dezgustului, simplei plictiseli. Fără a avea nici măcar obligația de a conversa.

Ca și cum ai fi mîncat brînză.

Șiroaiele de sudoare se adunau și, sincer să fi fost, farmacistului i-ar fi plăcut să continue așa,

---

[1] Micul felinar (lb. sp.).
[2] Expresie desemnînd un trecut îndepărtat.

bînd whisky sub ventilator şi scărpinîndu-se la cealaltă axilă — acum o făcea cu guma de la capătul creionului — şi să se lase pradă acelei somnolenţe letargice ca purtat de o plută în josul unui rîu de ulei.

Federico puse alt disc, şi strigă din bucătărie că se terminase whisky-ul, parcă ce-l costa să deschidă altă sticlă, din nou se auzi zornăitul cubuleţelor de gheaţă, şi ventilatorul învîrtindu-se şi bîzîind, iar señora Mencha, care tricota, privindu-i pe furiş le ţinea fără îndoială socoteala paharelor băute.

— Urîtă treabă — spuse în cele din urmă Colacho, crezînd că „treaba" putea fi descurcată pornind de aici.

— Care treabă ?

— Situaţia generală, aş zice. Schiţă un surîs. Ai văzut că au mărit preţul la lapte şi l-au scăzut la *guaro* [1] ? După Chile, noi sîntem ţara din America cu cel mai mare consum de alcool, în schimb fumăm mai multă marijuana decît mexicanii, aici le-am luat-o înainte. S-au scumpit şi chibriturile, iar anul trecut am importat patru sute de mii de chintale de orez, porumb şi fasole. Oh, Consiliul Producţiei ! Dar sînt şi veşti bune : înainte aveam mai mulţi învăţători decît soldaţi şi acum avem mai multe prostituate decît învăţătoare ! Doar nu degeaba sărbătorim centenarul educaţiei publice, gratuite şi obligatorii.

---

[1] Rachiu preparat din trestie de zahăr.

Vorbise dintr-o răsuflare şi se opri obosit.

Federico îşi încruntă sprîncenele şi Colacho crezu că se pregătea să spună ceva, dar nimic. Nu de aici trebuia să înceapă să-l descoase. Se ridică să schimbe discul fredonînd aminteşte-ţi-de-Acapulco şi se gîndi că se apropia ora cînd trebuia neapărat să se spele, să-şi pună pantalonii şi să meargă în plin soare pînă la farmacie ca să ridice banii pe mărfurile care s-or fi vîndut în ziua aceea. Mai bine încă nu. Şi reîncepu să filozofeze despre greci, pentru că dacă se spăla, nu putea face duş de două ori cu aceeaşi apă şi, fapt care îi scăpase lui Heraclit, nici apa nu ar putea să-l spele de două ori pe el şi atunci, dacă te-ai potrivi, cine dracu ar mai putea face ceva în viaţa asta. Erau ca necunoscuţii care se întîlnesc pe stradă, se salută şi cred că se recunosc, iar după aceea se gîndesc unde naiba l-am mai văzut, nu cumva e Colacho nătărăul ăla care s-a spălat ieri cu mine şi biata apă s-ar pomeni într-o încurcătură teribilă. Era antidialectica sofisticii. Ca un acid care dizolvă tot şi nu lasă nici sticluţa în care este ţinut. Nu mai rămînea nimic, absolut nimic.

„Cînd te-or ustura ficaţii de cît ai să mă laşi să aştept, scoţi tu ce ai în guşă..." îşi spuse în sinea sa, observîndu-l pe Federico.

— Ce te uiţi aşa la mine ?

— Mă gîndeam că mai bine nu mă spăl încă, pentru că dacă îl spăl pe Nicolás care a putrezit de căldură, întrucît mii de celule ţi se descuamează în fiecare minut şi metabolismele te transformă în mod continuu, rezultă că Nicolás cel de peste o jumătate de oră va fi la fel

de putrezit de căldură. *Ergo* [1] ce rost ar avea să-l spăl pe putrezitul de acum și să-l las putrezit pe cel de peste o jumătate de oră ?

— Nu te prosti. Gesturile lui Federico erau nervoase. Asta e filozofie de circ. Mai lipsesc paiațele. Spune-mi mai bine de unde ți-a răsărit atîta sensibilitate socială.

Vorbea, în sfîrșit vorbea.

— De unde ? Foarte simplu. Eu sînt fiu de țărani, nu am arbore genealogic, ca tine. Bunicul meu a coborît din copac, bunica de pe un băț de coteț. În plus, sînt pe jumătate beat.

— Și de ce ți-e plină limba de statistici ? Nu cumva ai de gînd să-ți lansezi candidatura ca deputat ?

— Ascultă, Federico, lasă prostiile și spune-mi odată ce ți s-a întîmplat. Pentru că ție ți s-a întîmplat ceva, și încă ceva grav.

Federico se întunecă la față și cînd în sfîrșit începu să vorbească o făcu respirînd anevoios :

— Mare baftă ai, păcătosule, că nu te-ai însurat.

Farmacistul se instală în hamac. În chestiuni de familie să nu te apropii nici cu un deget, să nu-ți bagi nasul, în schimb poți să asculți cu bunăvoință confidențele. Își compuse o față plină de interes, ceea ce avu efect, pentru că Federico, incoerent, cu limba cam moale, începu să-și povestească necazurile.

Doña Mencha împletea. Pe trotuarul de vizavi treceau surorile Montoya, cu fundurile lor mari

[1] Deci (lb. lat.).

și cu umbrele de soare. În spate, apăru chinezul Wong cu pantalon de in și pălărie de panama.

— Și toate astea din gelozie ? întrebă Colacho, lovind cu piciorul peretele ca să facă vînt hamacului.

— Presupun că da.

— Fără motiv. Desigur. Și ce spune acum ?

— Asta e cel mai rău, că nu spune nimic.

— Cum așa ?

— Da. Nu vorbește. Doar cu copiii, puțin.

O nouă lovitură cu piciorul.

— Și nu crezi că ar trebui s-o vadă un medic ?

— A și văzut-o. Chiar ea a chemat pe unul din San José care a emis ideea că este o discopatie a vertebrelor, de aici în jos, de la coccis.

— Păi așa o fi. Mătușa mea...

— Nu fi prost.

— Nu, e vorba de o mătușă care se credea ornitorinc, au văzut-o psihiatrii și acum se crede principe de Monaco. I se zbătu o pleoapă, va primi bani. De fapt, cîtă vreme nu se crede helicopter...

— Bine, bine, bate-ți joc.

— Dar nu-mi bat joc...

— Atunci du-te dracului cu mătușa ta cu tot.

Faptul că se cunoscuseră de copii îi făcea bine lui Federico, îl plasa pe aceeași lungime de undă iresponsabilă, de burlac, plină de zeflemea și vitalitate, a farmacistului care își păstra în felul acesta prospețimea unei tinereți ce își făcuse de mult bagajele și plecase.

— M-ai lăsat marţ. Deci dulcea, ascultătoarea şi docila Estebanita... Ei, fir-ar să fie!

— Antecedente există. În Evul Mediu nu ştiu care sfîntă din calendar a făcut la fel. Soţia unuia din familia Capeţilor. Aşa cred.

— Atunci las-o cu Capeţii ei. Dar dacă ar vedea-o alt medic? Al tău. De încredere.

— Nu acceptă. Nu vrea.

— Să vedem. Uşurel. Spui că nu acceptă. Ai spus, nu-i aşa, că *nu acceptă?* Că tu îi ordoni ceva şi ea îţi spune că nu? Sînt oare atît de beat?

— Nu. Aşa este. S-a schimbat. Tristeţea îi învăluie chipul, încetul cu încetul. Pare alta. Dacă intru în camera ei, face scandal. De o săptămînă trebuie să dorm pe divan.

— Ţine-mă să nu cad.

— Da, bătrîne, am încurcat-o.

— Şi nu i-ai spus că toate astea sînt poveşti, bîrfeli? Puteai să-i fi spus că era amanta mea şi nu a ta şi că s-a făcut o confuzie care...

— I-am spus.

— Şi ce ţi-a răspuns?

— Că vrea să apuce ziua în care să te vadă plin de rîie şi fără unghii ca să nu te poţi scărpina. Dar nu m-a crezut. Ştie tot. Cu date. De-a fir a păr.

— Şi cu păr?

— Du-te naibii.

Oricum, se simţea uşurat după ce povestise actul. Bău ce mai rămăsese în pahar, privind absent la cuiul în care atîrna almanahul Ross[1]. Prin balcon pătrundeau zgomote îndepărtate: scrîşnetul unui tren de marfă, soneria bicicletei cu pîine. Simţea un nod, o umflătură.

— Pun un tango?

— Pune un tango.

Colacho lăsă discul cu Gardel[2] să se învîrtească, se duse să facă duş şi la întoarcere îl găsi pe Federico în aceeaşi poziţie.

— Spune-mi un lucru, m-am gîndit la asta în timp ce mă spălam. Soţia ta nu l-o fi citit recent pe Aristofan?

Auzindu-l, Federico surîse, ceea ce putea fi şi o tristă aprobare.

Astăzi am împlinit doisprezece ani opt luni paisprezece zile şi şase ore, pentru că m-am născut la nouă dimineaţa dar mi-e lene să calculez anii bisecţi. Naşterea mea a avut loc în Portul Limón, la paralela unsprezece, meridianul (îl pun mai tîrziu) în Republica Costa Rica, Istmul Americii Centrale, Planeta Pămînt, Sistemul Solar, şi aici la Limón, a venit Colón[3], uite că mi-a ieşit în versuri, numai că atunci se numea Cariari şi

[1] Almanahul întocmit pentru reclama pastilelor cu efect laxativ Ross, cunoscute în toată America Latină.

[2] Carlos Gardel, cîntăreţ argentinian cunoscut în prima jumătate a secolului în special ca celebru interpret de tangouri. A trăit mult timp în Europa şi a murit într-un accident de avion.

[3] Numele spaniol al lui Cristofor Columb, care a descoperit teritoriul actualului stat Costa Rica în 1502, în ultima sa expediţie, cînd căuta un loc de trecere spre Sudul Asiei.

apoi a venit piratul Morgan cînd se ducea să cucerească Panamaua Veche care atunci nu era Veche şi asta am citit-o într-o carte de Salgari pe care mi-a împrumutat-o Toño. Tatăl meu se numeşte don Federico García şi mama doña Estebanita şi sora mea Flor de María. Eu sînt catolic, apostolic şi romanic (de ce eşti oare romanic ?) şi cînd am să fiu mare am să votez pentru partidul Republican chiar dacă tata se va supăra. Eu sînt alb, dar la mine la şcoală sînt şi negri şi nu e adevărat că miros urît şi mai este şi un chinez José Acón care s-a născut la Canton într-un vagon cu un acordeon. Bineînţeles că fiecare om miroase altfel, dar Toño care are dinţii cariaţi miroase cel mai urît.

Tata şi mama sînt la fel, dar sora mea este mai brunetă şi se spală foarte des şi mie cel mai mult îmi place în viaţă să citesc şi tata spune că pot fi fericit cu cărţile aşa de frumoase care sînt acuma pentru că el cînd era mic trebuia să citească unele foarte urîte pe care le avea bunicul lui, sau străbunicul meu, mai bine spus. Căci bunicul tatei este străbunicul meu şi străbunicul străbunicului meu e ceea ce numim strămoşi, care s-au strămutat desigur şi acum nu le-au mai rămas nici dinţii şi nu trebuie să şi-i spele, fericiţii.

Şi înainte îmi plăceau cărţile de aventuri, dar acuma îmi plac cele de astronomie şi cînd am să fiu mare am să mă fac om de ştiinţă şi sora mea îmi spune Einstein ca să mă sîcîie şi învăţătoarea ne-a spus că are să lase la o parte programa şi are să ne înveţe o teorie, dar n-am priceput nimic pentru că mă gîndeam în altă parte. Aşa e viaţa.

Şi învăţătoarea se numeşte Claudia dar noi îi spunem Cavita şi-i cîntăm : Cavita dă-mi un sărut, Cavita mai dă-mi încă unul că dacă-s mai multe nu le pedepseşte Domnul, şi ea se preface că se supără dar nu se supără.

Mă strigă Toño. Mă duc să mă joc.

II

— Nu pot suporta migrena asta, Federico. Îţi jur că nu o pot suporta. Spune-mi ce să fac.

O sprînceană se înălţă sceptică, degetele continuară absorbite să ruleze tubul cu cremă de ras şi vocea, fără chef, impersonală :

— Ceea ce ţi-am mai spus. N-o lua în seamă. Nu te mai gîndi.

— Dar aşa este, Federico. De data asta aşa este. Este exact ca şi cum cineva mi-ar sparge capul.

Şi dacă ar rula-o, ar strînge-o şi ar netezi-o, dacă ar îndoi-o începînd cu partea de jos, oare nu i-ar putea ieşi migrena pe urechi, cremoasă, în valuri, cu plicticoasa ei culoare a plictiselii ?

— N-o lua în seamă, draga mea. Gîndeşte-te în altă parte.

În altă ţară poate, sau pentru altă femeie, asta ar fi putut fi motiv de divorţ, *mental cruelty, your honour* [1], dar nu în acel colţ al Caraibilor, nu, nu pentru acea femeiuşcă mititică şi plină de nerv care suferea perturbaţii îngrijorătoare cînd

[1] Cruzime de caracter, domnia-voastră (lb. engl.).

își punea în lenjeria intimă din dulap mănunchiuri de rădăcini de violete, pentru a-i da un parfum deosebit. Nu, desigur că nu. Din cauza asta, nici vorbă. Divorț ? Nici măcar nu se gîndea. Categoric nu.

— Ai văzut ce amuzant ? — spusese el la micul dejun. În Illinois, o americancă, fanatică cititoare de romane polițiste, a obținut divorțul invocînd ca argument faptul că soțul ei i le citea pe ascuns ca să mîzgălească apoi pe margine, la mijlocul cărții, numele asasinului. Împături ziarul. Ce oameni și americanii ăștia, nu ?

Și ea, tulburată pentru că presimțea ceva :

— Și aveau copii ?

— Copii ? Sigur. În asemenea cazuri sînt întotdeauna la mijloc o droaie de copii.

Estebanita bătu în lemn pentru că numai la gîndul ăsta i se făcea pielea de găină. În nici un caz. Sfîntă Fecioară ! Pentru că era adevărat, atît de adevărat. Anii treceau, copiii creșteau și în mod fatal începeau să se lipsească de neînsemnatul ajutor pe care înainte putuse să li-l dea cînd își făceau lecțiile (atît de puțin, vai, o învățaseră călugărițele) iar de îndată ce-și închideau caietele, o zbugheau din casă și nu-i mai vedea pînă seara. Era adevărat că Flor de María avea deja treisprezece ani (chiar cu o săptămînă înainte venise acasă cu întrebarea pe vîrful buzelor : „Mămicuțo, sigur n-am să mor ?“) și unsprezece lunganul de José Enrique — unsprezece, cine ar fi spus ? — acum, oricît ar fi dorit-o, nu se putea aștepta ca ei să se cuibărească tot așa ca mai înainte la pieptul ei cald de mamă, plin de danteluțe, cu decolteu mic și corset, din care nu mai purta nimeni,

un adevărat martiriu pe o asemenea căldură, și asta pentru ca totul să fie la locul lui, în ordine, să nu scandalizeze, că altfel mai bine s-ar fi aruncat cu un pietroi de gît în apele Sinaiului. Tot adevărat mai era și că singura ei plăcere rămăsese să-i vadă plecînd dimineața, Flor de María cu codițele în vînt și José Enrique sărind într-un picior pe scară în timp ce-și trăgea șosetele, sau să le dea sărutul de noapte-bună — băiatul era așa de rece cu ea că nici atît nu-i mai dădea voie —, sau să se ducă la biserică să se roage pentru Federico, care făcuse așa mare prostie cu masoneria lui.

Toate astea erau adevărate. Pe ea îndurerată, o dureau dureros de adevărat. Atît de mult încît Federico i-a interzis să-i mai facă baie băiatului („gata, niciodată, ai auzit, doar i se schimbă vocea“) și singura dată cînd nu a ascultat, pe ascuns, bineînțeles, s-a văzut nevoită să plece rușinată și să se spovedească săptămîni de zile. De aceea, din toate aceste motive, spunea ea că nu, nici vorbă de divorț, care era împotriva Sfîntului Sacrament și încă pentru un caraghioslîc așa de ridicol. Numai pentru că în Statele Unite, ce îngrozitor, cu cinematograful ăsta lumea a scăpat complet din frîu.

— Dacă n-ar mai fi citit cărțuliile acelea... — spuse în timp ce îi dădea untiera cu gestul celui care, oferind o bijuterie, dă totul — dar trebuie să fi fost nebună americanca aceea.

Și el, luînd untiera cu disprețul firesc al celui care primește o untieră :

— Da, ai foarte mare dreptate.

— Dar nu poţi să laşi ziarul un pic ?
— Îţi dau perfectă dreptate, ţi-am spus.
— În legătură cu ce ?
— În legătură cu ceea ce-mi spuneai.
— Dar ce-ţi spuneam ?
— De unde să ştiu din moment ce tu ai spus-o ?
— Ah, nu vezi că nici nu mă auzi ! Eu îţi spuneam că dacă a făcut aşa ceva, americanca aia trebuie să fi fost nebună.
— Da, asta e sigur. E clar că la o anumită vîrstă toate americancele se scrîntesc. Uită-te la Miss Morton căreia i s-a năzărit să colecţioneze ochelari. Şi mai sînt şi altele care colecţionează soţi.
— Dar nu despre asta e vorba, Federico. Cum nu mă înţelegi ! Şi după o pauză tristă. Nu cumva mai erau şi alte motive ?
Şi el, fără să-şi poată ascunde plictiseala :
— Pentru ce ?
— Pentru divorţ.
— Ah, tot despre asta...
— Dar despre ce altceva am tot vorbit ?
— Nu. Telegrama nu spunea mai mult. Dar uneori americancele divorţează pentru că soţul nu foloseşte... Nu îmi vine cuvîntul. Drăcia asta împotriva transpiraţiei.
Ea se înfioră. Ce puteau să ştie telegramele despre ceea ce se petrece în inimile oamenilor ?
— Sau, uneori, „ascultă dragul meu, să divorţăm azi". Şi el, ştergîndu-se cu prosopul : „nu, azi nu, azi trebuie să joc golf". Împături şerveţelul. Plec, Estebanita, am o groază de treabă.

Ea îl privi îndepărtîndu-se : pierduse din greutate în ultimul timp. Haina îi devenise largă.
Ca marea.
Rămasă singură se grăbi să-şi termine treburile gospodăreşti ca să se poată aşeza pe fotoliu în faţa ferestrei şi să se gîndească la divorţata din Illinois şi deodată o văzu, limpede, înconjurată de toţi copilaşii care i se agăţaseră de mîini şi privind — oare de ce melancolia ei era legată de trenuri ? — cum trecea un marfar foarte lung cu un fluierat foarte trist şi închipuindu-şi-o, ceva asemănător unui pachet de vată creştea înăuntrul ei, îi lăsă inima plutind uşoară şi o obligă să meargă să caute ziarul ca să vadă dacă se spunea ceva în plus, adresa eventual ca să-i trimită, acum cînd se apropia Crăciunul...
Textul era foarte scurt. Şi crud. Pe un ton glumeţ. Cum puteau fi atît de insensibili ziariştii ? Cu ziarul în poală şi cu privirea pierdută pe imensitatea oceanului — o pasăre mare trecea în zbor greoi către sud — ajunse în cele din urmă la concluzia că adevăraţii vinovaţi erau episcopii, evanghelicii şi mormonii. — Aştia erau cei mai răi — şi toată liota asta care sfîrşise prin a-i convinge pe oameni cu predicile lor că viciul era atrăgător şi că Fecioară era numai Maria. Divorţul era adulter, excomunicare, însemna să-ţi petreci eternitatea prăjindu-te ! Nici vorbă !
Trecură alte păsări în şir, şi copiii americancei plîngeau în faţa unei enorme porţi de fier întrebînd de mama lor şi simţi cum neliniştea o strîngea de gît.
Seara, ţinîndu-i lui Federico oglinda ca să-l ajute să se bărbierească — pentru că un nor

mare, foarte negru și foarte urît reușise să-i întunece fața — își aminti din nou de el.
— Și nu e numai migrena — insistă ea. Dar am impresia că tu nici nu mă auzi.
— Ce e, te mai doare ceva ?
— Nu. Nu că m-ar mai durea ceva, Federico. Ceea ce se întîmplă este că toată săptămîna asta n-a fost seară în care tu să nu fi găsit un pretext ca să pleci. Uite, dacă vrei, le numărăm : luni că deputații, marți că Loja, miercuri...
— Și duminică șapte — spuse el plimbînd briciul pe buricul degetului gros. Parcă ai fi proastă, Estebanita. Doar ți-am spus că azi nu aveam de gînd. Pe cuvînt că nu. Sînt treburile lui Colacho. Nevinovate.
— Așa e Federico — îl justifica ea în fața prietenelor. De fapt oricine în locul lui, cu bunicul acela îngrozitor care l-a crescut...
Și asta din ziua în care l-a cunoscut, ea de șaptesprezece ani și el de douăzeci și patru și cel mai bine făcut, mai arogant și mai bun dansator din toți la petrecerea aceea de la Teatrul Național cînd se apropiase de ea ca s-o invite să danseze o *conga* și ea zăpăcită de tot acceptase cu un da subțirel implorîndu-l din ochi pe taică-su să-i dea voie ; imediat apoi trebuise să suporte acele două mîini mari care o strîngeau ca să-și miște trupul în ritm, doar atît, desigur că niciodată nu ar fi fost permis mai mult, mai ales în prezența familiei, dar ea simțise că nu-i mai ajungea tot aerul din lume la gîndul acela tulburător că acolo, la cîțiva centimetri numai, inima lui palpita înflăcărată și puternică, și i se făcuse piele de găină și-i venea să mănînce ciucurii lămpii. Dragoste la prima vedere, cum se spune.

— Să fi știut eu că era destrăbălatul acela nu te lăsam să dansezi cu el — spusese don Ignacio cînd au ajuns în zori acasă, și ea nu se încumetase să-i răspundă, în schimb începu de atunci să retrăiască în fiecare clipă toate cîte se petrecuseră în noaptea aceea, cupa de șampanie de la ora douăsprezece, *conga*, răsuflarea arzătoare și vîrtejul furibund al *merecumbé*-ului[1].
— Să nu-și piardă timpul și să nu-și mai facă visuri ! — țipa don Papá, Magistrat la Suprem, de parcă s-ar fi aflat înaintea unui nefericit acuzat de furt de vite, atunci cînd soția lui îndrăznea să intervină. Să știe, cu descreieratul ăsta n-are să se căsătorească niciodată. Cel puțin cîtă vreme trăiesc eu.
Cu pîine și apă. O lună de zile, cu pîine și apă, pentru că a fost neroadă. În mod logic slăbi și mama promise să facă penitență timp de un an iar bucătăreasa suspina și-i lăsa covrigei sub pernă și don Ignacio era cătrănit rău, lucru la care te puteai aștepta cel mai puțin de la un Lizaurzábal. Logic : au început să se vadă pe furiș.
Inventară mii de stratageme, contrasemnale, chibrite care se aprindeau la o fereastră îndepărtată, curieri, și totul culmină atunci cînd se întîlniră în Catedrală, într-un confesional întunecat, unde lemnul scîrțîia iar praful îi făcea să strănute, el începuse s-o mîngîie cu atîta religiozitate încît ea, copleșită de acel păcat moral, leșină și alunecă cu picioarele în afară și numai dumnezeu știe cum

[1] Dans, mai precis ritm, afro-cubanez.

au reuşit să fugă urmăriţi de potopul de anateme ale evlavioşilor.

A doua zi Federico venise dispus la orice. În salon, aşezaţi în fotolii îmbrăcate în catifea verde, îi ceru lui don Ignacio, fără ocolişuri, mîna fiicei sale.

— Estebanita are numai şaptesprezece ani. Nu se poate. Vino peste cinci ani — spuse Magistratul considerînd vizita încheiată.

— Julieta lui Shakespeare avea paisprezece — replică el ridicîndu-se în picioare.

— Şi ce legătură am eu cu comedianţii de la teatru ?!

— Nu sînt comedianţi ; sînt tragedieni, domnule.

Amîndoi începuseră să urle.

— Tragedie e ceea ce vrei dumneata să aduci în casa asta.

— Poate va fi tragicomedie.

— Ieşi afară, bădăranule !

Exact o săptămînă mai tîrziu, se produse răpirea.

— Da, dragele mele, pare de necrezut ; dar adevărul este că alături de Federico, totul era aşa, ca în filme.

La radio, se dăduse un anunţ : „Orice informaţie trebuie comunicată telefonic postului nostru de radio. Merg într-o maşină verde către sud. Alte persoane spun că i-au văzut trecînd înspre Curridabat."

Ei lăsaseră în urmă Zapote, Aserrí şi Tarbaca şi se apropiau de El Jorco, cu părul, sprîncenele şi genele albe din cauza norilor de praf, în momentul în care începu urmărirea organizată.

La El Jorco, Federico vorbise cu preotul dar cu toate acestea (tocmai ascultase radioul), trebui să-l scoată cu forţa din ascunzătoarea de după altar, şi cînd năvăli Şeful Poliţiei, Federico îl obligă să stea liniştit, pînă la terminarea ceremoniei, ameninţîndu-l cu pistolul. Maşina o împinseră în rîpă ca să dezorienteze, o apucară pe cărări ascunse şi matrimoniul se consumă exact la miezul nopţii, în apropiere de Quebradillas, într-o colibă de chirpici cu pămînt pe jos, vopsită patriotic cu roşu, alb şi albastru.

Dar cearceafurile miroseau a curat şi o mulţime de stele se înghesuiau în dreptul ferestruicii fără perdele ca să-i privească.

— Nu vreţi să mă credeţi ? Chiar aşa a fost, exact după cum vă povestesc.

Rememora noaptea aceea gîndindu-se că ea continua să-l găsească bărbatul cel mai frumos din lume, continua să audă zgomotul briciului luptînd cu ţepii bărbii aspre, al apei din rezervorul closetului, şi, în fundul curţii, fredonatul îndepărtat al bucătăresei. Şi din nou străluciră fulgere, şi mirosul de săpun, şi vederea axilei, şi amintirea poienei cu trifoi, toate se contopeau pentru ca ea, strîngînd cu putere mînerul oglinzii să întrebe pe un ton între rebel şi speriat, ce anume numea el treburi nevinovate.

Întrebă şi rămase intimidată, privind ca o căprioară uimită faianţa din care lipsea o plăcuţă într-un colţ.

— Treburi nevinovate ? Păi chiar asta, pur şi simplu. Îl ştii tu pe Colacho.

Şi el rămase ezitînd, nehotărîndu-se dacă să o ia pe genunchi, să o ciupească şi să-i spună

găinuşa mea proastă, sau, dimpotrivă, să-şi ridice braţele şi cu un ton distant, să descarce toată arborada puterii sale conjugale asupra acelui căpşor plin de bigudiuri, care aştepta răspunsul lui.

Clipa aceea de îndoială a stricat totul. Pentru că, oare cînd, doamne dumnezeule, cînd nu avea el la îndemînă un răspuns logic, raţional şi zdrobitor ?

— Eu cred că tu mă înşeli, Federico — vorbi fără să-şi ridice privirea. Şi cînd îmi răspunzi te rog să nu ţipi pentru că trebuie să vină copiii. Să nu ţipi. M-ai auzit ?

Cîteodată tata mi-e nesuferit. Cînd eram mai mic nu. Mama îmi făcuse o plută de lemn uşor pe care o legam la brîu şi el mă ducea pe chei şi-mi dădea brînci ca să învăţ să înot ca şi cîinii, aşa spunea, şi la întoarcere mă invita să mănînc îngheţată. Dar asta era înainte. Mai apoi, după ce mama s-a îmbolnăvit, în casă toate s-au stricat. Tata umblă mereu prost dispus şi-ţi lipeşte o palmă pentru te miri ce, eu chiar aş spune că pentru plăcerea lui, şi la şcoală ceilalţi zic că şi ei pătesc la fel dar eu cred că nu chiar aşa. Şi cînd mă gîndesc la toate astea îmi dau seama că nu e de nici un folos să nu-ţi iubeşti tatăl, dar uneori îl văd preocupat ori trist şi îl privesc dar nu-mi vine să-i spun nimic.

Semestrul acesta i-am dus notele mamei şi i-am spus să nu i le arate, dar i le-a arătat şi el m-a pedepsit patru duminici, dar mai rău a fost cînd mi-au comandat ochelari şi la şcoală mi se spunea patruochi şi m-am înfuriat şi într-o zi i-am aruncat şi am spus că i-am pierdut la joacă iar

pe ceilalţi pe care mi i-au cumpărat i-am ascuns şi cînd i-au găsit cît pe ce să mă omoare în bătaie.

Cu Flor de María tata e cu totul altfel. Pe ea n-o loveşte niciodată.

III

— Bunicule.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu, nimic.

— Dacă nu-i nimic mai bine taci.

Bătrînul dădu din pinteni şi băiatul rămase în urmă. Apoi, în zănoagă, îl ajunse.

— Federico — spuse bunicul simţind răsuflarea iepei — ce se petrece cu tine ?

— Nimic. Zău.

— Trebuie să fie ceva.

— Nu, nimic. Nu mă simt bine, asta-i tot.

— Te doare ceva ?

— Nu, e în suflet. Simt că plesnesc.

— Aha ! Bătrînului îi fulgerau ochii. Păi atunci plesneşte ! Pentru că dacă un bărbat spune că simte că plesneşte şi nu o face, asta înseamnă că e pe cale să devină un nevolnic.

Aşa vorbea bătrînul. Aşa gîndea. Şi aşa îl învăţa.

Seara, cînd stăteau în verandă, reluă subiectul :

— Vezi tu stelele astea ? Nu, grămada de dincoace, uită-te după degetul meu. E una din constelaţii. Se numeşte Orion, dar pe aici i se spune

Pielicica Cerbului. Pentru că oamenii o tăbăcesc și o țintuiesc pe tavanul colibei în patru cuie din acelea cu floarea mare, ca să se usuce și apoi se culcă și privesc tavanul și au impresia că privesc cerul. De aceea îți spun. Aprinse pipa. Odată în viața mea am simțit și eu la fel. Că plesneam. Atunci cînd bunica ta a avut febra puerperală care a luat-o cu ea și înainte de moartea ei am aranjat să ne căsătorim și a început familia să mă critice că ce însemna asta, cum mă puteam căsători cu negresa aceea. Atunci m-am simțit așa.

— Cum, bunicule ?

— Așa. Simțeam că dacă respiram adînc plesneam.

— Și atunci, ce-ai făcut ?

— Am respirat adînc !

Sînt fraze care ți se întipăresc, de parcă ți le-ar imprima cineva cu fierul roșu.

Poate că pînă la urmă se uită. Sau nu se spun niciodată. Dar sînt acolo. Au venit ca să rămînă.

Deodată începură să latre cîinii. Curios, foarte curios. Își încordă trupul înainte și rămase nemișcat, cu capul înclinat într-o parte.

Lătrau întărîtați, spărgîndu-și pieptul, a necunoscut.

Mai mult decît curios. Pentru că, cu mult înainte de a trece prin fața lui *El Zafiro*[1], el putea recunoaște zgomotul oricărui motor : opintelile bărcii familiei Arrieta, sau torsul domol al pirogii chiricanului[1]. De data asta însă, nimic.

— Josefina.

— Ce este ?

— Ai auzit ceva ?

— Nu, nimic — se apropie ea pe culoar, ștergîndu-și mîinile cu șorțul.

— Și ce-ar putea să fie ? — se opri să privească prin sita murdară de la fereastră.

— Ce-ar putea să fie ? — repetă ca un ecou, supusă și gînditoare, Josefina.

— Să fie Arnulfo ?

— Nu. Are barca stricată — o însufleți faptul că putea să-l informeze cu ceva concret. S-a lovit de un pietroi și a crăpat ca un pepene.

— Și atunci ?

— Ah, don Federico, dacă aș ști v-aș spune.

Femeia se întoarse, prudentă, la bucătărie și el rămase concentrat, ascultînd și întrebîndu-se. Cine ? Cine să vină să-l vadă pe el, cine ?

Săltînd pe pajiște, apăru în cele din urmă Pirula și mai în spate, în mijlocul vîltorii produse de restul haitei, *Zambo*[2].

El strînse grăbit cărțile de pasiență în sertar și se uită din nou. Acuma da, se vedeau prin păduricea de bambuși. Amîndoi cu căști. Cel dinainte roșu la față și cu dosul mare. Celălalt, mai înalt, lovindu-și jambierele cu o biciușcă.

Își prinse cingătoarea cu revolverul, ieși spre pășune și chemă energic cîinii, care se apropiară învîrtindu-și cozile cu nerăbdare.

---

[1] Safirul (lb. sp.).

[1] Locuitor din Chiriqui, o regiune din Panama.
[2] Crăcănat (lb. sp.).

— Potoliți-vă dracilor. Și numai Pirulei, răsfățata, îi lăsă mîna în jos ca să i-o lingă.

Zambo, cu mersul lui caracteristic, pe vîrfuri, de parcă l-ar fi durut călcîiele, trecu prin față, mărginindu-se să-și ridice o sprînceană și, fără nici o vorbă, se îndreptă spre bucătărie. Grăsunul, de aproape, nu era chiar atît de roșu.

— Da, da, bună. Poftiți!

Amîndoi păreau a-l cunoaște.

— Peralta.

Se curățau de noroi pe rogojină.

— Arturo Solera.

El nu, pe nici unul.

— Intrați, poftiți. Luați loc. Nu pe balansoar, vă rog, acolo stau eu; vorbea în timp ce le arăta cu un gest larg cele două scăunele de răchită a căror vopsea verde începuse să se cojească și fotoliul de piele.

Se pierde obiceiul. Vizitatori pe aici? Numai cînd murea episcopul. Epifanio, cine altcineva, dar cum nu era chip să-l faci pe Epifanio să intre, pe el îl primea în spatele casei, amîndoi în picioare, sprijinindu-și coatele pe butoaiele cu apă de ploaie.

Grăsunul se așeză pe unul din scăunele și după ce căută din ochi, inutil, un suport de umbrele, își puse cascheta pe jos, lîngă el. Slăbănogul, care spusese că se numește Solera, alesese fotoliul de piele și rămase cu cascheta în cap așezîndu-și pe genunchi eleganta mapă din piele de porc cu calendarul aztec pirogravat.

— Ați venit cu Pachuco? — tonul lui Federico era placid.

— Nu, don Federico, nu de la Limón venim; venim din San José — răspunse grăsunul mîngîind brațele fotoliului.

— Și terenurile surpate?

— Tocmai terminau de dinamitat pe cel mai mare. Un deal întreg care s-a prăbușit din cauza furtunii.

Ar fi vrut să afle mai multe în legătură cu aceasta, dar curiozitatea îl rodea din altă parte. „Și de ce n-oi fi auzit zgomotul bărcii? Au venit așa de încetișor..."

Se priviră.

— Ni s-a stricat motorul — explică surîzînd Peralta. Bineînțeles că am tras o spaimă grozavă pentru că ni s-a oprit chiar în mijlocul unui vîrtej. Dar băiatul ăsta se pare că se pricepe. Ne-a scos foarte bine cu vîsla lui lată.

— Pentru că era în josul rîului — spuse slăbănogul cu o ușoară ridicare a umerilor.

— E foarte bună piroga — continuă pedagogic Peralta. Ne povestea *Zambo* că în băltoaca aceea trăiește un crocodil de vreo șase metri. Așa ne-a spus.

Federico se încruntă:

— Așa v-a spus?

— Da, eu nu l-am crezut — spuse încurcat Solera. Dar colegului îi place să colecționeze povești pentru nepoți.

Nu păreau oameni răi. Nu. Numai slăbănogul de l-ar fi privit mai puțin. De-ar fi clipit mai puțin.

— Ne-a mai povestit — continuă Peralta așezîndu-se picior peste picior — că rechinii urcă pînă aici. Spunea că trec de punctul de confluență

între rîu și mare și vin după bancurile de pești. N-or fi simple presupuneri? Pentru că eu nu știam că rechinilor le place apa dulce.

La ce-or fi venit? Dacă erau numai în excursie i-ar fi spus-o pînă acum. Formau o delegație? Grăsanul, așa sînt întotdeauna cei grași, ar juca rolul bonomului.

Și celălalt?

— Păi, să nu credeți, asta e sigur. Eu i-am văzut în susul rîului. În acest moment observă că Peralta purta la deget un inel extravagant, de aur, în formă de viperă încolăcită, cu doi ochi de rubin.

— E sigur, într-adevăr — adăugă Solera. Acum îmi amintesc că sînt și în Lacul Nicaragua [1]. Se pare că tot urcînd așa pe San Juan au ajuns să se obișnuiască cu apa dulce.

— Cu toate se obișnuiesc — spuse Peralta. Chiar să și trăiască pe Bulevardul Central.

Federico aprobă. Fără să surîdă însă, de data aceasta.

— Păi asta pe care o vedeți — spuse arătînd-o cu buza pe Pirula care, tolănită la picioarele lui, se răsucea încercînd să-și lingă o rană de pe spate — asta trece rîul înot. Are un amorez vizavi, o javră lașă, și ea e cea care înfruntă curentul apei ca să meargă să-l vadă. Eu i-am spus de multe ori să nu se umilească, că așa nu va obține niciodată o iubire trainică și că, dacă are să mai fie tot așa de proastă, într-o bună zi are s-o sfîrșească în burta unui rechin... Dar

[1] Lac foarte mare în apropiere de Costa Rica.

nu mă ia în seamă. Tăcu. Începea să-și piardă răbdarea.

— Auziți, don Federico — spuse Peralta cu uimire — mi se pare mie sau cățeaua asta rîde?

Pirula, într-adevăr, avea un fel numai al ei de a o face, dezvelindu-și dinții într-o singură latură, așa cum rîde un hemiplegic.

Era talentul ei, o făcea întotdeauna la momentul oportun și vizitatorii o admirau.

Prea mult. Poate.

Federico se duse în dormitor, se întoarse cu o sticlă de rom de contrabandă și umplu trei pahare. Într-al său mai puse cîteva picături de sos englezesc și-l agită.

— Noroc.

Lui Peralta îi dădură lacrimile.

Era singurătatea. Ea era pungașa care îi dicta drăciile astea. Și la fel s-ar fi întîmplat cu oricine ar fi simțit-o. Dacă cu ea trăiești, dormi și mănînci, cu farfuria undeva departe, spre care întinzi mîna cu furculița ca să apuci bucata de *yuca* [1], fără să-ți întrerupi pasiențele, și dacă cu ea iei cafeaua și te întorci cu ea în vechiul balansoar... Pentru ce? Ca să gîndești? Ca să-ți amintești? O pereche de păsări străpunge imensitatea cerului, le privești pînă dispar, și, după ce au dispărut, te privești iarăși pe dinăuntru...

Erau ceasuri cînd te copleșea și mai mult. Pe înserat, de exemplu. Și să gîndești de unul singur, să gîndești fără cuvinte, să gîndești mutește, nu

[1] Rădăcina unei plante asemănătoare cu cartoful. Se frige și constituie un aliment foarte ieftin.

era oare ca și cum ai fi cîntat la un pian fără clape?

Josefina, din fericire, știa. Știa că, dacă îl auzea vorbind de unul singur, trebuia s-o facă pe proasta, pur și simplu. La fel cînd striga. Striga cîteodată îngrozitor, noroc că îi trecea repede.

— E bine singur pe aici — spuse Peralta.

— Da.

— Dar nu locuiește pe aici familia Rojas?

— De partea cealaltă. Pe malul acesta numai eu. Epifanio și cu mine. Și cînd ajungi aproape de mare, Bătrîna cu Porcii.

— Și nimeni altcineva?

— Nu — răspunse mîndru. Nimeni altcineva.

Sigur că nimeni altcineva. Nici un „bună-ziua" din cînd în cînd, nici un „treci să mă vezi cînd vrei". Nimeni în afară de molateca, învăluitoarea singurătate.

— Eu unul n-aș putea — spuse Solera clipind fără întrerupere.

— Nu, desigur — îi simțiră sarcasmul. În schimb aici nu pierzi timpul vorbind tîmpenii.

Se informaseră bine înainte de a veni. Știau de extravaganțele lui, de accesele lui. Dar, deși pînă acum totul părea să prevestească mare liniștită și vînt bun, ceva îi avertiza că, pe undeva, în vreun tufiș, ascunsă, vicleană, începea să se încolăcească vipera. Trebuia să se grăbească. Desigur cu precauție, sondînd terenul, așa cum merg oamenii de la oraș în prima lor excursie în pădurea virgină. Să nu atingi nimic cu mîna, aten-

ție, că dintr-o dată ceea ce credeai că este o liană devine un șarpe-cu-clopoței!

— Păi, don Federico — începu Peralta agitîndu-și grăsimile pe scaun și punîndu-și paharul pe măsuță — ca să intrăm în subiect, cum s-ar zice, vă voi explica în două cuvinte ce anume ne-a adus pînă aici. Sau mai bine spus, ce ne-a determinat să violăm această plăcută singurătate in care trăiți.

La naiba cu preambulul!

— N-ați putea — îl întrerupse — să intrați direct în subiect?

— Eu am să vă spun totul în două cuvinte — interveni politicos slăbănogul. Lucrurile stau așa, uitați. Noi venim din partea Companiei[1], de la Departamentul Legal. Peralta — și îl arătă cu degetul mare — este Șeful. Eu nu, eu am intrat acolo de puțină vreme. Dar la amîndoi ni s-a spus să venim să vorbim personal cu dumneavoastră. Luă aer. Pentru că dumneavoastră la San José veniți rar, nu-i așa?

— Da, rar.

— Și n-avem nimic de pierdut dacă stăm de vorbă — i-o reteză Peralta recuperînd ierarhia. Pentru că problema este să știm o dată pentru totdeauna dacă dumneavoastră v-ați decis, în fine, să vindeți *El Zafiro*. Asta-i tot! Ați văzut?

---

[1] Trustul nord-american *United Fruit Company* care a acaparat o mare parte a teritoriului țării încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Este prezent și azi, dar supus legilor de muncă ale statului costarican. Trustul are filiale transnaționale și în alte state ale Americii Centrale și de Sud.

El privi pe fereastră. Un *cardinal*[1] se oprise pe o tufă de lămîi și legăna crenguța. Cu coada ochiului îl vedea pe Peralta ștergîndu-și sudoarea de pe frunte. Solera, care în cele din urmă se hotărîse să-și pună și el cascheta pe jos, fuma. În momentul acela își aminti de bunicul lui și hotărî, pentru început, să nu răspundă nimic înainte de a număra cincisprezece balansări ale scaunului.

Începu.

Îl priveau.

...trei... patru...

— Dumneavoastră ați primit probabil în ultimele săptămîni mai multe scrisori din partea Companiei — spuse Peralta tușind să-și dreagă glasul.

— O știu cu siguranță — adăugă slăbănogul — pentru că eu însumi am fost de față cînd mister Brooks i le-a dictat secretarei.

...șase... șapte...

— Deși, sigur că, pe căldura asta e foarte plicticos să răspunzi la scrisori.

Pirula renunțase în sfîrșit la eforturile ei inutile de a-și linge rana de pe spinare și acum dormea, agitată, cu coșmaruri.

El se balansa.

— Eu n-aș putea. Nici o telegramă.

...doisprezece...

Durează mult cincisprezece balansări pe un balansoar vechi !

Cardinalul, după două încercări, își luă, în sfîrșit, zborul. Frunzulițele rămaseră tremurînd.

[1] Pasăre rară, avînd culoarea roșie asemănătoare mantiei de cardinal și pete negre.

— Scuzați — se priveau unul pe altul — dar, vă simțiți bine ?

— Poate din cauza băuturii — adăugă Solera. Pentru că alcoolul ăsta nu are mai puțin de cincizeci de grade.

— La umbră !

...paisprezece...

...cincisprezece...

— Și ce îmi spuneați în scrisorile acelea ? — vorbi în cele din urmă întorcîndu-se și privindu-l pe Solera cu o expresie de o neobișnuită duritate.

Amîndoi se priviră din nou unul pe celălalt. Cu cîteva ore înainte, cînd trecuseră prin Siquirres[1], chiar Șeful Oficiului Poștal le arătase taloanele scrisorilor recomandate, semnate toate de mîna lui don Federico.

„Nu uitați cu cine urmează să vorbiți — îi avertizase mister Brooks. Trebuie să fiți, mai cu seamă, foarte răbdători. Și dacă pentru a-i smulge acordul trebuie să stați acolo cincisprezece zile, atunci să stați cincisprezece zile. E clar ?" Mister Brooks spunea clarr. Și foarte clarr era, cum să nu ! Dacă lucrurile continuau să meargă așa, Peralta se și vedea alergînd spre debarcader prin ploaia de gloanțe vîjîindu-i pe la urechi și cu toată haita de cîini pe urmele lui.

— Eu nu-mi amintesc de nici o scrisoare — vorbi sec. E drept că aici serviciul poștal e o

[1] Oraș în zona Atlanticului, cu climă foarte caldă pentru că se află la altitudine joasă ; a fost denumit „micul Macondo".

porcărie. Ca şi asigurările. Sau ca şi campania împotriva paludismului. Toate astea sînt hoţii. Cloacă.

— Deci dumneavoastră ne asiguraţi că nu aţi primit nici o scrisoare — spuse Solera împingîndu-şi înainte maxilarul.

— Eu nu vă asigur de nimic, domnule. Poate au sosit. Poate sînt pe aici nedesfăcute. Dacă vreţi, căutaţi-le — încheie cu un gest nerăbdător al mîinii de parcă ar fi alungat o muscă.

Solera, cu un efort, rîse. Peralta se gîndi că oricît părea de absurd era singurul lucru nimerit, aşa că rîse şi el. El nu. El privi pe geam *cardinalul* care se reîntorsese la tufa de lămîi şi-şi scormonea cu ciocul jeraticul de pe piept.

— Dumneavoastră rămîneţi să luaţi prînzul cu mine, da ? Aşteptă ca Peralta să accepte cu vorbe timide de mulţumire (Solera se limită să consimtă cu o mişcare a capului) înainte de a continua.

— Păi să vedem, deci. După cîte îmi spuneţi dumneavoastră, Compania este interesată ca eu să vînd această fermă. Aşa este ? Sau am înţeles eu greşit ?

— Nu, exact. Despre asta e vorba. Ochii lui Peralta trădau neliniştea. Să-i puneţi un preţ.

— Ah, ca eu...

— Bine, e de la sine înţeles — se grăbi Peralta să lămurească văzînd că taurul se ivea la altă cotitură — după aceea noi ne tocmim... Lăsă fraza în aer, în timp ce încerca să surîdă.

— Da, da. Ochii lui Federico se luminară şi făcu cu braţele un gest vag, rotund, parcă lamentîndu-se. Pentru că mai este un amănunt ; de aceea vă întrebam. Problema e că eu nu ştiu de unde

a scos mister Brooks că eu aş avea de gînd să vînd. Se ridică din balansoar şi, punîndu-şi mîinile în buzunar, continuă în picioare. E clar, oricine îşi poate da seama că aceste pămînturi i-ar putea conveni Companiei. E clar ! Şi am aflat de mult cu toţii că acestei Companii îi place să obţină ceea ce vrea. Dar, ca să fiu sincer cu dumneavoastră, aşa, prin surprindere... Se aşeză din nou.

— Dar în scrisori...

— Nu mai pomeniţi de scrisorile acelea, v-am spus. Nu există. Nici măcar n-am deschis plicurile. Făcu un efort ca să se liniştească şi-şi puse cizmele, enormele sale *turrialbas* [1] pe măsuţă.

— Ei lăsaţi, doar ştim că nu v-au parvenit — spuse Peralta cu un surîs pocăit. Dar revenind la problema principală...

— Staţi. Revin imediat. Cu călcîiul desprinse de pe una din cizme, o bucată de noroi care căzu în scrumieră. Pirula ciuli urechile. Fapt este că, deşi e aproape o nebunie...

— Nu vă faceţi griji. Oricît ar fi. Spuneţi.

— Nu că mi-aş face griji. Dar... Desprinse altă bucată de noroi. Dar, în sfîrşit. Mă gîndeam că de vîndut, asta poate că nu. Vedeţi, de vîndut nu ; dar poate că am putea găsi o altă soluţie. Poate un schimb...

Solera prinse ideea din zbor şi vorbi cu un entuziasm excesiv :

---

[1] Cizme foarte înalte şi solide care au primit numele localităţii Turrialba în care s-au fabricat pentru prima dată.

— Grozavă idee. La naiba ! Oul lui Columb ! Pentru că dacă este ceva care să-i prisosească Companiei, acelea sînt pămînturile. Şi mult mai bine amplasate decît acestea. Problema e doar să căutăm împreună, don Federico. Eu sînt sigur că dacă vom căuta...

— Şi eu cred la fel — îi ţinu isonul Peralta participînd la atmosfera de optimism.

— Pardon, pardon — spuse Federico ciupindu-şi bărbuţa cu arătătorul şi degetul gros. Nu la pămînt m-am gîndit cînd am vorbit de schimb. Nu mă gîndeam la pămînt. Mi-a trecut prin minte că — adăugă cu acea încetineală studiată cu care îi plăcea s-o exaspereze pe Estebanita — că poate aş putea să-i dau *El Zafiro* lui mister Brooks în schimbul americancei lui. Le aruncă o căutătură iute. Da. Serios. Vorbesc foarte serios. Dumneavoastră poate că nu, şi spun asta după mutrele pe care le faceţi, dar mie în schimb îmi place roşcata şi dosul ei enorm. Că dacă lui mister Brooks îi place moşia mea, şi mie poate să-mi placă nevasta lui. Sau nu-i aşa ? În fond e chestie de gusturi. Puse mîinile în buzunarele pantalonilor şi le scoase iar. Ultima oară cînd i-am văzut au rămas să ia prînzul aici cu mine. Ea purta numai bluză fără nimic pe dedesubt... Se opri. Sîngele îi năvălise pe faţă. Era roşu, congestionat. (Da, bunicule, da, te aud.)

— Don Federico — vorbi Peralta, în vreme ce freca ochii de rubin ai inelului cu palma celeilalte mîini. Eu cred că lucrul acesta trebuie discutat cu seriozitate. Asta nu e glumă.

— De ce ? — ridică sprîncenele. Eu îl găsesc foarte comic. Dar dumneavoastră ce credeţi ? Că

acest *gringo* Brooks a fost în stare să vină pînă aici numai ca să vadă bîtlani ? Sau atunci de ce a venit ? Acum întrebările păreau ieşite din mitralieră. Şi ea de ce a venit fără sutien şi-şi legăna şoldurile ? Şi el de ce s-a dus să-şi facă siesta şi m-a lăsat singur cu ea şi ei din cauza căldurii i se prelingea sudoarea pe vîrful sînilor ? De ce ? Asta vi se pare serios ? Asta nu vi se pare glumă ?

— Eu nu mai înţeleg absolut nimic — spuse Solera ridicînd glasul şi descheindu-şi un nasture de la gîtul cămăşii. În definitiv, în fiecare zi se cumpără şi se vînd multe proprietăţi. Multe. Nu-i ceva de pe altă lume. Şi asta n-are nimic de a face nici cu dosuri mari, nici cu dosuri mici.

În acest moment Josefina intră cu o cană de *guanábana* [1], pe o tavă, o lăsă pe măsuţă, cercetă întrebătoare chipul lui don Federico şi se retrase grăbită, speriată.

— Ştiu asta — spuse el umplînd cu grijă paharele pînă sus. Ştiu, bineînţeles, că în fiecare zi se vînd şi se cumpără multe moşii şi mulţi *pejivalles* [2] şi cravate şi alte drăcii. Asta o ştiu. Dar mai ştiu şi că lucrurile se vînd dacă cineva le pune în vînzare. Reuşise să se controleze şi vorbea dispreţuitor, de parcă discuţia nu l-ar fi privit pe el. Pentru că, ia să vedem, să spunem că dumneavoastră, domnule Peralta, o persoană care pare respectabilă, ce mi-aţi spune dumneavoastră dacă eu vă trimit o jumătate de duzină de scri-

[1] Suc făcut din fructul cu acelaşi nume, cu miezul alb, dulce şi răcoritor.

[2] Fruct tropical, mic, portocaliu. Se fierbe şi se serveşte preparat cu maioneză ca gustare pe lîngă băuturi.

sori pe care dumneavoastră nici măcar nu le deschideţi şi cu toate acestea eu vin într-o bună zi acasă la dumneavoastră, sun şi vă trîntesc tam-nisam explicaţia că am venit să vă cumpăr patul conjugal ? Să vedem, ce mi-aţi spune ? Eu cred că, cu multă cumpătare, căci dumneavoastră sînteţi foarte cumpătat, mi-aţi spune că am greşit şi să mă duc să sun la vecini. Dar dacă după toate acestea eu m-aş băga în dormitorul dumneavoastră şi m-aş apuca să sar pe pat ca să-i încerc arcurile, ce mi-aţi spune dumneavoastră atunci ? Să vedem, ce ?

Păstrau tăcere.

— Să ştiţi — continuă cu o voce şi mai răguşită, coborînd picioarele de pe masă — că exact asta şi nimic mai puţin, a fost ceea ce a venit să-mi facă mie mister Brooks. A terminat somnul de după-amiază şi s-au dus pe rîu în jos zicînd că merg să vadă lagunele, bîtlanii care zboară deasupra lagunelor, dar după prima cotitură a rîului s-au băgat pe la cocinele porcilor, prin partea din spate de la *El Zafiro*. Şi al treilea, care venea cu ei şi părea profesor la Universitate, blond cu mustăcioară şi mi l-au prezentat drept astronom s-a dovedit a fi agronom, ca naufragiaţii mexicani, şi s-a pus să facă nici mai mult nici mai puţin decît o investigare a pămînturilor mele. Şi asta cum vi se pare ? A pămînturilor mele ! Şi toate astea, nu vi se par o glumă ?

Solera se ridică din fotoliu şi începu să se plimbe cu paşi mari.

— Cu dumneavoastră nu se poate vorbi — spuse. Luă o carte din raft şi o puse la loc fără să o deschidă. Nu se poate. Eu nu ştiu de ce există

întotdeauna unii care se străduiesc să facă lucrurile dificile. Fusesem doar avertizaţi, dar niciodată nu mi-am imaginat...

— Cine : mister Brooks sau *gringa ?*

— Dar totul se poate discuta, don Federico — interveni Peralta conciliant. Totul. Şi pe dumneavoastră nu ar trebui să vă supere că s-au interesat de ferma dumneavoastră. Dimpotrivă, aş spune eu. Acest lucru înseamnă mai curînd că...

— Bine. Bine — îl întrerupse — n-am să mă supăr. Nici n-am să fac lucrurile dificile. Vreau doar să adaug cîteva lucruri. Asta pot, da ? Aşteptă asentimentul lui Peralta care îşi aprinsese o ţigară şi părea dispus să o lichideze din cît mai puţine fumuri. Solera continua să se plimbe. În primul rînd, să vedem dacă ne înţelegem, eu nu m-am gîndit niciodată să vînd *El Zafiro*. Nu vreau. N-am chef. N-am de ce. În al doilea rînd, dacă dumneavoastră îmi veniţi cu argumentul că deja Compania a cumpărat totul pe aicea şi este stăpînă pe toate pămînturile de pe malul acesta, lipsindu-i doar *El Zafiro* ca să întregească o proprietate cît toate zilele, cu asta, şi vă rog să-mi iertaţi originalitatea, cu asta eu mă şterg undeva. Pentru că, dacă am ţine cont de asta, noi, *los ticos* [1], ar trebui să vă vindem într-o bună zi şi rîul, sau o bucată de cer, sau mai ştiu eu ce. Şi dacă îmi argumentaţi că din cauza fermei mele Compania va trebui să facă mari ocoluri cu liniile de tramvai sau cu cablu-

[1] Nume dat în America Centrală costaricanilor din cauza frecventei folosiri a sufixului — *tico* în formarea diminutivelor.

rile și că toate acestea o vor costa foarte scump, atunci am să vă răspund, cum zicea bunicul meu, că asta-i ciorba voastră, și că mai bine ați fi mulțumiți și recunoscători că aveți pe ce să cheltuiți milioanele care vă prisosesc. Și, în sfîrșit, ceea ce n-ar trebui să uite nimeni, nici unul din cei care mai au o brumă de patriotism sau de decență, este că aceste patru cîmpii între cinci vulcani încă mai poartă numele de Costa Rica. Încă nu se numesc Costa Rica & Company Incorporated! Vedeți? Și sper că acuma în sfîrșit... Sau nici acuma? M-ați înțeles sau nu? Și ce bine că domnul Solera a căpătat în sfîrșit un pic de culoare. Că mă speriasem să-l văd așa de palid.

După o plimbare stupidă de o oră pe terenul din jur, legînd cu firișoare de scuipat o conversație care nu se închega, după cum gîndea Solera, sau luînd aer, după cum spusese optimist Peralta, se duseră să se așeze pe niște bănci de lemn în păduricea din fața rîului.

— În chestiunea aceasta cu votul feminin — spuse Federico pentru a pune punct final subiectului — eu cred că da, că femeilor ar trebui să li se dea, dar nu numai un vot ci vreo cinci sau șase. Cu condiția ca, în schimb, să nu li se dea cuvîntul.

Peralta rîse. De cîtva timp îi venea să rîdă de toate. Solera părea concentrat să privească un șir de furnici, ca niște bărcuțe cu pînze mititele, încărcate cu frunzulițe de zece ori mai mari decît corpușoarele lor.

Și la urma urmelor, totul, pentru ce? Atîta muncă din greu, atîta chin! Uneori și-o imagina

cu smocuri de păr în urechi. Alteori, ascunzîndu-și oasele cu un sveter gri plin de găurele.

— De fapt, mie mi se pare lucrul cel mai firesc din lume — spunea Peralta plin de entuziasm — ca dumneavoastră să iubiți atît de mult toate acestea. Nu-i puțin lucru. De cînd am sosit mi-am dat seama că toți pomii aceștia i-ați plantat cu propriile dumneavoastră mîini... Tata era tot așa. Poate l-ați cunoscut. Aristides Peralta. Don Tile i se spunea...

— Tile... Tile...?

— Și în fond de ce s-ar putea să-l fi cunoscut? — întrerupse Solera aspru, în timp ce zdrobea sute de furnici cu pantoful, provocînd o extraordinară derută în coloană.

Peralta își lustruise rubinele de la inel frecîndu-le cu mîneca de la cămașă.

— Zici că de ce? Pentru că tata era ca un *guayacan*[1] din aceia de pe vremuri. Nici vorbă că s-a născut desculț, ca don Cleto, dar la moarte ne-a lăsat o moșie mare, ce mai! Din păcate eram o droaie de frați și un stăpîn mai mergea dar mai mulți, nu era treaba bună. Deși ne-a durut s-o vindem, bineînțeles că ne-a durut. Casa, canalele de irigație cu rațele... atîtea amintiri. Dar ce mai, dacă gîndești cu capul... Cel mai greu a fost să o convingem pe mama. Femeile se conduc întotdeauna după inimă, nu credeți don Federico?

— Da, bineînțeles că da. Vorbi privind cu ranchiună pantoful lui Solera. Nu degeaba se spune

---

[1] Copac cu un lemn foarte tare. Prin extindere, desemnează persoanele cu caracter puternic.

că femeile gîndesc cu picioarele. Cu toate că, sincer, cine le-ar mai vrea și înțelepte pe deasupra ? Să fie proaste, dar să mă iubească, cum a zis Sfîntul Preputț.

Resemnare. Fie împărăția ta.

— Dar nu credeți oare, don Federico — lui Peralta îi tremura vocea — că inima trebuie s-o ții din scurt ? S-o faci să meargă pe unde i se spune ? Nu credeți ?

Încetișor. Începea să-și ia avînt, iarăși. Îl va lăsa să se tot umfle încetul cu încetul, ca un balonaș și numai la sfîrșit îi va da foc. Bum !

— Dumneavoastră se vede că o țineți din scurt, că vă ascultă la cea mai mică smucitură a frîului — spuse. *This way, my heart* [1], că pe aici e rost de bani.

— Nu, nu despre asta e vorba ; să nu faceți o greșeală, dacă v-aș povesti...

— Să nu știe stînga, ca în Biblie...

— Nu la asta mă gîndeam, dar dacă știam... Solera nu mai putu suporta, se ridică și se îndepărtă printre bambuși.

— Dumneavoastră sfîrșiți prin a-mi deveni simpatic, domnule Peralta — vorbi mîngîind capul Pirulei care venise să-i lingă cizmele. Atît de mult încît dacă într-o bună zi voi vinde terenul, mi-ar place să am pe cineva ca dumneavoastră drept asociat. Dumneavoastră probabil vă pricepeți la afaceri de acelea din care iese un patru sau cinci la sută...

Era prea mult. Grăsunul devenea cenușiu,

[1] Pe aici, inima mea (lb. engl.).

— Nu abuzați, domnule. V-ați dat seama că nu sînt certăreț — vorbea cu un glas moale, aproape stins din cauza emoției. Dar nu trebuie să mă insultați astfel. E destulă vreme de cînd vă suport.

— Dar nu din cauză că ați fi slab, domnule Peralta — se grăbi să clarifice. Să nu vă înșelați. Acest lucru să rămînă foarte clar. Nu pentru că ați fi slab. Măcar de-ați fi fost unul care s-o facă pe grozavul. Vă jur că aș fi preferat. Dar eu încă nu am spus totul — ridică glasul pentru ca Solera, care se întorcea, să-l poată auzi. Nu v-am povestit de exemplu, că ultima oară cînd am fost la San José mi s-a spus că funcționarii Companiei au tot umblat pe la Registru să caute ce datorii apasă pe *El Zafiro*. Și nu spun că ați fi fost chiar dumneavoastră aceia. Nu. Nici gînd. Și dacă vă povestesc asta, o fac pentru ca să mă înțelegeți. Nu pentru că v-aș socoti slab. Nu.

Nemișcată ca o piatră, o broască țestoasă stătea pe un trunchi uscat care se legăna în mijlocul rîului. Se ridică să o privească. Optzeci de metri lățime, senin, de culoarea pumei, Pacuarele [1] își disimula puterea legănînd jucăuș piroga lui *Zambo*. Și oare o asemenea minunăție putea avea preț ?

— Unii nu pot înțelege acest lucru — vorbi cu spatele. Dragostea pentru aceste maluri ; pentru hoinarul ăsta. Chiar dacă singurătatea te-ar face să mîrîi, sau să latri, ca pe Bătrîna cu Porcii...

Broasca țestoasă își ridică brusc căpșorul și se lăsă ca plumbul în apă.

[1] Rîu din pădurea Talamanca.

El căută pe cer. Un bîtlan ? Ba nu, zbura foarte sus. Şi în aceeaşi clipă zări strălucirea sidefie, scînteierea efemeră. Faţa rîului se tulbură cu bancul de peşti care trecea în susul apei şi abia după ce îl pierdu din ochi se întoarse, îşi propti spatele într-un trunchi de bambus şi rămase aşa un lung răstimp, destul de lung. Fără să vorbească. Fără să gîndească.

Rîul îşi schimbase cursul şi în momentul acela, simţi cum îi trecea, cu toată vîltoarea lui, prin mijlocul pieptului.

Înştiinţaţi de Josefina că prînzul era gata, se întoarseră în casă şi imediat după ce li se servi cafeaua, Federico îl chemă pe *Zambo* ca să-l întrebe dacă nu cumva plecînd imediat domnii ar reuşi să ajungă la Monteverde înainte de sosirea trenului de Limón.

Zambo îl făcu să repete întrebarea ; apoi privi ceasul gîndindu-se că dacă plecau imediat la gara din Monteverde (o bancă de lemn sub patru table de zinc încinse de soare) le-ar fi prisosit cel puţin două ore, dar de fapt, orele acestea i-ar fi lui numai bune ca să încheie afacerea cu butoaiele cu *Ilustrisima*[1] deşi, pe de altă parte, poate că da, poate că nu, pentru că el n-avea nici o păcătoasă de obligaţie să ştie pe de rost itinerariile tuturor trenurilor şi dacă le ştia asta nu însemna că trebuia să-i şi spună primului palavragiu, doar don Federico le ştia şi el, le răsştia, şi dacă îl întrebase, n-o făcuse pentru că nu ar fi ştiut, ci din răutate. Şi în vreme ce făcea toate aceste reflecţii, şi-şi scărpina fluierul piciorului cu unghiile de la celălalt picior, (începea să-i enerveze) răspunse în cele din urmă că da, că ar ajunge într-adevăr la timp, dar numai cu condiţia să se grăbească.

— S-ar părea că ceea ce vreţi dumneavoastră — spuse Peralta cînd don Federico se încăpăţînă să-i conducă pînă la debarcader — este să fiţi foarte sigur că am plecat.

Nu răspunse. Îşi puse vechea pălărie de fetru, şi-o aşeză bine pe cap şi porni înainte. După ce *Zambo* trase de sfoară şi dădu drumul la motoraş, la pupă se formă un vîrtej de spumă, iar Peralta, de spaimă, se aşeză pe fundul bărcii, deşi era apă de un deget ; *Zambo* rîdea pe ascuns, Solera spuse un adio sec din vîrful buzelor şi Peralta, care apucase strîns de marginile bărcii, ridică mîna grăsulie cu inelul în semn de rămas bun ; piroga începu să se îndepărteze de mal lăsînd în spate două mustăţi de spumă, şi se tot îndepărta, încet-încet pînă cînd ajunse să fie numai o sprînceană neagră pe spinarea cenuşie a rîului, apoi un punctişor, şi iată nu se mai vede, abia atunci n-o mai urmări cu privirea şi-şi înălţă capul. Sus, în tăriile cerului, cu un guler de nori în jurul gîtului, se înălţa abrupt, albăstrui şi patriarhal, vulcanul Turrialba[1]. Dur şi puternic şi stîncos. Din bazalt mîndru. Sever şi supărător uneori. Îl privi multă

[1] Termen cu care negrii se adresau albilor.

[1] Vulcan inactiv, foarte înclinat către oraşul cu acelaşi nume.

vreme pînă cînd începură să-i lăcrimeze ochii din cauza luminii.

Se întoarse cu cățeaua săltînd pe lîngă el, cu coada ei printre picioarele lui, și, în timp ce străbătea livada, făcu un bilanț al situației, un bilanț final al lucrurilor. Sigur că nu ignora riscurile ; idioții îi vor povesti totul, cu sare și piper, americanului, și americanul ca bun *gringo*, era răzbunător și nu va tolera acest lucru iar Compania, era mai puternică decît Guvernul, așa încît nu trebuia să se amăgească : el făcuse declarația de război și în războiul acesta își va pierde pînă și scalpul, ca un *comanche*[1] oarecare, dar tot atît de adevărat era că, dacă nu era pe cale să devină un netrebnic, or să vadă ei, că doar în arenă se văd cocoșii, și gîndind la toate, la da și la nu, la pro și la contra, la poate și la cine știe, pentru că meditînd cu calm, înafara oricărei antipatii pe care i-ar fi putut-o trezi perechea, untosul și uleiosul și celălalt atît de arogant, acestea erau pămînturile lui.

Pămînturile lui, pricep ei ? Și fiii puternicei Companii o meritau cu vîrf și îndesat. Să se ducă cu muzica lor în altă parte ! Ce-și închipuiseră, tîlharii ?

Azi învățătoarea ne-a arătat banda lui Moebius și e foarte amuzant. Iei o fîșie de hîrtie, cel mai bine de ziar ca să fie lungă, și vezi că fîșia are două fețe și proba e că dacă o furnică vrea să meargă pe toată hîrtia într-o zi e nevoită să

[1] Membru al unor triburi de indieni stabiliți în Texas și New Mexico.

treacă pe partea cealaltă pe una din muchii cum se zice. De aceea se spune că are două fețe și așa se întîmplă și cu banda lui Moebius, o poți răsuci ca și cum ai începe să o înfășori ca să faci un cornet, dar o răsucești numai o dată și după aceea lipești cele două vîrfuri și după ce ai lipit-o rămîne așa ceva care nu mai este nici bandă nici roată și e suficient ca să nu mai aibă două fețe ci una singură și oricine poate să facă proba dacă nu crede și anume cu degetul ca și o furnică să se plimbe pe toată banda și atunci are să vadă că niciodată nu e nevoit să treacă vreo muchie și cel care nu știe crede că e o probă de magie. Din două fețe cîte avea a rămas numai cu una și de atunci mă gîndesc mereu că și în viață ar putea fi așa, că un lucru ar putea să devină un altul, și am să văd dacă pot găsi un lucru care să aibă trei fețe și să-l transform în altul care să aibă patru (piramidele au patru) sau să iau unul cu patru și să-l transform în altul care să aibă numai una. Și învățătoarea mi-a spus că dacă fac asta am să devin faimos, dar rîdea puțintel.

Mai întîi trebuie să găsesc ceva care să aibă trei fețe dar care să fie moale ca să-l poți răsuci și adevărul e că dacă nu faci anumite lucruri este foarte greu să ți le imaginezi. Tocmai am făcut o altă experiență : am luat banda și am tăiat-o în lung cu un foarfece și n-am să spun ce se întîmplă pentru că e secret și e foarte ciudat dar mai bine cel care vrea, s-o facă și el pentru că dacă nu, mi se poate fura ideea.

Și eu continui să cred că și în viață ar trebui să fie la fel, că dacă s-ar face așa, totul ar fi

altfel, şi asta-i tot ceea ce se întîmplă cu mine şi nu ceea ce crede tata care m-a dus la doctor pentru că a zis că mă comport cam ciudat şi doctorul i-a spus că nu-i nimic important că era „trezirea adolescenţei“ şi mi-a dat un sirop ca să am poftă de mîncare şi să dorm liniştit din cauză că mă foiam şi a mai spus că trebuia să dorm cu mîinile pe deasupra păturii dar asta este o mare prostie pentru că dacă mi-e frig le pun dedesubt şi nimeni nu are să-şi dea seama. Ieri mi-au dat o lingură şi nu e prea rău dar din fericire uită ei acuşi şi eu prefer aşa pentru că nu vreau să am poftă de mîncare. E trist că trebuie să mănînci fără poftă, dar eu vreau să fiu trist pentru că dacă omul e trist are mai mult timp ca să gîndească.

IV

Împlinise şase luni din prima sarcină cînd Federico îi dădu brusc vestea: vor merge să locuiască la Limón. Da, toţi. Şi cît mai curînd!

Estebanita simţi că leşină.

Tînără, fără experienţă — în ajun confundase ceaiul cu cafeaua — se gîndi că va fi singură, fără mama ei alături de ea, şi încă în port, unde nu cunoşteau pe nimeni... ; şi ce ruşine, să nască în faţa lui Federico! În noaptea aceea visă că primul ei copil se năştea sub un palmier şi nişte raci enormi îşi disputau placenta.

— Federico, crezi într-adevăr că ne vom putea acomoda ?

— Şi de ce nu ? Doar şi acolo se nasc plozii şi mor bătrînii ca şi în oricare alt loc şi lumea mănîncă orez şi fasole şi...

— Dar se mai spune că plouă cu găleata şi sînt rechini şi friguri galbene...

— Da, iubirea mea, da. Mai sînt şi leproşi. Şi din cauza căldurii ţi se topesc creierii şi-ţi ies pe urechi, iar negrului care împinge la cărucior i se umple faţa de pete roşietice din cauza unei boli americanii cu clubul lor separat şi piscinele lor te invită de milă cel mult odată pe an la petrecerile lor. Da. Toate astea sînt adevărate. Dar, ce mai vrei, dacă am hotărît deja ?

Prietenii au intervenit :

— Cum de-ţi trece prin minte tîmpenia asta, Federico ! Doar aici ai biroul tău de avocatură ; începi să-ţi faci drum ; şi cu un socru Judecător la Suprem...

— De aceea. Tocmai de aceea.

— Bine dar bătrînul are să-ţi ierte pînă la urmă povestea cu răpirea.

— Tocmai asta nu vreau. Nici să pledez cu Bătrînul în faţă. Nici să mă ajute.

— De unde ai moştenit atîta orgoliu ? E foarte greu să ajungi bogat dacă eşti aşa de orgolios.

— Nu l-am moştenit, eu mi-l cultiv. Şi fac ceva pe bogăţie.

— Atunci ai să mori sărac ; sărac şi deshidratat.

— Ei şi ?

La spitalul din Limón se născuse Flor de María și un an și jumătate mai tîrziu, roșu ca o langustă, José Enrique. Și viața s-a tot scurs. Și anii s-au depănat după cum le stă în obiceiul lor atît de stupid la care nu renunță.

La San José au revenit numai după ce a sosit o telegrama alarmantă. Don Ignacio, care încă nu-și cunoștea nepoții, cînd îl văzu pe Federico intrînd primul cu Flor de María de mînă și pe Estebanita ceva mai în spate cu José Enrique în brațe, își suflă nasul cu cearceaful și slobozi un suspin atît de adînc încît păru mai degrabă un muget. După aceea porunci să iasă toți din cameră și să-l lase singur cu ginerele său.

— Dacă nu erai dumneata — spuse de îndată ce ieși, în cele din urmă și preotul, de voie de nevoie — pe neștiutoarea asta de fiică-mea n-aș fi măritat-o niciodată. Prostuța asta era bună de călugăriță. Nu ți-ai dat seama că e mistică ?

— Mai mult sau mai puțin.

— Adică cum, mai mult sau mai puțin ? Ar trebui să fii orb ca să nu-ți dai seama. N-ai văzut că are idei cam ciudate ? Asta i se trage dinspre maică-sa...

Secrete familiale, confidențe intime ale unui muribund și nu chestiuni de moștenire cum credea preotul care se plimba nervos, în camera de alături, visînd la orga nouă pentru Biserică. Federico, așezat pe o banchetă la picioarele patului bolnavului, reușea să vadă doar fosele nazale profunde și păroase ale socrului său.

— Da, da. Asta i se trage dinspre partea neamului Mejía — gîngăvea bătrînul. Sînt din Barquisimeto [1], Mejía ăștia. Străbunicul lor a luptat cu Bolívar în Carabobo. Și-a pierdut un picior, dar tinerii de azi nu-și bat capul cu rudele și au impresia că se trag dintr-o maimuță.

— Să nu credeți, domnule. Eu cel puțin, nu.

— Ah, da ? Don Ignacio făcu un efort ca să-și îndrepte capul. Nu bunicul dumitale era cel care s-a dus să trăiască cu o mulatră într-o fermă din Guanacaste ?

— Da. Chiar el.

— Atunci dacă îmi dai voie, cum sînt deja pe punctul de a pleca să-l întîlnesc pot să-mi permit astfel de lucruri, am să-ți spun că în viața mea n-am cunoscut un bătrîn mai nebun. Dar lasă-mă să-ți spun povestea mea. Precis că nu știi că în neamul Mejía sînt doi care au murit în miros de tămîie.

— Nu, nu știam. Își înălță fără să vrea buza de sus. Eu n-am mirosul bun, Domnule.

— Asta nu-i chestie de miros, ascultă la mine. Asta-i chestie de credință.

— Păi pe doamna asta eu am pierdut-o din vedere de multă vreme.

Acum bătrînul era cel care trebuia să înghită gălușca.

— Bine, deci ți-am spus-o și să nu uiți : cei din neamul Mejía mor în miros de tămîie !

— O, acuma toți fac asta. Îl folosesc de parcă ar fi colonie. Cît despre Estebanita, că ar fi mistică, drept să vă spun, încă nu mi-am dat

[1] Localitate din Venezuela.

seama. O Sfînta Tereza ? Să viseze la cuiele Răstignirii ? Nu, mulțumesc. Dacă îmi permiteți domnule, am să vă spun că singurul moment cînd dă ochii peste cap este în pat.

Bătrînul își roti capul cu un zgomot sec de vertebre și apoi începu să-și deschidă și să-și închidă fălcile ca și cum ar fi vrut să adauge ceva. Nu putea. Atunci își încrucișă mîinile pe piept, își pironi ochii în tavan și, implorînd parcă răbdare și resemnare, începu să se roage spunînd ceva care semăna cu un Tatăl Nostru.

— Îmi pare rău, fiți sigur că îmi pare rău că ați avut o soartă atît de nefericită în această viață, don Ignacio. Singura dumneavoastră fiică a ieșit cu maniile familiei Mejía și pe deasupra s-a mai și căsătorit cu nepotul bătrînului cel mai nebun pe care l-ați cunoscut pe lumea asta ! Ce ghinion afurisit !

După două zile, timp în care se încăpățînase să tacă, don Ignacio muri strigînd :

— E mistică, fir-ar să fie. E mistică !

Dar în realitate, Estebanita nu era așa. Asta ar fi însemnat o arhitectură alambicată, un mănunchi de linii verticale, pulverizarea aspirațiilor, o ploaie de pene de înger și vanitoase relații personale și aproape exclusive cu dumnezeu.

Și nu era așa. În nici un caz. Bineînțeles, sigur că ceva gene dinspre Mejía i se strecuraseră pe undeva, dar structura ei psihică era mai curînd solidă ca și casele acelea vechi, coloniale, cu ziduri de un metru grosime și coridoare largi și însorite.

De unde, atunci, eroarea lui don Ignacio ?

Poate pentru că în casa aceea, așa cum se întîmplă cu casele vechi în care s-au născut și au pierit mai multe generații, existau niște încăperi condamnate și ferecate cu zăvoare și încuietori ruginite, încăperi la care nimeni nu avea acces. Poate. Era sau nu era așa, fapt sigur este că tînăra proaspăt căsătorită a știut să-și organizeze foarte bine viața în Limón. La ora șapte, copiii spălați și curați în drum spre școală. La opt, la piață, cu Magnolia, bucătăreasa neagră, amîndouă cu coșuri pe braț. Și gătitul, tocmeala cu chinezii, mașina de cusut...

Și neamul Mejía ? Și bătălia din Carabobo ? Și mirosul de tămîie ? Și încăperile închise pline cu lăzi vechi ?

Din toate acestea, doar arareori o oarecare melancolie la apusul soarelui, sau gîndul — care îi revenea destul de des — că poate i-ar fi plăcut să fie aviatoare.

— Ceea ce se petrece cu nevasta mea este că are firul scurt — îi mărturisi Federico într-o după-amiază lui Colacho. Uite, ca să-ți explic : tu vorbești cu ea despre ceva, indiferent ce, convins că te înțelege, pentru că în general nevasta mea e cu scaun la cap și chiar uneori spune lucruri foarte subtile care te surprind. Dar tot vorbești și vorbești și deodată ea face doi trei pași într-o parte. Și atunci iese din priză.

— Ca un fier de călcat ?

— Nu. Ca și cum brusc și-ar lua zborul. De-adevăratelea. Ca și cum și-ar lua zborul.

Răpăiala[1] se dezlănţui şi, cît ai clipi din ochi, curţile se umplură de fulgere, de cotcodăcit de găini, de cozi îmbîrligate ale cîinilor în goană şi de strigătele vecinelor care îşi chemau copiii. Federico se întoarse să închidă fereastra ascultînd-o cum îi vorbea, peste umărul lui :

— Da, Federico, pentru asta m-am rugat atît de mult la dumnezeu. Să fii cum vrei, bogat sau sărac, oricum ai fi, numai să nu mă înşeli niciodată. Şi acum sînt sigură că mă înşeli, Federico. Şi cînd îmi răspunzi, te rog să nu ţipi ; te implor.

— Dar pînă cînd — spuse el luptînd cu canaturile dizlocate ale ferestrei — ai să faci caz de prima bîrfă care ţi se spune ?

— N-a fost o bîrfă, Federico. N-a fost o bîrfă. Şi asta o ştii tu mai bine ca oricine.

Ploaia îi stropea faţa.

— Ce-i cu rufele astea care se udă în curte ? — spuse prosteşte. Apoi, întorcîndu-se : Oricare altă femeie ar înţelege că cine are o profesiune ca a mea îşi face în cele din urmă duşmani. Înafară de asta, înţelege şi tu că lumea e bîrfitoare de felul ei. Uite, ieri : agentul fiscal s-a îmbătat şi s-a apucat să ochească cu un Luger[2] felinarele de la Hong Kong. Bineînţeles că glumeţul a făcut o groază de pagube şi azi, dis-dedimineaţă, chinezul mă aştepta la uşa biroului ca să-mi ceară să mă ocup de proces. Îţi dai seama ? Sau mă năpustesc împotriva autorităţilor sau pierd clientela întregului Imperiu Celest. Şi, cînd anume, l-am întrebat pe chinez, ca să cîştig timp, ţi s-a năzărit să agăţi felinarele acelea aşa de provocatoare ? Numai că, dacă nu-ţi poţi da seama cînd se îngălbeneşte un chinez, în schimb poţi să asculţi afurisitul de abac pe care îl au ei în creieri. Sînt adevărate calculatoare. Aşa că abia a început să-l pună în funcţie că a trebuit să mă grăbesc să-i spun că nu, că totul a fost o glumă, aşa că nici vorbă că aveam să mă ocup de proces şi că am să-l...

— E groaznic, Federico.

— Ce ?

— Lipsa de înţelegere, distanţa... În timp ce suspina, degetele îi slăbiră pînă cînd oglinjoara pe care o ţinea în faţa soţului ca să-l ajute să se bărbierească îi căzu pe jos spărgîndu-se în mii de cioburi.

— Ce este groaznic ? spuse el făcînd un salt.

— Totul. Toate acestea. Ce legătură are ceea ce îţi spuneam eu cu procesele beţivilor ? Şi cel mai groaznic este ceea ce faci tu în acest moment.

Ghemuit ca să adune cioburile, el înălţă capul. Părea deconcertat, aproape timid.

— Şi ce fac eu în acest moment ?

— Dar nu înţelegi, Federico ? Cum dumnezeu ! Normal era să-mi fi aruncat măcar o încruntătură de sprînceană şi eu ar fi trebuit să mă reped să culeg cioburile. Şi încă cu o teribilă senzaţie de vină.

— Ei, drăcie. Nu pricep nimic. Ridică din umeri. Nu ştiu ce gînganie te-o fi pişcat !

— Nici o gînganie, Federico.

[1] Portul Limón are o climă pur tropicală ; ploile durează cîte două, trei zile în şir în tot timpul anului cu excepţia lunilor septembrie şi octombrie.
[2] Marcă germană de revolver.

— Atunci nici atîta nu mai pricep.

— Dacă ai vrea, ai pricepe. Ea îl admonestă cu degetul în faţă. Nu e atît de greu. Îţi spun că sînt sigură că mă înşeli şi tu începi să-mi îndrugi o poveste stupidă cu felinăraşe.

— Bine dar ţi-am povestit-o din cauză că...

— Nu. Nu. O apucase un tremur uşor din cap pînă-n picioare. Acuma va trebui să mă asculţi. Înţelegi? Nici nu ştiu cum, pentru că tremur toată, dar singurul lucru pe care îl ştiu este că trebuie să le scot pe toate astea din mine.

Ceva din privirea ei sau din tremurul trupului, care se accentua la marginea dantelată a capotului sau din tonul neobişnuit al vocii, făcu ca el, neaşteptat de docil, să se aşeze pe marginea căzii şi să o asculte, cu cioburile de oglindă în mînă.

— Doar eu n-am vrut să cred — începu ea frîngîndu-şi degetele. Îţi jur că nu. Sau cel puţin mă făceam că nu cred. Că nu dau importanţă, cum zici tu. Pînă cînd am început să mă gîndesc la ceea ce îmi tot şoptea Emilita, care e aşa de iscoditoare. Nu, îmi tot zicea, să i se spună lui în faţă; să înveţe să nu fie prost crescut. Şi toate voiau să-mi deschidă ochii, iar eu ca un animal nu-mi dădeam seama de nimic pînă cînd, într-o seară, m-am dus să mă spovedesc, şi părintele Schongahuer a ascultat toate poveştile astea şi după aceea tot ce a făcut a fost să-mi reamintească de îndatoririle mele de soţie şi de mamă de parcă eu nu mi le-aş fi cunoscut pe dinafară şi de necesitatea ca eu să ofer totul ca o dovadă de supunere în faţa divinităţii atotştiutoare. Şi a spus atotştiutoare şi nu atotputernice, înţelegi, şi în vreme ce îmi vorbea mie îmi venea să-i spun că de ce nu încerca să mă convingă că toate erau simple aiureli provocate de o gelozie fără cap şi fără coadă, care face atîta rău, numai că de fapt el îmi spusese totul cu atitudinea lui, şi acuma îmi dau seama că era de fapt o confirmare, dacă te gîndeşti cîte nu aud ei în confesional. Şi nu te mai uita aşa la mine că nu am să mai pot continua şi fapt e că de frică nu l-am mai întrebat nimic, şi am trecut la penitenţă, aş vrea să ştiu şi eu de ce mi-a dat-o pentru aşa de mult timp că doar astea nu sînt păcate, eu am crezut că poate asta era, secretul confesiunii, pentru că părintele Araya s-a cam ramolit şi cînd vorbeşte te scuipă şi nimeni nu se mai spovedeşte la el şi toată lumea merge la părintele Schongahuer şi lui precis că de aceea îi pierise glasul de nu-mi spunea nici că da nici că nu şi eu stăteam ca pe jeratic în aşteptare.

— Bine dar ce secret trebuia să păstreze păduchiosul ăsta de popă? Dacă nu-i vorba de nici un secret. Ţi-o jur. Gesticulînd îşi dădu seama că mai avea încă cioburi în mînă şi le aruncă furios pe jos.

— Stai puţin. Stai puţin. Şi nu jura încă. În afară de asta să nu-i spui păduchios şi să nu mă distragi cu ereziile tale...

— Atunci ce... de ce...

— Nu repeta cedece cedece, ca un papagal, că mă apucă migrena. Îţi spuneam că am venit acasă şi aşteptînd copiii îmi repetam de o mie de ori că era mai bine să nu mă mai gîndesc la asta, vezi? De parcă ar fi fost vorba de alta

și nu de mine, pentru că socoteam că trebuia să continui să trăiesc așa și niciodată altfel, și dacă îți spun că în fiecare noapte stingeam lumina și începeam să mă gîndesc la copii și uite că a obosit să bată, sigur că s-a dus să facă afară, numai de nu s-ar uda și toate coșmarurile astea despre care cînd te trezești spui, aș, să nu fiu proastă, a fost doar un coșmar, dar fapt e că ți se face frică să adormi iar și atunci rămîi treaz așteptînd, și m-am hotărît să-ți ascult sfatul, da, să nu rîzi, acela pe care tu mi l-ai dat pentru migrenele mele, cînd mi-ai spus să mă gîndesc în altă parte sau să nu le iau în seamă, dar nenorocirea a fost că nu am putut, și cum să fi putut, dacă noaptea mă prefăceam că dorm ca să mai fac o încercare și-mi spuneam că eu nu meritam calvarul ăsta iar tu într-un tîrziu soseai și ca întotdeauna aruncai pantofii...

— Asta nu-i adevărat.

— Ba da, îi aruncai ! Întotdeauna îi arunci ! Poate că nu-ți dai seama, dar tu ești foarte nerespectuos, Federico. Și nu era numai asta, dar imediat adormeai ca un prunc nevinovat și mie mi se rupea inima.

— Și de ce nu mi-ai spus-o niciodată ?

— Cum era să ți-o spun ? Doar abia atunci am început să văd limpede pentru că tu știi că inteligentă nu sînt, dar de data asta, în schimb, punînd unele lucruri cap la cap și amintindu-mi altele și fiecare cuvînt plin de răceală, iartă-mă, dar îmi vine foarte greu, și fiecare pretext de-al tău pentru a ieși noaptea și sigur că eu nu ți-am povestit niciodată, dar i-am scris consulului din Illinois numai că acolo Costa Rica nu are consulat, pentru că divorțul, asta nu, asta niciodată, ce martiriu, să fiu obligată să aud în fiecare seară alt pretext așa încît nu mi-a mai rămas altceva decît să-mi spun că eu eram alta, și mi-o repetam cu glas tare, fii atent, pînă unde am ajuns, deși pînă la urmă mi-ar fi făcut rău la nervi și doar frica asta am avut-o noi întotdeauna toți cei de acasă, dar cel mai mult mă tulbura faptul că eu sufeream totul fără să am vreo vină, nici cea mai mică, abia am treizeci de ani, nu sînt bătrînă, nici riduri nu am, dar totul mi se învîrte în cap, nici nu mai știu ce să fac cu migrena asta, și mie îmi place să stau cu tine, dumnezeu mi-e martor și tu chiar dacă ai încerca n-ai putea să te plîngi de nimic cu toate că ești așa de nedrept și de dur cîteodată cu mine, pentru că dacă ai fi drept, ia să vedem, pune-ți mîna pe inimă, fă o încercare, cu mîna pe inimă, și spune-mi. Pune-ți-o !

— Bine, dar niciodată, Estebanita, dimpotrivă ! Doar eu sînt foarte mîndru și fericit... și ceea ce cred este că ar trebui să încheiem discuția asta mai tîrziu, la noapte...

— Nu, nu. Pentru numele lui dumnezeu, nu. Acum am reușit să-mi adun puterile. Mai tîrziu nu. Mi te cunosc eu. Ai începe cu poveștile tale și în plus mie mi-e foarte frică de tine, Federico. Asta mă și face să turbez și nu e drept, toată viața să mă uit în ochii tăi ca un cîine ca să văd cînd scapără scîntei...

— Din cauză că am o fire păcătoasă. Asta-i tot. Și toată lumea o știe.

— O, da ? Ce simplu, am o fire păcătoasă, ar putea-o spune și o femeie și cu asta să poată

face orice rău... Văzu în acel moment cioburile împrăştiate pe jos, îşi aminti că el le strînsese mai înainte şi-şi apăsă tîmplele străduindu-se să priceapă. Nu, pentru dumnezeu, nu te apropia, că dacă încep să ţip acum sînt sigură că nu mă mai opresc din ţipete şi aş înnebuni şi aş muri ca o nebună ţipînd pentru că nu ţi-am spus care e partea cea mai proastă şi dumnezeu trebuie să-mi dea putere, lucrul cel mai teribil, ascultă-mă, ce ruşine, dumnezeule, chiar José Enrique a fost cel care, sufleţelul meu...

El se grăbi să o sprijine, dar era prea tîrziu. Firul zmeului de hîrtie se rupsese. Estebanita, cu un scîncet slab, se prăbuşi pe dalele sălii de baie ca un coş cu mere care se împrăştie prin iarbă.

Azi mi-a reuşit experienţa. Iată cum: Flor de María avea plastilină şi eu i-am luat un tub de culoarea ciocolatei şi un tub din acesta se numeşte cilindru şi are trei feţe şi în plus e moale. L-am răsucit şi am unit cele două capete şi tubul care avea trei feţe are acum numai una. Asta zic şi eu probă ! Şi eu cred că dacă despre banda lui Moebius scrie în cărţi va trebui să se scrie şi despre tub şi atunci are să fie numit TUBUL LUI JOSÉ ENRIQUE GARCÍA.

Şi l-am întrecut pe Moebius fiindcă el cu o fîşie de hîrtie care avea două feţe a făcut o bandă numai cu una, iar eu cu un tub care avea trei am făcut ceva care are numai una. L-am întrecut cu una.

Şi acum mă tot gîndesc că o cutie de chibrituri are şase feţe numai că nu e moale ca s-o poţi răsuci. Dacă ar fi moale i-aş uni întîi cele două feţe din lateral şi apoi celelalte două şi eu cred că mi-ar putea ieşi o chestie ciudată cu o singură faţă pe dinafară şi alta pe dinăuntru care nu se vede. Şi coaja de ou e tot aşa, dar oul e gata făcut şi n-are nici un haz. Cel mai bine ar fi, cred, o cutie de chibrituri din plastilină, pentru că e cu totul altceva să te gîndeşti la unele lucruri decît să le faci şi o să văd dacă pînă la urmă nu-mi iese ceva extraordinar. Numai de n-aş uita pentru că acuma mă duc să mă plimb cu bicicleta.

V

Spirale vii ţintind stîrvurile. Vulturii care planau la mare înălţime începeau să coboare în cercuri mari concentrice. Acum îi vedea cum se grupau în perechi pe crengile joase ale guarumilor [1]. Ceilalţi cedaseră. Toţi ceilalţi. Rămîneau, încăpăţînaţi, încruntaţi, numai el şi Epifanio.

Epifanio cu Micaela lui, care o ducea din naştere în naştere de parcă ar fi trecut prin viaţă sărind din piatră în piatră ; o droaie de copilaşi, rămăsese cu cinci din unsprezece ; cu puşca lui legată cu sfoară din fibre de agavă ; cu coliba lui de paie şi un petec de pămînt înhăţat cu japca, fără hotare şi înscrisuri, un mic teren sustras ilegal de la Marele Proprietar care mai

[1] Arbore din familia copacilor de pîine, ale cărui frunze au proprietăţi medicinale.

devreme sau mai tîrziu va ajunge și aici mîrîind furios cu multe hîrtii, peceți, timbre și edicte în toate buzunarele[1]. Cu toate acestea, Epifanio mai era în stare să rîdă de unul singur sau să-și petreacă o după-amiază întreagă înfipt în călcîie ca să pescuiască raci pe malul rîului. Era om cu inimă vitează, ca o pînză ușoară pe care o umflă briza cea mai mică.

Celălalt era el. El, cu diploma lui de avocat, cu numele lui și cu cele patru sute de hectare ale sale. El, care avea înscrisuri în regulă, era cu adevărat stăpînul incontestabil al puterii ascunse în domolul curs al marelui rîu, al luxuriantelor orhidee, al casei, al catîrilor și al acestui pămînt gras, negru, generos și fertil. Și totuși de atîta vreme nu mai rîsese, aproape că nu mai ieșise, nu mai mergea noaptea la vînătoare. (Acum Epifanio era cel care venea din cînd în cînd ca să-i lase o jumătate de *tepezcuintle*[2] sau cîte o pulpă de vînat.) Ceasuri întregi se legăna în balansoar sau făcea pasiențe, și mereu cu nodul acela pe care îl înghițea, îi revenea și iar îl înghițea și regurgita.

[1] Se face aluzie la o situație frecventă în viața agricolă a țării : țăranii săraci, așa numiții *precaristas* își aleg singuri o bucată de teren din cele neglijate de proprietar și încep să o cultive fără a avea nici un titlu de proprietate, comițînd deci din punct de vedere juridic o ilegalitate. Ulterior, proprietarii își fac apariția reclamîndu-și dreptul și confiscînd totul. Este o stare de lucruri pe care o reflectă deseori literatura costaricană.

[2] Mamifer tropical mic, avînd aspectul unui iepure fără urechi și o carne foarte gustoasă. Trăiește în peșteri și este foarte greu de prins.

— Epifanio, ascultă-mă cu atenție, ne încercuiesc încetul cu încetul. Compania a cumpărat deja de la toți ceilalți. Și celor care n-au vrut să vîndă le-a mers și mai rău. N-ai văzut ce-a pățit șchiopul Montiel ?

Stăteau de vorbă în curtea din spate, cu coatele pe butoaiele cu apă de ploaie.

— Da, don Federico, se pare că avem de-a face cu un taur cam nărăvaș.

— Și tu ce ai de gînd să faci ?

— Ei, parcă ce poate face un sărăntoc ? Dumneavoastră măcar cunoașteți legile și aveți prieteni cu influență, dar eu ?

— Ia spune-mi, dacă vine momentul... sau nu te-ai gîndit că ai cinci copilași ?

— Vedeți dumneavoastră, că pe ei n-am cum să-i uit, don Federico.

Și rămaseră iar tăcuți, cu coatele pe butoaie.

— Dar știai de Montiel ?

— Zice lumea că umblă pe aici cu cămașa scoasă, și tot face propagandă generalului Volio[1].

— Așa se întîmplă, Epifanio. Dacă ei te obligă să crești un coyot la piept să nu se plîngă după aceea că îi mușcă.

Răsărea luna. Epifanio plecă, și el se întoarse la balansoarul lui.

[1] Importantă figură, progresistă, generalul Volio provenea dintr-o familie care dăduse mulți oameni iluștri. A studiat în Belgia, la Leuven și a devenit cleric pentru ca mai tîrziu să renunțe la cariera monacală și să intre în viața politică și militară. A întemeiat partidul reformist cu orientare socialist-democratică și creștină iar spre sfîrșitul vieții s-a aliat cu partidul comunist, înființat în 1931.

Ce şi-or fi închipuind ei ? Că murea de foame ? Se gîndea. Se tot gîndea. Ştia prea bine că nu în balansoar poate găsi soluţia ; că trebuia să se ducă în capitală ca să dea bătălia, numai că pretextele nu lipsesc niciodată. Parcă o vedea pe Estebanita cum voia să-i spună ceva din mormanul ei de perne şi mai era şi doctorul cu halatul lui scrobit :

— Feriţi-vă de supărări, don Federico, priviţi totul cu înţelegere. Aveţi grijă că nu-i de glumă cu coronarele.

Musca se opri pe asul de treflă şi începu să-şi ducă piciorușele la faţă.

— Unde mi-aţi spus că vă doare ?

— Aici doctore, chiar aici. Se roti prin cameră şi se întoarse iar.

— Nici nu-i de mirare, cu firea dumneavoastră. Acesta a fost un prim avertisment. Doar v-am mai spus, cu coronarele nu-i de glumă. Parcă ar fi fost flori. Corolele lor se vor deschide în momentul cel mai neaşteptat. Şi nu era frica ; nu. Era altceva. Era ceva, acolo înăuntru, de care nu se putea atinge !

— Da, doctore, vă înţeleg perfect.

— Slavă domnului ! Şi cît fumaţi ?

— Nu, nu fumez.

— De băut în schimb aveţi voie. De preferat însă whisky. Dar lucrul cel mai important este să fiţi fericit. Asta e fundamental. Să fiţi fericit.

Ieşi din cabinet calculînd : o sută cincizeci pe o electrocardiogramă, la zece persoane pe zi... Şi de greşeli, cine îşi dă seama ? Cine deosebeşte o embolie de o ruptură de vas ? Doar nimeni nu venea să reclame. Să fiţi fericit. Asta era fundamental. În timp ce infirmiera îi dădea restul, citi diploma cu rama aurită : Universitatea din Lovaina [1]. Căută în Larousse : Louverture, Louvre, Lovaina. În Brabant, Genoveva de Brabant. Veche Universitate. Turme de oi. O citise odată cu *Kazan, Cîinele-Lup*. Şi lăbuţele lui Kazan îşi lăsau iar urmele pe albeaţa strălucitoare a cearceafului.

— Şi ferma dumneavoastră este foarte departe ? — îl întrebă infirmiera. Pentru că prin părţile acelea nu cred că există vreun medic pe aproape.

— Să nu credeţi asta, domnişoară, în Siquirres există.

— Şi e departe ?

— Cam aşa : cîteva ore cu barca, alte cîteva în vagonul tras de măgari, şi după aceea, dacă ai ghinion şi scapi trenul mai faci cîteva cu autopasul pe traverse. Infirmiera spusese pfiiii clipind din lungile ei gene false.

La farmacie a trebuit să aştepte ca să fie servit. Una sau două pastiluţe sub limbă. Miere şi lapte şi o pastiluţă de TNT sub limbă. Nu cu asta se fabrică şi dinamita ? Farmacistul avea nişte ochi mari arăbeşti de dromader subdezvoltat.

— Este vasodilatatorul cel mai eficace şi mai rapid care se cunoaşte. Şi să zică mersi cardiologii că efectul lui e temporar, că altfel ar muri ei de foame ! Categoric, dromaderul ! Aşa şi era.

---

[1] Denumire spaniolă a oraşului belgian Leuven.

Fiecare problemă are unghiul ei. Şi aspectul ei. Cel mai mult îi plăcuse vorba aceea : vasodilatator. Tot repetînd-o îşi continuă drumul pe jos, ocolind centrul ca să evite întîlnirea cu vreun cunoscut. Zadarnic. Cum putea să nu apară vărul, vărul capsoman, meloman, mitoman şi mai lipicios decît hîrtia de muşte !

— Şi cînd te gîndeşti ce talent aveai tu — i se agăţase de braţ. Cum e posibil, cu asemenea talent ! Am spus-o întotdeauna ! Ţie nu-ţi venea deloc greu ! Eu în schimb din Dreptul Roman n-am mai rămas decît cu *habeas corpus* [1] şi *dominus vobiscum* [2]. Dar tu ?!"

Văzu că scria Chirurg Dentist la o fereastră, intră grăbit şi trebui să se aşeze ca un idiot şi să simuleze că răsfoieşte o revistă, înconjurat de obrazuri umflate, numai ca să se descotorosească de el. Îţi venea să urli. Să te pui în patru labe şi să urli. Din fericire, la Bancă nu era coadă şi fu introdus imediat la Directorul Adjunct. Altul care avea toate motivele să fie fericit. Un Paul Klee, original, pe perete, şi un ac de aur la cravată.

— Dar lăsaţi-mă mai întîi să vă povestesc, pentru că Banca trebuie să înţeleagă. Dacă m-am apucat să plantez bananieri n-am făcut-o din plăcere. Şi numai atunci cînd preţul la cacao a ajuns la pămînt, şi n-a fost vina mea că ăştia din Honduras au mirosit afacerea dinainte. În plus, dumneavoastră ştiţi că în Honduras nu

[1] Să ai personalitate juridică (lb. lat.).
[2] Dumnezeu cu voi (lb. lat.).

există Asigurări Sociale şi peonii sînt plătiţi mizerabil...

— Partea proastă este că există un raport, don Federico. Banca a trimis doi agronomi...

— Da, doar eram acolo cînd au venit. Dar a fost aşa cum vă spun. Eu am cheltuit pînă şi ultimul ban din împrumut pentru aceste plantaţii ; ştiţi prea bine, şi asta a fost tot, că ăştia din Honduras... Oricum, problema e doar să mă aşteptaţi puţin. Să nu mă strîngeţi cu uşa. Eu am să vă plătesc treptat, treptat...

Zîmbea. El vorbea şi tot vorbea, iar Directorul Adjunct zîmbea. Fericiţi, nu-i aşa ? Şi tu zîmbeai, Nicoyana. Era prima oară în viaţă cînd mi se întîmpla aşa ceva, cu siguranţă că mă trădaseră nervii şi tu zîmbeai ! Bineînţeles că după aceea chiar tu, cît erai de pretenţioasă, te-ai văzut nevoită să-mi ceri să mă opresc. Vezi, şi tu aveai într-adevăr o corolă de coronare ! Ce sălbatică ! Era ca vîrtejul unui rîu. Ca inima unui uragan...

— Nu uitaţi însă că eu nu sînt decît Director Adjunct şi Direcţiunea a ordonat să fim exigenţi în egală măsură. Circulă mulţi bani pe stradă, şi legea e...

Legea. Ciudate mai sînt unele omonime ! Danteluţa bluzei tale sau fiţi-ar mama ta [1].

— Dar, în fond, ce vă cer eu ? O prelungire, nimic mai mult, cum aţi acordat şi la atîţia alţii. Un an, să spunem, ca să nu dau faliment.

[1] Joc de cuvinte intraductibil, avînd la bază omonimia cuvîntului *encaje* care poate însemna lege, dantelă iar ca verb intră în componenţa unei expresii triviale.

Continua să zîmbească. Acul de aur îi strălucea și era elegant și fin. Părea proaspăt ieșit dintr-un *beauty parlor dry clearning supermarket on the rocks* [1].

La ieșire, a apucat să-și pună sub limbă pastila, pentru orice eventualitate. Portarul, imediat ce înțelese, îi oferi un scaun. Trebuie să fii fericit. Să nu-ți iasă din cap. Foarte fericit !

— Josefina.

— Ce ?

— Vino. Nu mă fă să țip. Cum vrei să-mi iasă pasiența dacă am pierdut o carte ! Ia vezi, uită-te sub covor.

Truc vechi.

— Nu sta acolo ca proasta. Apleacă-te, îți spun. Caut-o.

Ea știa prea bine că nu era sub covor.

În sfîrșit apăru, sub fața de masă.

— Și cine a pus-o acolo ?

— Eu nu, don Federico, mă jur. Femeia rămase o clipă sprijinită de cadrul ușii, așteptînd, dar el n-o mai privi și se întoarse la pasiența lui.

Ce chestie ! Un cartonaș mizerabil și totul se duce de rîpă. Așa se întîmplă : cînd crezi că e pe cale să ți se rezolve o problemă, ceva se duce de rîpă. Se rupe un dinte în angrenaj, sau o genă a nu știu cărui străbunic se agită și începe nebuneala. Asta-i chestiunea. Că sînt zile cînd parcă toate se înțeleg în taină, conspiră, se înverșunează împotriva ta. Și nu că ți-aș face vreun

---

[1] Salon de cosmetică spălătorie chimică supermagazin fără sifon (lb. engl.).

reproș. Nicoyana, că de ce naiba ai călătorit în ziua aceea și nu în ajun, că de ce te-ai urcat în vagonul acela și ai ales tocmai locul acela. Nu, nici un reproș. Ce reproș să-ți fac, iubito, dacă singura ta vină a fost că ți-ai lăsat buzele întredeschise. „Domnule — te-ai răsucit pe locul tău — mi-ați putea spune cînd are să se vadă în sfîrșit marea ?“ Așa ai spus și ai început să te joci cu cercelul tău lung de baga. Și doar pînă în momentul acela totul mersese bine. Normal, să zicem. Dar ți-a cășunat să te așezi pe locul din față și să te întorci să-mi pui această mică întrebare.

Și ce voiai să-ți răspund ? În schimb, de aici marea nu se poate vedea, dar se aude, Nicoyana. Pentru că totul aici e întins ca în palmă fără nici un deal pînă la țărm, și cu toate că marea e la douăsprezece mile, dacă nu suflă vîntul și noaptea e liniștită, se aude. Se zbuciumă. Vuiește. Așa eram eu atunci, în prima noapte ; fierbeam. Te-am sărutat pe neașteptate, tu ai făcut un salt înapoi, ai spus că te duci să pregătești ceva de băut, te-ai dus la bucătărie și eu am venit lîngă tine fără să mă auzi. Ce-ți mai tremurau mîinile, fetițo ! Ca nebună făceai să clinchene sticla care se ciocnea de pahare. Firește că după cîteva zile ți-au trecut timiditățile, ai dat frîu liber vîltorii tale și explozia de dinamită pe care ai provocat-o în viața mea a fost ceva barbar. Atît de bestial încît, uite-mă și acum, ca un nătărău cum încerc să adun sfărîmăturile.

Se lăsa înserarea. Larma păsărilor se potolea și se aprindeau primii licurici.

— Josefinaaaa !

— Ce e ?
— Vino. Ți-am spus că atunci cînd te strig să nu-mi răspunzi *ce ?* din bucătărie. Te strig și tu vii. Și vorbim aici.
— Am venit. Ce doriți ?
— Auzi barca ?
— Nu cred. Își puse mîna pîlnie la ureche. Nu poate fi așa repede.
— Ba eu cred.
Bîzîitul creștea încetul cu încetul și el se îndreptă grăbit spre debarcader, urmat de Pirula. Piroga venea săltînd ușor în josul curentului. *Zambo* stinse motorul, viră aproape în cerc și se cățără în patru labe, ca o veveriță, pe malul lutos.

Învățătoarea mi-a spus că o cutie de chibrituri este un paralelipiped, și că de ce voiam să știu iar eu i-am spus că făcusem un pariu pentru că mi-era teamă să nu-mi fure ideea. Și într-o bună zi li se va spune copiilor la ora de geometrie . copilași, acum vom studia paralelipipedul lui José Enrique García, care l-a întrecut pe Moebius pentru că din șase fețe el a făcut ceva cu numai două și după aceea vom merge în parc să vedem statuia care i s-a făcut și înainte Puerto Limón era cunoscut în toată lumea pentru că aici a petrecut o noapte Cristofor Columb și a luat patru Indience și mult aur și la fel și piratul Morgan, dar acum pentru că aici s-a născut savantul José Enrique García. Și toate astea vreau să le fac pentru ca mama să fie veselă, nu ca acum cînd tot timpul stă și suspină și pentru ca tata să nu

se mai uite la mine ca la o șopîrlă așa cum se uită cînd vine de la fermă pentru că sînt sigur că nu observă decît că am coșuri și cînd le vede mă privește cu furie. Eu nu știu ce se petrece cu tata dar așa e. De aceea vreau să fiu un savant ca Edison care a inventat fonograful și acuma în toată lumea sînt fonografe.

VI

— Cum a fost, cum le-a mers ? Traversau pajiștea cu Pirula. Cum le-a mers, te întreb. Ori n-ai de gînd să deschizi gura ?
— Bine, i-am lăsat acolo, în Monteverde.
— Și, ziceau ceva ? Comentau ceva între ei ?
— O vreme au vorbit în italienește. În altă limbă ca eu să nu-i înțeleg.
— Dar ceva tot or fi zis ei. Amintește-ți.
— Slăbănogul m-a întrebat de cînd lucrez eu la *El Zafiro*. Eu i-am zis că nu, că doar uneori vă închiriam barca.
— De ce ești măgar ? Nu vezi că în felul ăsta ei știu că eu am fost nevoit să o vînd pe a mea ?
— Păi, credeți dumneavoastră că nu și-au dat ei seama de tot ? N-ați văzut că și-au bătut joc chiar și de mîncarea de la prînz ? Slăbănogul, da, slăbănogul a spus că precis carnea din tocătură era de cîine și că dacă nu se grăbește Compania să vă cumpere, dumneavoastră veți fi nevoit să vindeți pînă și leneșii din copaci. *Zambo* se îndepărtă în timp ce îl observa cu coada

ochiului pe don Federico. Apoi își întredeschise malițios pleoapele. Avea genele atît de lungi și întoarse încît avea succes sigur la fete punîndu-și pe ele mai multe bețe de chibrituri pe care le mișca fără să le scape jos.

— Și ce mai povesteau? Vorbește, nătărăule, că doar n-o să-ți scot vorbele cu cleștele!

— Au mai vrut să știe pînă unde a crescut apa cînd cu viitura. Eu le-am spus că într-un loc s-au înecat două catîrci și că era cît pe ce să fim nevoiți să priponim casa ca să n-o ia curentul. Și au mai vrut să știe — continuă privindu-l mereu cu coada ochiului — cîți peoni lucrează aici în momentul de față. Eu le-am spus că vreo cincisprezece și atunci burtosul a spus că de ce atîția și eu le-am spus că de curînd dumneavoastră ați făcut contract cu o echipă ca să drenați fundul și că aveți de gînd să semănați aici douăzeci de hectare de *ipecacuana*[1]. Atunci au spus că dumneavoastră sînteți mai nebun ca o capră, și cînd le-am spus că asta nu era nimic, să fi văzut ce-au mai rîs: slăbănogul să leșine și burtosul își făcea vînt cu pălăria că nu era aer, dar partea cea mai proastă a fost că de atîta rîs i-a dat drumul la o salbă de pîrțuri că era cît pe-aci să scufunde barca și ca să se potolească, pentru că am socotit că mersese prea departe, am lăsat barca să intre pe o parte în vîrtej ca să ia apă și grăsunul și-a udat fundul și cînd și-a scos portofelul din buzunar toate hîrtiile șiroiau de apă. Și pe deasupra

[1] Arbust a cărui rădăcină este folosită pentru proprietățile sale emetice.

n-am acostat la plaja mare ci mai sus, în fața trunchiului, și burtosul a ieșit în patru labe și celălalt gata-gata să cadă și s-a lovit urît la un genunchi.

Sosiseră. Federico intră direct, dar *Zambo* își permise luxul să meargă mai întîi la bucătărie să bea apă. Cînd se întoarse, proprietarul îl aștepta furios, în picioare.

— Stai aici, nenorocitule, și să nu te miști pînă nu-ți spun eu. Și să-mi povestești tot. Ai auzit?

Zambo îl privi în ochi și de data asta i se făcu frică.

— După aceea ne-am dus la *Ilustrísima* — continuă cu privirea în jos, fixată pe romburile linoleumului — și l-am găsit acolo pe metisul Alpízar și se pare că se cunoșteau pentru că au tot discutat pe șoptite ca să nu-i aud eu și cine știe ce le-o fi povestit metisul că la plecare m-au întrebat dacă dumneavoastră vă înțelegeți bine cu peonii. Și eu le-am spus că nu, că dumneavoastră bine bine vă înțelegeți numai cu cățeaua, aceea care tot rîdea, și atunci iar au izbucnit în hohote și nu s-au lăsat pînă nu le-am povesti bătaia aceea cu *machete*[1].

— Ia să văd, cum le-ai povestit-o?

— Păi, chiar așa. Că Chaparro vă știa de frică cu toate că el stătuse zece ani închis în San Lucas, dar adevărul e că atunci cînd dumneavoastră vă supărați cu temei, oricine face pe el, nu mai are curaj să zică decît mă întorc acu-

[1] Cuțit lung, ca un satîr, unealtă specifică agriculturii latino-americane.

șica noapte-bună și să petreceți un an bun fericit ! Altă căutătură piezișă (îl cunoștea atît de bine !) și, acuma da, pericolul cel mare trecuse.

— Și spune-mi, de ce a trebuit să le povestești toate astea ?

— Dar cum de nu mă înțelegeți, don Federico ? Doar totul a fost foarte bine calculat. Eu pun rămășag pe ce vreți dumneavoastră, un peso din partea mea, că perechiuța asta nu-și mai arată coarnele prin părțile noastre. Nici cu tancuri nu mai vin ei ! Și nu asta voiați dumneavoastră ?

Numai ochi și piele ; așa era cînd Belarmina l-a adus, atîrnînd de un braț, coada îi mai lipsea, cu o cămășuță care nu-i acoperea nici buricul și bandajat la cap cu niște cîrpe murdare de sînge uscat. Femeia îl lăsase într-o după-amiază singur într-o colibă și se întorsese chiar în momentul în care porcul își băgase capul în cutia de zahăr care îi servea copilului de leagăn. Belarmina, pe vremea aceea după ce pe nicaraguan îl mușcase o viperă, se apucase de băut și avea moralul făcut ferfeniță. Așa se spunea.

— Și tu crezi Belarmina, că eu sînt așa de prost să-mi iau pe cap limbricul ăsta ?

— O să-l luați, știu eu că da, pentru că eu vi-l aduc în dar și e foarte urît să respingi un dar.

Belarmina își duse țigara la gură. Îi tremura mîna. Privi apoi la copil.

— Și i se mai spune limbric îngerașului meu — încheie în șoaptă și-și trase mucii.

— Numai să nu vii după aceea să-l ceri iar, pentru că nu-ți permit — o avertiză la plecare.

Trecură anii, limbricul se dezvoltă splendid, i se întăriră mușchii, îi crescu spatele și la cincisprezece ani era ca un tăuraș. Într-o zi vru să afle mai multe despre mama lui.

— Dacă auzi cine știe ce lucruri să nu le iei în seamă — îi spuse Federico. Eu pe mama ta am cunoscut-o cu mulți ani în urmă, la Cimarrones, cînd se trezea la patru și gătea pentru mai mult de patruzeci de peoni. Era o femeie bună Belarmina. Ca sfoara de tare. Numai că toate i-au ieșit pe dos în viață.

— Și de ce m-a aruncat așa, fără măcar un nume de botez ori de familie ?

— Și la ce-ți trebuie, *Zambo* ?

— Păi ce naiba, toți au !

Trecură alți ani, nu se mai discută problema și *Zambo* rămase definitiv așa : *Zambo*, pur și simplu.

Să citească nu a învățat, nu a putut sau nu a vrut. Dar încă de copil dacă i-ai fi dat un cuțitaș și o bucată de lemn, într-o clipită sculpta un mic animal, o șopîrlă sau orice vietate de la munte. Fără îndoială că așa i s-a născut plăcerea de a lucra pirogi. Începuse să le facă de jucărie, ca să le pună să navigheze pe bălți ; apoi *Cojo Montiel* [1] l-a învățat meseria și acum le făcea la comandă, de mărimea care i se cerea. Visa să facă una enormă, nici mai mult nici mai puțin decît din trunchiul unui cedru.

---

[1] Șchiopul Montiel (lb. sp.).

— Cu o pirogă din asta s-ar putea ajunge pînă la Curaçao[1], don Federico ?

— Şi pentru ce naiba vrei să mergi la Curaçao ?

Cine ştie ce motive misterioase o fi avut, dar cu siguranţă Curaçao era pentru el ceea ce erau pentru alţii New Yorkul sau Parisul.

În cele din urmă *Zambo* plecă şi Federico se întoarse la balansoarul lui. O pasăre *curré* sări de pe floarea de mac pe *mango*[2].

În zare, rîul cenuşiu mugea. O şopîrlă traversa în zigzag peretele, iar el, brusc, şi-i închipui pe cei doi ca văzuţi prin vizorul armei. Îi desluşea foarte limpede, implorînd prin gesturi că nu, să nu tragă. Nu era pentru prima dată cînd avea de-a face cu avocaţii Companiei. Şi nu din vina lui. Chiar în timpurile cînd ajunsese să aibă pe hîrtie treizeci şi doi de peoni săptămînă de săptămînă ! Pînă cînd au început, blestemate să fie, cele şapte molime : a scăzut preţul la cacao, veveriţele cu miile, muşuroaiele cu sutele, şi blestemata aceea de secetă care a durat aproape doi ani, şi care a fost aşa de aprigă încît mistreţii au emigrat şi felinele, care n-au mai avut ce mînca la munte, au devenit îndrăzneţe şi au început să vină noaptea să urle în jurul casei. Într-o zi au găsit în puţ un pui de pumă. Se aplecase să bea, se înecase şi acum plutea cu burta în sus. Da, nu fusese de loc uşor ! Şi cîte nu învăţase de la alţii ! Şi

[1] Insula Curaçao, situată la 75 km. nord de Venezuela, face parte din Antilele olandeze.

[2] Copac cu frunziş bogat care poate atinge dimensiuni mari ; fructul este aromat şi astringent.

cîte nu-i învăţase pe alţii ! Să vindece muşcăturile de viperă, să se războiască cu ceata de peoni, să recunoască bolile, să se iniţieze în ştiinţa drenajului, a plivitului cu *machete*, a arăturilor şi semănăturilor. Dacă furnicile îşi părăseau într-o bună zi, şi în mod misterios, muşuroaiele, asta însemna că la lună plină aveau să crească apele ; dacă fundul urmei lăsate de elan mai era uscat, asta însemna că nu era nici o jumătate de oră de cînd trecuse pe acolo. Seara se întorcea în casa din care ieşise odată cu zorile. Îl mai sîcîiau beşicile, muştele şi alte insecte cu înţepături periculoase. Nu e zi care să nu-şi lase amprenta. Te taie, te julesc, te fac să stai în patru labe pe pămînt sau îţi răscolesc fierea cu un băţ. Dacă ar şti ei că într-o noapte fără lună, foarte întunecoasă, se aruncase gol în apă să treacă rîul înot. Ca să-şi călească nervii. Să stai gol era deja un pericol, dar gol şi încă în puterea nopţii pericolul devenea dublu. Testiculele îţi atîrnă fără apărare în apă şi te gîndeşti la racul care te poate surprinde ; nervii îţi fac cîrcei în burtă, totul pare că nu se mai sfîrşeşte şi malul opus e o enormă masă întunecoasă care se îndepărtează în loc să se apropie ; şi simţi o poftă nebună să te întorci, dar ai făcut deja o jumătate şi trebuie să continui să înoţi, şi să înoţi fără să te gîndeşti la altceva, pînă cînd în sfîrşit atingi cu genunchii fundul mîlos, te caţeri clătinîndu-te pe mal şi te apucă o poftă stupidă să strigi, ori să îngenunchezi, să săruţi pămîntul. Sau prima ieşire noaptea la vînătoare în munţi, fără compania protectoare a vreunui peon bătrîn şi experimentat, tu singur, singur cu carabina şi

lanterna. Dintr-odată, în bezna totală, printre susure și trosnituri, vezi reverberînd sub șuvoiul de lumină, două agate luminoase. Nu e timp: oare cerbul să fi avut ochii așa depărtați sau era o panteră? Ochești în grabă, în timp ce simți cum ceva ți se prelinge pe picioare cu lăbuțele catifelate, apeși pe trăgaci, răsună împușcătura, te apropii, cu lanterna îi luminezi botișorul sfărîmat și ochii în agonie, implorînd, și ecourile împușcăturii se sting și inima îți saltă nebunește în piept. Și acum smintiții ăștia!

Josefina aduse ciocolata, dintr-o privire își dădu seama și acoperi ceașca cu farfuria. Îl întrebă imediat dacă să dea drumul la motorașul de la lumină și el spuse că nu, că nu merita osteneala, dar ea știa că de aproape o lună nu mai era combustibil și-l întreba pentru ca el să nu știe că ea știa, cu toate că el știa, însă voia ca el să nu-și dea seama. Și el continua să se legene în balansoar și să-i vadă în centrul vizorului pe cei doi și ciocolata se răcise de două ori și Josefina intra și ieșea în vîrful picioarelor și blegii îi făceau semne să nu tragă și între timp, încetul cu încetul, pe cer se instalau liniștite, indiferente și atît de ordonate, atît de incredibil de ordonate, constelațiile.

Pipa mi-a povestit totul. Eu la început nu l-am înțeles pentru că nu știam ce era o amantă și el mi-a spus că era o bătrînă pe care bătrînii o au cînd s-au plictisit de nevestele lor. Mi-a și arătat-o pe stradă, într-o zi cînd trecea prin fața Comisariatului și precis că ne-a auzit pentru că s-a întors și s-a înroșit. Dar nu era urîtă și nici

bătrînă numai că avea picioarele în paranteză și eu nu știu de ce mama n-a luat-o la bătaie cu mătura pe stradă și nu i-a umplut capul de cucuie. Mama e prea bună și așa nu se poate. Și în afară de asta mereu îți spune că se gîndește la tine. O întrebi: mamă, ce faci? Și ea îți răspunde, mă tot gîndesc la voi, copilașii mei. Dar eu nu cred. Pentru că nimeni nu-i în stare să se gîndească toată ziua la același lucru. Cu toate că probabil savanții pot, atunci cînd fac un experiment. Oricum eu cred că ceea ce a făcut mama a fost exagerat. Sigur că și din pat e aproape la fel, știe tot ce se petrece în casă și le pune pe toate în ordine și cînd tata vine să discute cu ea parcă ar fi în vizită. În plus toată lumea știe și face glume și pe Canalías l-am pălmuit și el mi-a dat un genunchi și am rămas cu o durere la un dinte care și acum se clatină. Apoi am mai văzut-o o dată la Poștă. Venea la vreo cîțiva metri și s-a făcut că se uită la o vitrină și spunea Pipa că vor s-o alunge din Limón pentru că la biroul unde lucrează nu mai vor s-o țină. Și cînd am trecut pe lîngă ea îmi venea să-i dau un șut la picioare pentru că ea poartă toată vina și cînd am să fiu mare n-am să am niciodată o amantă pentru că totul devine o mare încurcătură.

VII

— Flor de María.
— Ce e, mamă?

— Nu ți-am spus să strîngi rufele acelea, că azi are să plouă și are să le ude ? Fetița asta îmi scoate peri albi.

— Dar le-am strîns.

— Și de ce îmi spui asta dacă știi că nu-i adevărat ?

Flor de María își întrerupse treaba — tocmai lipea fotografii cu săruturi de artiști de cinema într-un catastif vechi de contabilitate — și se duse în curte să strîngă rufele. Chiar și acolo o ajunse glasul :

— Nu te juca cu pisica ! Ți-am mai spus că are rîie și rîia se ia. Trebuie să-i amintim tatălui tău să cumpere pomadă cu sulf și să o ungă.

Ce vrăji folosea ? Cum putea să știe ori să ghicească totul din imobilitatea patului ei, din alcovul acela vătuit în semipenumbra în care domnea veșnic un neobosit și dulceag miros de medicamente ?

Abia pe înserat se terminau treburile cotidiene ale lui Flor de María, care încă din zorii adolescenței ei trebuise să ia asupră-și toate responsabilitățile casnice și înainte de a merge la culcare încă mai trebuia să-i îngrijească Estebanitei plaga, să-i dea picăturile, să-i schimbe fețele de pernă și, în cele din urmă, să spună împreună cu ea rugăciunea Sfintei Treimi. În sfîrșit, în sfîrșit singură, în camera ei, stingea lumina și, după ce se acoperea pînă peste cap cu cearceafurile, la licărirea precară a unei lanterne, citea.

— E deja foarte tîrziu, Flor de María — nu întîrzia să ajungă pînă la ea glasul. Mai bine stinge și culcă-te. Vezi că mîine ai multă treabă.

Mîine vreau să schimbi cîlții de la pernele din salon.

Omniprezentă. Privire pătrunzătoare care transforma cele mai ascunse cotloane ale casei în scene intens iluminate. Erau ochi nictalopi, astrali, extratereștri ? Fapt este că pupilele acelea de culoarea cerului păreau prezente în același timp, în toate părțile și spionau, observau, ghiceau totul. Cu capul cufundat în grămada ei de perne umplute cu pene de găină — cele de lînă o încălzeau, cele de vată făceau ghemotoace — Estebanita ceda moleșelii siestei și pleoapele i se închideau. Flor de María o pîndea, îi veghea respirația, și numai cînd era foarte sigură ieșea, în vîrful picioarelor, din dormitor.

După cîteva minute auzea :

— Ce faci tu acolo, fetița mamei ?

— Nimic mamă, nimic. Pentru dumnezeu, doar am făcut tot. Acuma stau în pat, pur și simplu. Nu fac nimic.

— Nu fetițo, nu-mi spune mie asta. Pun rămășag că iar citești revistele alea. Și ți-am mai spus că va trebui să-mi spui cine ți le-a împrumutat.

— Nu, mamă, îți jur, nu din reviste citesc. Doar le-am dat înapoi.

— Aha, vezi că citeai ! Și ce citești, mă rog ?

— Cartea pe care chiar tu mi-ai recomandat-o.

— *Flor de Durazno* [1] ?

— Da.

[1] *Floare de piersic* (lb. sp.) : titlul unui roman la modă.

— Nu-i adevărat. Pe asta ai terminat-o de mult. Știu eu că tu citești repede și ai început-o de mult. O ai la îndemînă probabil, dar de fapt citești revistele alea imorale.

Flor de María ascundea revista sub saltea, dar totul era acum zadarnic. Ingrid Bergman și ovalul ei suav dispăreau. Baloanele de săpun se spărseseră. Din frumosul fluture nu mai rămîneau decît petele erupției provocate de pulberea de pe aripi.

Într-o după-amiază n-a mai putut suporta :

— Ascultă mamă...

— Ce s-a întîmplat ?

— Felul acesta de a fi al tău. O privea cu ochii larg deschiși foarte strălucitori. Faptul că tu mereu umbli să ghicești sau să presupui tot felul de lucruri despre cei din jur.

— Bine, dar din moment ce nu fac nici un rău n-ar trebui să dai importanță.

Îi răspunse fără să o privească în timp ce își pudra gîtul cu talc.

— Nu, vorbesc serios, mamă. E ciudat. Eu cred că ar trebui să vorbești despre asta cu părintele Schongauer.

— Despre ce ? Abia acum își înălță capul deconcertată.

— Da, mamă, așa ceva nu i se întîmplă nimănui.

— Dar ce-mi tot spui ? Eu n-am făcut nici un pact cu diavolul, Flor de María. Apă. Nu e pahar. Nici pahar nu mi se dă. Și dacă poate uneori ghicesc cu ce te ocupi asta se întîmplă

de mult ce te iubesc, de mult ce mă preocup de tine. De aceea pot pătrunde în gîndurile tale. Asta-i tot.

— Nu, nu e numai asta. Fata își ciupea nervoasă buricul degetelor.

— Cum ? Ce vrei să insinuezi, obraznico ? Ai grijă, doar știi că de cînd am acceptat acest calvar se vorbește mult despre noi. Nu, nu mai vreau. Nu te fă că nu înțelegi. Ascultă-mă. Deci, ideile astea ale tale, să-mi vii cu astfel de... Și sigur că ai și comentat cu prietenele tale. Faptul că mie mi se întîmplă lucruri ciudate. Și nu te-ai gîndit nici un minut ce-or fi crezînd ele, doamne, despre noi ?

Așa era. Remușcarea o rodea.

— Eu n-am vrut să spun asta, mamă. Pereții camerei parcă veneau peste ea. Numai că...

— Insiști ? N-ai mai insista tu dacă ai ști cît de mult mă rănești. Și ascultă-mă cu atenție, în iubirea pentru copii nu e nimic rău și nici ciudat. Nu-i vorba de nici un fel de vrăji. E numai iubire. Dar voi nici nu vă puteți închipui, nici n-aveți idee. Uite aseară. Dar stai jos, că m-ai amețit cu atîta foială. Aseară te-am visat. Mi se întîmplă deseori mai ales cu José Enrique, dar de data asta a fost ceva cu totul deosebit. Tu dormeai în cămașa aceea de culoarea somonului pe care ți-am făcut-o cadou de ziua ta și deodată am crezut că înnebunesc. Pentru că în timp ce te priveam tu deveneai treptat, treptat transparentă. Mai întîi aerul te pătrundea ca un val de șampanie plin de besicuțe, apoi parcă te făceai de porțelan și la urmă a fost cel mai rău, parcă te-ai fi făcut de gheață și așa cum erai aveai

ácele sau razele de lumină pe care le are gheaţa şi mă rugai să te salvez, şi eu mă gîndeam cum puteam să te salvez dacă eu însămi nu mă puteam descurca şi m-am gîndit să te îmbrăţişez şi eram gata-gata să o fac cînd mi-am dat seama că eu cu căldura mea mai degrabă te-aş fi topit şi atunci m-a pătruns o nelinişte atît de îngrozitoare încît am simţit că mor şi m-am trezit cu palpitaţii şi bine că cel puţin am putut să iau nişte picături de coramină, dar îmi tremura mîna şi am turnat prea mult în pahar şi îţi jur că am crezut că mor de-adevăratelea, şi aş fi murit singură şi a doua zi Magnolia m-ar fi găsit cu ochii căscaţi moartă de spaimă. Asta-i tot ce se întîmplă cu mine. Flor de María. Numai asta. Pentru că, spune şi tu, ce altceva pot să fac eu decît să mă gîndesc la voi? Spune-mi, ce altceva? Spune-mi!

Fata nu răspunse.

Estebanita lăsă ghergheful în poală şi începu să netezească cearceaful cu palmele.

— Da. Ştiu eu. Ştiu eu că toate acestea mi se întîmplă din cauză că mă gîndesc la voi foarte mult. Şi cum să nu mă gîndesc, fetiţa mamei, dacă tu nu ai nici o idee despre viaţă, dacă tu nu-ţi poţi închipui cît de rea e lumea. Deşi în curînd ai să împlineşti douăzeci de ani tu n-ai idee, cum se spune, de nimic, sărăcuţa de tine.

— De ce crezi asta, mamă?

— Eu să nu ştiu! Tu priveşti viaţa aşa cum o priveam eu la cincisprezece ani. Şi viaţa la cincisprezece ani nu are nici o legătură. Viaţa la cincisprezece ani nu are nici o legătură cu viaţa! Nici una.

— Şi nu crezi că îmi poţi face rău spunîndu-mi toate astea? Eu cred că la vîrsta mea trebuie să-ţi faci iluzii şi că e rău să mi le spulberi.

— De ce să fie rău?

— Pentru că trebuie să mă laşi. Poate că după aceea nu voi avea o soartă tot aşa de rea ca... Iartă-mă. Nu-mi cere să vorbesc mai frumos. Strînse cu putere buzele. De mult îşi dăduse seama: mama ei nu judeca la fel ca celelalte. Şi-i era frică să se gîndească la *asta*. Dar se gîndea la *asta*. Şi de ce să o judece cînd era mai uşor să o iubească pur şi simplu? Deşi nu era uşor nici să o iubească. Poate numai dacă n-ar face decît să o privească aşa, sprijinită pe pernele ei brodate, cu tenul ciudat de neted şi proaspăt, cu ochii albaştri atît de apoşi, atît de infantili (şi atît de pătrunzători şi teribili), cu cele două cute mici ca nişte paranteze abia perceptibile pe la comisuri, bărbia rotundă cu gropiţă, şi mîinile ei, ah, mîinile ei agitate, grăsulii şi capricioase. Poate doar aşa. Poate...

Dacă ar privi-o numai. Pentru că, ce reproş i se putea face unei fiinţe neajutorate ca un copil plin de perplexitate şi dezolare? Totuşi, inevitabil, raţiunea începea iar să-şi răsucească firele complicate. Era limpede că mama ei nu era ca celelalte, nu era ca celelalte doamne din Limón care vorbeau de tusea măgărească sau de amorurile reginei Greciei şi care se culcau lîngă soţii lor supuse legii lui dumnezeu şi raţiunii lumii în care se născuseră şi care înfloreau, dădeau roade şi se uscau. Mama ei nu era aşa. Nu era, sau *nu voise să fie aşa*? Şi revolta contra ordinii naturale, nu era oare păcatul lui Lucifer

pentru care a fost izgonit din cerul în care pînă atunci fusese Delfinul lui dumnezeu? Şi nu la revoltă instigau îngerii lui negri cu săbii de foc? Dar se plătea scump revolta. Foarte scump. Totul era aranjat în deplină armonie şi trebuia să o reduci la tăcere, punîndu-i cîrpe în gură, tăindu-i limba, cosîndu-i buzele. Oricum!

Şi totuşi, dacă i-ar fi spus mamei ei că ceea ce făcuse ea nu era altceva decît păcatul revoltei sau al mîndriei, era foarte sigură că mama ei i-ar jura că nu, i-ar argumenta că fusese doar o jertfă, un calvar asemănător cu cel al persoanelor care fac jurăminte de castitate şi că făptuise totul, aşa cum i-o repetase de o mie de ori, din respect pentru Prea Sfîntul Sacrament al Căsătoriei. Şi nimic mai mult. Şi că părintele Schongauer aşa înţelesese şi avusese motivele lui să o absolve şi îi promisese că atunci cînd va ajunge în cer o vor întîmpina cele unsprezece mii de fecioare şi o vor duce de mînă pînă în dreapta lui dumnezeu.

Nu. Nu era ca celelalte. Şi îi era frică să se gîndească la *asta*, şi mereu se surprindea gîndindu-se la *asta*. Şi închidea ochii ca să şteargă figura apropiată şi tangibilă, fragilă şi rezemată pe mormanul ei de perne, şi o vedea atunci (vedenie care îi revenea adeseori) mergînd cu părul despletit pe malul unei faleze; sufla un vînt puternic, ea ridica braţele, se clătina, încerca să reziste vîntului şi continua să înainteze bîjbîind ca somnambulii. Şi pe somnambuli trebuie să-i laşi în pace, nici să nu strigi la ei, nici să nu-i contrazici, şi nici măcar să nu-i atingi. Un cuvînt, un gest brusc ar fi putut fi de ajuns...

— Da, mamă, ai dreptate. Stai liniştită. E foarte închis aerul de aici. Vrei să-ţi deschid geamul?

Estebanita îşi strînse amîndoi pumnii la piept:

— Acuma, Flor de María, jură-mi. Dar să-mi juri chiar acum şi foarte serios. Nu-i aşa că niciodată în viaţa ta n-ai să mai spui astfel de lucruri? Şi nici măcar n-ai să le gîndeşti? Aşa-i că nu? Îmi juri?

Şi ea a vrut să spună că da, că bineînţeles, că jura. A vrut, dar n-a reuşit decît să dea din cap o dată afirmativ, pentru că în aceeaşi clipă i s-au desfăcut toate nodurile plînsului, s-a năpustit la pieptul mamei şi cînd ea a început să-i frece blînd cu buricul degetelor pielea capului, mîngîierea care îi plăcea cel mai mult, se simţi şi mai ticăloasă la gîndul că în lume puţine lucruri erau mai minunate decît modesta bucurie de a avea o mamă la pieptul căreia să poţi plînge nestingherit. Şi plîngînd în hohote îşi repeta că da, da, mica mea rebelă, să vină focul sacru pentru că aşa împreună nu ne va putea face nimic, lasă-l să vină şi nu-ţi mai fă griji pentru că niciodată n-am să te judec, acum ştiu că a te judeca înseamnă un păcat şi mai mare decît al tău că doar cine sînt eu să te judec pe tine decît un vierme prost şi îngîmfat? Da, măicuţă, niciodată. Tu eşti luceafărul meu drag, îţi jur, niciodată! Adevărat, adevărat, niciodată, niciodată!

De cînd mama stă în pat şi tata s-a dus la fermă, noi luăm prînzul singuri în sufragerie Flor de María şi cu mine. Magnolia ne aduce farfu-

riile cu mîncarea gata pusă, nu ca înainte cînd se aduceau oalele la masă și mama ne servea, și pe mama o servește la pat pe o tavă. Mama a spus într-o zi că era foarte trist să mîncăm separat și am început să mîncăm toți împreună în camera ei, pe măsuța din salon, dar după o săptămînă a spus că i se îmbiba camera cu mirosul de grăsime care îi întoarce stomacul pe dos și ar fi fost mai bine să mîncăm numai noi doi în sufragerie.

Și mie îmi place mai mult în sufragerie pentru că acolo dacă nu-mi place o mîncare o las, cum e mîncarea de banane pe care cine știe ce prost a inventat-o. Asta îmi place cel mai puțin din toate. Și morcovii. Bineînțeles că uneori Flor de María mă pîrăște și atunci mama cînd avem mîncarea asta spune să mi se aducă farfuria în camera ei și trebuie să mănînc totul în fața ei și să las farfuria curată ca oglinda, pînă într-o zi cînd m-am făcut că îmi vine să vomit și am început să scot zgomote urîte și mama mi-a spus să nu fiu porc și să mă duc să mănînc în curte. Dar mai bine nu mă gîndesc la asta.

Și mai rău a fost deunăzi cînd mi-am pierdut titirezul și m-am dus în camera Magnoliei să-l caut și am cercetat peste tot dar n-am găsit titirezul și a fost mai rău pentru că am găsit o fotografie a amantei lui tata lipită pe o scîndură și înțepată cu bolduri. Vreo sută de bolduri. Și avea două bolduri din acelea cu gămălie neagră înfipte în ochi. Ca să orbească, sînt sigur. Și în noaptea aceea am adormit cu mare greutate.

VIII

Să fi fost oare ochiul acela de culoarea cerului și omniprezența lui ? Sau penumbra dormitorului, migrenele interminabile, batistele cu apă de colonie pe frunte, reproșul tacit din colțurile gurii și mirosurile acelea dulcege indefinibile care impregnau totul și păreau să-l însoțească mereu oricît de mult s-ar fi îndepărtat de casă ? Era ochiul rătăcitor, acuzator, sau diminețile de mătase, cu ghergheful în poală, sticluțele cu doctorii aliniate pe consolă, monograma brodată de mînă pe cearceafuri, ori să fi fost reflexul în pupile a acelei imări în care credea că găsește o replică a imobilității ei și, în același timp, a tulburării ei ? Poate că nu. Poate că da. Ar mai fi putut fi și nebunia pur și simplu. Sperietoarea care slobozește un hohot de nebun cînd vede stolurile de papagali îndepărtîndu-se dînd din aripi cu gușele pline ; sau, poate, scormonirea neîntreruptă la originile, îndepărtate, de neînțeles, ale acelei hotărîri ciudate.

Tulbure de dureri, umezit de dragostea maternă și de caritatea creștinească, sfios și scînteietor. Și vindicativ. Iscoditor și dulce. Era poate ochiul. Din cauza lui, Federico se dusese să se ascundă la *El Zafiro*, în singurătatea insuportabilă de la *El Zafiro*, din momentul cînd se dezlănțuiseră nenorocirile începute pe nesimțite după conversația de la micul dejun despre femeia care obținuse divorțul în Illinois pentru că soțul ei îi scria numele asasinului pe marginile romanelor polițiste. Pentru că, cine nu-și înșela nevasta ? Cine n-a avut vreodată cîte o aventură ? Și cine

mai trebuise să sufere o reacţie atît de nebunească, ridiculă şi absurdă ?

— Asta-i ca şi cum ai trage de lanţul de la toaletă şi te-ai pomeni că-ţi cade casa în cap — comenta Colacho. Federico îl asculta privind covorul uzat. Dar cînd Protagoras spunea că omul e măsura tuturor lucrurilor, a uitat să precizeze care e măsura omului, aşa încît umblăm ca idioţii să măsurăm totul cu un metru de care nu ştim dacă măsoară un kilometru sau un decimetru. De aceea îţi spun...

Federico se leagănă în balansoarul lui.

— Şi de ce naiba a căzut beleaua tocmai pe mine ? De ce pe mine ? Şi, de parcă n-ar fi fost destul, acuma, colac peste pupăză, al dracului de Brooks vrea să mă oblige să-i vînd asta, asta, singurul lucru al meu şi numai al meu care îmi mai rămîne !

Se leagănă.

Nu se mai gîndeşte. Se leagănă numai. Undeva înapoi, cu mulţi ani în urmă, ca oul cu pete albastre care se ascunde în cuibul adînc al grangurului, vocea fragilă, înciudată :

— Puteai cel puţin să mă fi anunţat că vii azi. Nu te costa nimic să-mi fi trimis o telegramă.

Şi el, cu spatele, închizînd umbrela :

— Parcă n-ai şti ; chiar tu mi-ai spus ultima oară că eu ajunsesem la Limón înaintea telegramei.

Şi ea, urmîndu-l pe culoar :

— Oricum, Federico. Oricum. Sînt gesturi care aduc mulţumire. Fără aceste nimicuri viaţa devine foarte dură.

— Dar ce vrei, iubito ; dacă viaţa e făcută aşa, nu e vina noastră. Nici tu, nici eu nu am făcut-o. Aşa era. Aşa era cînd ne-am născut.

Îl cuprinse mila pentru privirea albastră şi o mîngîie cu vîrful degetului pe braţul gol, pe braţul ei sculptat, catifelat şi gol.

Cu cîteva ore mai înainte, trenul trecea prin Matina[1] cînd se dezlănţuise răpăiala. Călătorea singur şi citea un număr din *National Geographic Magazine*[2] dedicat Japoniei şi a trebuit să închidă în grabă geamul. În momentul acela, necunoscuta care călătorea pe locul din faţă se întorsese ca să-l întrebe : „Mi-aţi putea spune, domnule, cînd are să se vadă în sfîrşit marea ?"

Oricine poate să întrebe aşa ceva. O întrebare ca asta nu are nimic deosebit, nici nu compromite pe nimeni, şi cu atît mai puţin dacă cel care o pune călătoreşte pentru prima dată în port şi are o legitimă curiozitate să vadă oceanul. Poate că era prima oară cînd o vedea şi e lucru ştiut că marea exercită o atracţie irezistibilă. Dealtfel, asta a fost tot ceea ce a întrebat. Poate modul în care a spus-o, intonaţia melodioasă pe care a dat-o frazei şi felul cum la sfîrşit şi-a lăsat buzele întredeschise (cea superioară mai plină şi mai răsfrîntă) ; sau taiorul gri care nu reuşea, în ciuda reverelor, să ascundă bustul splendid şi promiţător, sau mîna, cu acvamarinul în inelar, aşezată pe spătarul banchetei, atunci cînd a pus întrebarea, să fi fost oare toate acestea fapte agravante ? Dar toate acestea puteau fi puse

[1] Localitate în provincia Limón, cu climă foarte caldă.
[2] *Revista naţională de geografie* (lb. engl.).

la îndoială. În orice caz, a fost numai atît. A spus marea, şi cînd a terminat fraza, şi-a lăsat buzele întredeschise, uşor întredeschise, ceea ce pe de altă parte i se poate întîmpla oricui : să pună o întrebare şi la sfîrşit să lase buzele întredeschise. Ori la fel de bine, să le strîngă, sau să le închidă brusc. Deşi trebuie să recunoaştem că e destul de puţin probabil ca o femeie să-i pună o întrebare unui necunoscut care călătoreşte singur în tren şi citeşte un număr din *National Geographic Magazine*, şi să rămînă la sfîrşit cu buzele strînse. Fapt sigur e că necunoscuta le lăsase întredeschise şi între ei doi rămăsese ondulînd o linie cărnoasă, concavă, şi, în spate, o obscuritate umedă şi senzuală. Un mic abis. Ameţeala unui mic abis. Şi silaba *-rea* dădea mici ricoşeuri, şi sărea ca o biluţă poznaşă de mercur, sonoră, translucidă. Un val mititel. Un val de jucărie. Un acvamarin.

Ieşi din baie. Estebanita încă îl mai aştepta pe coridor.

— Bine, iubito, îţi promit : chiar mîine mă duc la poştă şi ai să vezi ce mai telegramă cu fundiţe la colţuri şi pudrată cu scorţişoară am să-ţi trimit. Ai să vezi.

— Nu, Federico, nu e nevoie nici să-ţi baţi joc. Sînt de acord să nu mă anunţi, dacă vrei, dar nu să-ţi mai şi baţi joc pe deasupra !

— Dar nu-mi bat joc...

Mult timp discutară dacă el îşi bătea joc sau nu, şi abia după-masă, cînd copiii s-au dus la culcare şi ei au trecut în camera lor, Estebanita, în picioare în faţa toaletei ei, schimbă subiectul

şi îl întrebă cu timidă cochetărie dacă nu observa ceva deosebit la ea.

— De ce ? Nu văd. Poate nu am fost atent.

— Asta aşa e, mi-am dat eu seama că tu nu eşti atent la mine. Nici măcar nu mă priveşti.

— Dar de ce, doar nu ai nimic deosebit. Eşti la fel, tot atît de frumoasă ca de obicei.

— Simt că turbez. Simt că turbez pentru că eşti aşa de mincinos. Cum să ştii dacă niciodată nu eşti atent la mine ?

— Dacă te cunosc pe de rost, Estebanita. Fiecare por. Fiecare riduleţ ţi-l cunosc.

— Eu nu am riduri.

— Nu, bineînţeles că nu. Am spus riduleţ în loc de cută...

— Nu fi prost, te rog. Şi dacă spui asta — se apropie un pas şi-şi duse ambele mîini la cocul pe care şi-l făcuse în vîrful capului. Şi dacă spui asta, de ce nu ştii ce anume este azi deosebit la mine ?

— Ah, sigur. El se bucura că se termina cu ghicitoarea. Dacă la asta de referi, l-am observat de cînd am venit, numai că nu m-am gîndit că putea fi asta. Îţi stă foarte bine, pe cuvînt. Rupe simetria.

— Cum adică rupe simetria, e cumva strîmb ?

— Nu, nu că ar fi strîmb. Am crezut că special ţi l-ai făcut aşa. Chiar azi în tren citeam un articol despre grădinile japoneze şi se spunea că farmecul lor constă tocmai în faptul că nu ţin cont de simetrie, ca grădinile franţuzeşti, de exemplu, care sînt foarte plicticoase cu atîta simetrie. Şi se spunea — ea se aşezase deja în faţa toaletei şi îşi scotea agrafele din păr — că

în felul acesta creau la rîndul lor alt gen de simetrie, ceea ce m-a făcut să mă gîndesc dacă la rîndul lor n-ar fi bine să rupă această altă simetrie antisimetrică... M-ai auzit ? Şi fiindcă veni vorba, eu ţi-am spus întotdeauna că o pieptănătură ca asta s-ar potrivi mai bine cu stilul tău.

(De ce o fi vorbind azi atîta cînd în mod obişnuit era aşa de tăcut şi uneori treceau zile întregi în care îi răspundea doar monosilabic ?)

— Iar îţi baţi joc, Federico.

Începuse să se dezbrace şi o făcea încet, mai încet ca de obicei. El, în schimb, îşi pusese deja pijamaua.

— De ce mi-aş bate joc ?

— Pentru că îmi spui asta : că eu am stil. Cînd s-a mai văzut ca o persoană să aibă stil. Stil au modele, bisericile...

— Şi persoanele, Estebanita, te rog. Cum de nu ţi-ai dat seama ! N-ai văzut că unii oameni sînt baroci ? Şi alţii sînt romantici. Tu, de exemplu, şi nu poţi să negi, ai un stil neoclasic.

— Neoclasic ? Se întoarse pe scăunel ca să privească întrebătoare în oglindă.

— Sare în ochi. Priveşte-ţi sprîncenele. Şi braţele. Braţele astea ale tale sînt neoclasice. Şi tot restul. Şoldurile. Totul simetric.

— Bine, dar cum să nu am toate lucrurile astea simetrice. Prostiile tale ! Dacă am cîte două din fiecare trebuie să am cîte una de fiecare parte. Şi cele din care am numai una le am la mijloc. Abia spuse aceste cuvinte că se înroşi puternic.

— Nu e numai asta, înţelege. Braţele tale sînt neoclasice pentru că sînt două perfecte coloane dorice...

(De ce o fi vorbind atîta ? ! De ce o fi vorbind de toate aceste lucruri de care nu-i vorbea niciodată ? Şi cîte altele pe care le ştia nu i le împărtăşea ! Asta se întîmpla din cauză că era vesel. Şi de ce o fi fost aşa de vesel ?) Bine, dar tot n-ai fost atent, pentru că în afară de coc...

— Ce, încă o surpriză ?

— Dar cum de nu ţi-ai dat seama ! îşi lăsă părul să cadă ca o cascadă pe spate. Să vedem, spune-mi, ce culoare avea părul meu înainte ?

— Castaniu. Toată viaţa l-ai avut castaniu.

— Bine, bine... Şi culoarea asta — spuse simulînd iritarea — e cumva castaniu ? Nu vezi că e acajú ? Nu observi. Te-ai convins că nu eşti atent ?

— Ah, bine, dacă e vorba de culori, e imposibil să reuşesc să văd ceva cu lumina asta slabă ; fără lumină, culorile sînt toate la fel. Sînt toate negre. Nu ştiai ? întinsese mîna ca să aprindă veioza de pe noptiera lui. Aşa. Acuma da. Acuma e altceva. Sigur că da. Dar de fapt eu nici nu ştiam cum e culoarea acajú...

Ea se strecură sub cearceafuri, se ghemui întoarsă spre colţ şi lăsă să treacă un moment :

— Spune-mi un lucru, Federico — vorbea cu vocea plină de resentiment — tu i-ai dat voie vinerea trecută lui Flor de María să vină aşa de tîrziu ?

— Care vinere ?

— Vineri cînd a fost ziua de naştere a Aureliţei.

— Nu-mi amintesc. De ce ? La ce oră a venit ?

— La nouă.

— Nu e atît de tîrziu la nouă.

— Așa crezi ? Tu nu găsești că e tîrziu la nouă ?

— Da, nu găsesc că e atît de tîrziu la nouă. (În acest moment o auzi din nou : silaba *-rea*, micul ei gong de cristal.) În definitiv locuiește la numai vreo sută de metri.

— Da, la vreo sută de metri, dar oricine are un dram de minte înțelege că unei fetițe i se poate întîmpla orice, noaptea, pe o distanță de o sută de metri.

— Dar nu i s-a întîmplat. Ca dovadă e că nu i s-a întîmplat nimic. Și în afară de asta nu-mi amintesc dacă i-am dat sau nu voie. (Bineînțeles că se putea întîmpla orice pe distanța de o sută de metri. Orice se poate întîmpla și dintr-o singură întrebare, din cîteva minute de conversație.)

— Va să zică începi să-ți pierzi memoria ?

— Da, Estebanita, încep să îmbătrînesc. Bătrînii pierd în primul rînd memoria. Și să nu crezi că nu e convenabil uneori. E foarte neplăcut să-ți amintești mereu de toate.

— Eu nu știu dacă e convenabil sau nu, dar de pierdut o pierzi. Nu ești în stare nici măcar să-ți amintești, de exemplu, să-mi trimiți o telegramă ca să mă anunți cînd sosești. Deși ți-am mai spus că nu-mi pasă atît de mult de telegramă. E vorba de gest ! Pentru că dacă mi-ai fi trimis-o eu aș fi fost acuma mulțumită la gîndul că atunci cînd erai la San José, din cînd

în cînd, îți mai aminteai de mine. Dar văd că nu-ți-ai amintit nici măcar o dată.

Ba mi-am amintit. Mi-am amintit. Culoarea acvamarinului era ca a ochilor tăi, Estebanita. Atunci mi-am amintit.

— Și cum ai fi putut fi mulțumită acuma dacă telegrama încă nu ți-ar fi sosit ? Vezi că nu ești logică ?

— Ce-mi pasă mie de logică !

— Și dacă ți-aș spune că de fapt ți-am trimis-o ; că precis mîine îți sosește ? Asta te-ar face mulțumită ? Îi puse pe șold o mînă care începu să înainteze ca un păianjen spre pubis. Ea i-o îndepărtă.

— Bine, am terminat. Nu mă interesează nici simetria nici logica. Nimic din toate astea nu mă interesează. Acuma tot ce vreau e să dorm !

Joc vechi. Fiecare din degete cunoștea vechiul joc și începea iar, cu zel, să-și caute drumul.

— Cum nu te interesează simetria ? Lăsă cealaltă mînă să-i cadă pe un sîn. Îl frămîntă. Ea strînse dinții și nu spuse nimic. O luă de umăr, o obligă să se întoarcă spre el și îi măsură : Uită-te, e exact o palmă între vîrfurile lor. Sînt simetrici și, pe deasupra, făcuți pe măsura mea. Ești neoclasică, ți-am spus-o.

— Cum te mai prostești tu cîteodată !

— Adică asta înseamnă să fii prost ?

— Și nu așa ; mă dor. Ca să vezi ce curios. De mai multe zile îi am așa : din orice mi se fac tari și mă dor.

Îi dezlegă funda de la cămașa de noapte.

— Tu ești mămica mea — spuse sărutînd-o. Și apoi se spune că laptele de femeie îți readuce memoria.

— Nu mă mușca ! Mă dor, ți-am spus că așa nu !

Brusc, el se așeză neliniștit pe pat.

— Estebanita, tu ai văzut cînd am venit dacă aveam lîngă sacul meu și o mapă ?

— Cred că da. Nu știu. Nu sînt sigură.

— Și unde am pus-o ?

Ea se așeză la rîndul ei :

— N-o fi cea neagră care se vede acolo, pe scaun, sub pantalonii tăi ?

Aceea era. Suspină.

— Să nu mi-o pui în altă parte. Sînt niște hîrtii foarte importante de la Bancă.

— Tu știi că eu nu mă ating niciodată de nimic al tău.

Se culcară din nou.

— Da, tocmai asta e partea proastă : că niciodată nu te atingi de nimic de-al meu. Dar am să-ți povestesc mai întîi o glumă : se spune ca un om de știință ținea o conferință despre cele 48 de poziții diferite de făcut amor și cînd era gata să înceapă un tip de la galerie îi strigă : 49. Savantul insistă : 48. Și prostul, iarăși : nu, 49. Savantul nu îl luă în seamă și începu conferința : prima, spuse, femeia se culcă pe spate și... și tipul țipă : atunci sînt 50 ! O privi cu coada ochiului. Părea să nu fi înțeles. Se dădu jos din pat și apucînd-o cu forța de încheietura mîinii, o tîrî cu mișcări energice pînă rămaseră amîndoi, ea cu fața, pe genunchii lui, așezați pe bancheta toaletei.

— Ce-ți mai trece prin cap Federico ! Parcă am fi copii !

O jumătate de oră mai tîrziu, cînd ploaia începu să bată în tablă, Estebanita încă mai evita să-l privească direct.

— Ce bine că plouă — spuse el. Îmi place foarte mult să aud cum plouă.

— Într-adevăr e bine ? întrebă ea clipind.

— Cum să nu fie bine ! Sigur că e bine. Sau tu crezi că plantele nu suferă de sete ca și noi ?

Deasupra luncilor rîului Pacuare n-ar mai fi încăput nici o stea în plus. Noaptea era atît de luminoasă încît pe pășune se desenau limpede siluetele arbuștilor.

Imaginea Estebanitei începea să se destrame și el continua să se legene în balansoarul lui.

Așa fusese.

Așa începuse.

Pentru că, toate au un început. Există o clipă în care totul începe. Nici un minut mai devreme, nici un minut mai tîrziu. Cu precizie, totul începe : țac ! ; într-o secundă ; într-o frîntură de secundă. E o clipă care nu se poate măsura pentru că, cu foarte puțin mai înainte nu începuse și deodată e gata început. Și uneori clipa trece înainte ca noi să ne fi dat seama. Deși asta, de fapt, nu contează. Nu contează că nu ne-am dat seama. Ca și cum ar fi pe ascuns. În taină. Să zicem, să luăm ca exemplu, o celulă. Nimeni nu o supraveghează, nimeni nu o ia în seamă și deodată, respectiva o ia razna, se răzlețește, iese din rînduri. E una singură într-un conglomerat de milioane și milioane ; toate organizate, toate

ocupate, toate supuse unor legi biologice sau chimice sau fizice, toate făcînd ceva. Şi această infimă celulă dintr-odată începe un mic scandal, hotărăşte să nu mai asculte, să se sustragă destinului ei şi să se declare rebelă. Şi, dacă face asta... Poate să treacă ceva timp înainte de a apare primele simptome, primele semne vizibile. Pe tăcute, rebela s-a dus şi a convins pe altele, şi altele au urmat-o, întîi cîteva, apoi mai multe legiuni. Pînă cînd s-a stricat hora şi s-a iscat marea zarvă. Şi aşa se întîmplă cu toate.

Uneori, atunci cînd gîndeşti. Te gîndeşti la un lucru important, care te preocupă, şi se iveşte, ca un filon, alt fir al gîndurilor. Aproape ca un licurici. Ca acele firişoare de praf din ochi care se mişcă, pe care le cauţi şi ies prin sacul lacrimal. Tu continui să te gîndeşti, dar el revine. Îţi se strecoară prin vreun colţişor şi te sforţezi să te concentrezi, dar el revine. Sirius strălucea pe cer, gol-goluţ, scînteietor, şi tu i-ai spus:

— Uite, Sirius ne priveşte. Ea l-a privit şi după aceea te-a privit pe tine parcă măsurînd distanţa între voi doi şi atunci ai apucat-o de bărbie ca să o săruţi şi ai continuat să te gîndeşti la ale tale, deşi asta nu mai era un gînd, era mai puţin, era numai faptul de a fi simţit că ea te privise în acel moment măsurînd, cu părere de rău, parcă gîndindu-se şi ea la rîndul ei, că tu trebuia să-ţi dai seama. Şi asta te-a deranjat. N-ai mai putut continua. A fost ceva care în clipa aceea începuse şi care nu avea să se mai oprească. Care nu se va mai opri niciodată! Dacă nu, ca să vezi alt exemplu, într-o zi observi că ea vorbeşte prea mult, fără să gîndească, la

întîmplare. În plus, a avut întotdeauna obiceiul să se scarpine şi asta nu te-a şocat niciodată înainte, dar dintr-o dată te şochează. Abia acum. Deşi ea începuse să o facă de atîta timp. De atîta timp începuse! E ca spatele fosforescent al licuricilor! La început orice stupiditate, orice fleac. O frază. O silabă. Ai sărutat-o şi ai rămas cu gîndul la altceva, dar în spatele acestui altceva se prelingea o iguană cu o pată de sînge pe botişor. Aşa se întîmplă. La fel şi cu celula care a luat-o razna dintr-o dată, aceea care a ieşit din rînduri şi a produs marea încurcătură. Pentru că, răspunde-mi, dacă nu, de unde ar putea veni? Toate au doi ochi, fesele mai reci decît restul corpului (oare de ce naiba o fi aşa?) şi la toate e plăcut să le strîngi sînii din spate si să simţi pe antebraţ axilele umede; sau să le spui aceleaşi vorbe cînd faci dragoste cu ele. Şi toate îşi pun picături de parfum după ureche şi-şi leagănă şoldurile cînd merg, unele mai mult, ca bărcile legate de mal; altele ca nişte căprioare, şi toate suspină şi-şi dau ochii peste cap sau se ghemuiesc ca pisicuţele şi chiţăie şi te muşcă şi vorbesc despre aceleaşi lucruri, au o abilitate nemaipomenită de a vorbi mereu despre aceleaşi lucruri, mereu aceleaşi lucruri. Odată l-ai întrebat pe Colacho dacă a nimerit vreuna cu păr la sfîrcuri, fire lungi şi negre, şi nu, a spus că niciodată, şi eu i-am spus că da, că tu, Nicoyana, aveai, şi eu le înfăşuram pe deget şi le trăgeam pînă cînd ţi se făcea pielea ca de găină. O făceai pe mironosiţa şi spuneai că te durea, dar al naibii îţi mai plăcea! Să nu-mi spui că nu... Dar asta a fost după aceea, mult după

aceea. Începutul, acel țac !, frîntura de secundă, asta a fost înainte. Mult mai înainte. Probabil a fost atunci cînd ai lăsat buzele întredeschise după silaba aceea *-rea*, ondulată, amăruie. Puțin, foarte puțin. Nu degeaba se spune că orice rîu se naște dintr-o frunză : picătura de rouă se scurge pînă la margine, înclină frunza și cade, și apoi altă picătură, și alta. E logic, pe de altă parte, să fie așa. Fatal. Determinismul, după cum se spune. Și ce poți face tu împotriva a toate astea dacă lumea e așa și era făcută așa cînd ai venit tu ? Ai lăsat buzele întredeschise și mîna sprijinită pe spatele fotoliului cu acvamarinul strălucind pe inelar. Atunci a fost. Mica celulă a ieșit din rînduri și a stricat totul ! Apoi ai început să-ți amintești și să revezi și să retrăiești aceleași lucruri. Ca și cu un cocoloș de pîine. S-au luat farfuriile de la masă și tu ai rămas singur și distrat, tot frămînți cocoloșul de pîine între degete pînă ce se face murdar, de culoarea tristă a furnicii. Nu merită. Te îmbolnăvește.

Scutură capul și făcu un efort să se elibereze de gînduri ca unul care iese bălăbănindu-se dintr-o mlaștină lipicioasă. Mister Brooks îl privea cu degetele mari de la mînă băgate sub cureaua lui din piele de șopîrlă. El se bălăbănea prin mlaștină și mister Brooks rîdea. Familiei Fonseca le plătise cu opt sute hectarul, dar lui, dacă se încăpățîna... Dar nu asta era problema. Nu. Nu asta era problema. De ce să-l oblige să vîndă ? Trecu din nou iguana cu botișorul însîngerat. De ce ? Imposibil, *never*[1]. Ducă-se cu barca la dracu !

— Lasă prostiile — insistase Colacho. Vinde-le, Federico, nu fi prost. Nu fi copil ; ferma asta nu mai rentează. Scoți din ea ce s-o putea și te ocupi de altceva.

— Dar nu-i vorba de asta, Nicolás ; înțelege-mă. Eu le-aș vinde, dar de ce vor să mă forțeze. Asta nu le-o rabd. Și apoi, înțelege și tu, de ce vor să mă scoată de acolo dacă acolo eu am liniște ? Într-o bună zi am chef să mă duc la munte să vînez, sau la rîu să pescuiesc bibani, sau la lacuri să vînez bîtlani, sau pur și simplu mă culc pe fundul bărcii cu mîinile la ceafă și mă uit cum trec norii. Pe cînd aici ? Spune-mi : dacă mă întorc la Limón ce fac ? Crezi că aș suporta ? Nu, bătrîne, sînt sătul. După măgăria asta mă simt sătul. N-am să pot niciodată să trăiesc iar aici.

— Să nu crezi, lumea a și uitat.

— Nici vorbă ! Fierăstraiele astea de tăiat copaci ? Lipitorile astea ?

— Atunci te duci cu ai tăi să locuiești la San José.

— Nu pot. Sînt plin de datorii, Colacho. La San José chiria unei case costă două mii. Și pune alte două mii pentru birou. Dacă n-ai avea tu atîta răbdare cu datoriile mele eu aș face coadă la cantinele pentru săraci. Și, partea cea mai proastă, cum spunea Solano, e că nu-i nimic mai neplăcut decît să mergi cu vestă și fără cinci bani și să fii sărac și de familie bună. Și colac peste pupăză, închipuiește-ți : ea în Cadillac eu

[1] Niciodată (lb. engl.).

turcul[1] ei și eu în două labe pe trotuar... Nici gînd ! Niciodată !

— Asta da, vezi, aici îți dau un pic de dreptate.

— Și știi tu ce-mi mai spunea Lalo atunci ? Uite, don Federico, îmi spunea, dacă dumneata te porți frumos cu femeile, li se urcă la cap și li se tot urcă pînă cînd nu-și mai mișcă fundul și nu mai pot merge pe jos. Am rîs. Nu mă crezi ? Tu îl cunoști pe Antolín ? Care Antolín ? Acela care vine să mă vadă din cînd în cînd.

— Ah, da, mi-l amintesc.

— Bine, uite că Antolín e un om decent, pe cuvînt că așa este. Avea soția în Cartago și Antolín se dădea peste cap ca să-i facă pe plac la toate cîte i se năzăreau. Iar ea dădea impresia că îi cădea rău purtatea asta a lui și precis că au apucat-o căldurile, pînă cînd într-o zi, pe băncile de piatră de la *Iglesia del Carmen*, Antolín n-a mai suportat și a lovit-o cu umbrela de a lăsat-o ca un toreador beat. Și, ca să vezi dumneata, cînd a sosit sticletele să-l aresteze pe Antolín, ce crezi că a făcut Manuela ? S-a năpustit pe bietul polițist, l-a insultat și l-a zgîriat în așa hal încît pînă la urmă pe ea au luat-o la pușcărie. Și săracul Antolín a rămas să facă rost de bani ca să plătească amenda. Ca să vezi dumneata dacă le mai poți înțelege pe femei.

Colacho îl întrerupse ca să-i explice unui client că nu putea să vîndă un antibiotic în locul altuia pentru că unele dădeau alergie, după care imaginea lui se topi treptat într-un nor ușor ca făina de orez iar el se reîntoarse la ale lui, la acel nod ca de cauciuc pe care îl înghițea și reapărea și pe care iar îl înghițea și regurgita.

Cît să fi ajuns azi cele treizeci și trei de monede ale lui Iuda la dobînda curentă de 1% pe lună ? Odată citise asta într-o revistă și era o sumă enormă. Nu mai încăpeau zerourile. Și datoria lui către Bancă nu era nici de șaizeci de mii de coloni. Nici nouă mii de dolari, nici nouă mii !

Ce porci erau !

Tata a fost cel care povestise într-o zi unui musafir. Asta s-a petrecut în anul în care s-a născut José Enrique, spuse el. Era război și un submarin german i-a aruncat o torpilă unui cargou yankeu care ancorase în afară așteptînd să acosteze la chei și l-a scufundat. I-a dat lovitura chiar în mijloc și au murit mai mulți docheri care lucrau prin magaziile de mărfuri. Dar n-a murit nici un *gringo* pentru că erau toți pe mal să bea bere. Așa a povestit tata și eu știu că are necaz pe americani. Și mai spunea că după două zile valurile l-au aruncat pe plaja de la Cieneguita pe un negru, unul din morți, și marea îl dezbrăcase și avea numai o grămadă de ciorapi de nylon înfășurați la brîu ca să facă cu ei contrabandă săracul. Și cînd la San José s-a aflat vestea toți oamenii au ieșit pe stradă și au aruncat cu pietre în toate prăvăliile nemților și spaniolilor franchiști și au furat casa de bani a fabricii de biscuiți ; a fost găsită într-o plantație de cafea pentru că precis nu au putut

[1] In Costa Rica sînt numiți turci toți cei originari din Orientul Apropiat, în general, persoane foarte bogate.

s-o deschidă dar eu i-aş fi pus dinamită şi o spărgeam. Şi toate astea s-au întîmplat în anul în care m-am născut eu şi poate de aceea mama m-a făcut aşa, aşa de slab, că deşi mănînc mult nu mă îngraş şi de aceea mi se spune ţiparul.

Şi în afară de asta dacă fug mult mi se taie picioarele pentru că mi s-a spus că am maleolele slabe. De aceea ceilalţi pot juca şotron iar eu n-am putut niciodată. Nici fotbal. Numai *pex*. La asta în schimb sînt bun, dar în ultimul timp de cînd m-am certat cu Toño cel mai mult îmi place să mă joc singur sau să fac hărţi. Să am multe coli de hîrtie curată şi să fac tot felul de chestii cu rigla şi compasul. Se pot face atîtea lucruri ! Şi cîteodată mama mă roagă să-i ţin companie, că şi ea săraca stă aşa de singură şi se plictiseşte, dar cum nu avem despre ce vorbi şi ea mereu îmi povesteşte aceleaşi lucruri îi cer frumuşel voie şi mă duc în camera mea să fac desene. Mama spune că ei i-ar fi plăcut mult să studieze, dar au dat-o la Sión[1] şi cum tata a răpit-o cînd era foarte tînără a învăţat numai franţuzeşte, să brodeze şi să cînte la pian. Şi înnebuneşte tot citind romane în franţuzeşte şi citeşte unele foarte groase şi cînd termină le începe iar pentru că le-a citit pe toate şi nimeni nu-i mai împrumută. Înainte tata îi cumpăra cînd mergea la San José, dar zilele trecute a început să plîngă cînd mi-a spus că de şase luni tot citea acelaşi roman pentru că tata nu

[1] Colegiu particular, condus de călugăriţe franţuzoaice, pentru fiicele celor din înalta societate.

i-a mai adus. Eu am să vorbesc cu tata cînd are să vină de la fermă ca să-i aducă.

De aceea îi place să-i ţin companie şi să discut cu ea şi uneori îi povestesc tot felul de lucruri, cum ar fi despre constelaţii. Şi o dată m-a întrebat dacă atunci cînd am să fiu mare mi-ar plăcea să fiu scafandru şi eu i-am spus mai mersi şi ea mi-a zis că ei i-ar plăcea pentru că probabil este foarte odihnitor să trăieşti pe fundul mării. Iar cînd îi povestesc despre constelaţii îi place să schimbe numele la stele spunînd că multe au nume foarte urîte dar nici cele care îi trec ei prin cap nu sună bine deloc. Nu are spirit ştiinţific mama. Şi mie îmi place să spun bazaconii cîteodată, dar nici chiar aşa.

IX

Urît nor. Urît şi ameninţător. Ploaia venea probabil dinspre *Yoses*[1], una din acele răpăieli năpraznice. (Vecină, mă laşi să întind rufele în curtea ta, că la mine plouă.)

Coborî din tren şi ieşi din gară pe stradă.

— Vă duc, don Federico ? (De unde l-o fi cunoscînd şoferul ?) Uitaţi că vine ploaie ; are să vă ude.

— Cu atît mai bine. Mă răcoresc.

[1] Cartier din San José, astăzi foarte elegant. Numele vine de la copacii tropicali numiţi *yoses*, cu coroana bogată, din care n-a mai rămas decît unul, avînd o vechime de aproximativ trei sute de ani.

Lăsă în spate grupul de taximetriști și o porni la vale cu valiza într-o mînă și pachetul cu *palmitos*[1] în cealaltă. Așa îi plăcea : să sosească în capitală și să coboare pe jos la *Avenida de las Damas*[2], cu cizmele lui înalte pline de noroi, cămașa kaki uzată, peticită, îmbibată de transpirație și cu vechea pălărie de fetru care păstra pe panglică nuanțele de cenușiu lăsate de mii de averse. Așa îi plăcea : să-l vadă filfizonii ăia trîndavi din ministere, care sugeau bugetul țării !

Cu pași mari traversă în dreptul Casei Prezidențiale. O fi ? O fi acolo, privind la fereastră ? Vărului său îi plăcea să mediteze, dar să mediteze așa, între patru pereți, în spatele perdelelor tăcute. O singură dată, una singură de cînd fusese ales Președinte, se hotărîse să-l viziteze.

— Și cum ai să-ți dai seama de ceea ce se petrece în țară dacă stai aici ca un urs în bîrlog ? Cum ai să poți guverna bine din spatele unui birou ? Vino. Vino cu mine la *El Zafiro*, măcar pentru cîteva zile.

Desigur că s-a purtat atent și cordial, deși, bineînțeles, nu putea.

— Numai cîteva zile ; numai ca să vezi ce înseamnă minunăția aceea, ce viitor extraordinar are regiunea.

— Nu, îmi pare rău, imposibil.

— Bine, dar a venit momentul ca noi toți cei din Costa Rica să înțelegem că nu putem continua să trăim așa înghesuiți între *Irazú* și

---

[1] Masă albă, comestibilă, care se găsește în interiorul părții superioare a trunchiului de palmier. Aliment foarte apreciat, dar scump pentru că se procură foarte greu.

[2] Bulevardul Doamnelor (lb. sp.).

Poás[1]. În șesurile astea nu mai încăpem. În schimb, dacă ai putea vedea, măcar o dată, imensitatea aceea !

Paznicul de la gheretă păru să-l recunoască și cînd trecu, îl salută cu două degete la chipiu.

— Mai vino cînd vrei, Federico — îi spusese vărul lui la despărțire. Oricum, îmi face bine să vorbesc cu tine. Ai alt unghi. Și curaj ca să privești lucrurile.

Da, nătăräule, da, mai vin eu să arunc vorbe în vînt !

Pachetul cu *palmitos* era al naibii de greu, sfoara îi tăia degetele și ploaia se apropia. Un stol de eleve trecu în fugă pe lîngă el. Ar fi putut să urce, poate cu pretextul de a-i oferi un *palmito*... Cu toate că, pentru ce ? Pentru ce să-și mai facă iluzii dacă de acum nu mai putea să se gîndească să invite pe cineva la *El Zafiro*. Nici barcă nu mai avea ! La drept vorbind, *El Zafiro* era acum un hău de singurătate și disperare. Singurul pe care l-ar putea invita curînd, și el ar accepta, ar fi mister Brooks. Ar sosi cu helicopterul, i s-ar pregăti un banchet cu supă de broască țestoasă și friptură de *tepezcuintle* și muzică adusă în mod expres... Totul la mustață. Chiar și chelnerițe cu șorțulețe de dantelă.

Se grăbi ; ploaia îl ajungea din urmă. Intră în barul *El Morazán*[2], lăsă pachetele jos și co-

---

[1] Nume de vulcani inactivi.

[2] Bar foarte vechi, în parcul central cu același nume. *Morazán*, originar din Salvador, a fost un conducător politic din secolul trecut, susținător al ideii de unire a statelor din America Centrală. A fost împușcat în Costa Rica.

mandă ca de obicei: un suc și două plăcinte cu hamsie.

— Ascultă, Garita — îl întrebă pe bătrînul ospătar mic, chel și șașiu, în timp ce-și mișca degetele amorțite de la sfoară — sticla aceea burduhănoasă e tot aceea de pe cînd eram noi copii?

În enormul vas de cristal, pîntecos, strălucitor, trandafiriu, care emana răcoare, înotau bucățele de fructe și cuburi de gheață. Garita punea în fiecare zi în zori sirop și bucățele de banană, portocală și ananas.

— Da, don Federico, e tot aceea. Niciodată nu s-a spart, slavă domnului. Era aceeași. Ca să vezi! Treizeci de ani și păcătoasa era tot așa de trandafirie de parcă ar fi avut cincisprezece ani.

— Și acești *palmitos*, don Federico? Garita trecu cîrpa peste tejgheaua strălucitoare.

— I-am cumpărat de la o bătrînă în Tucurrique.

— Frumoși mai sînt! Dar nu se spunea că s-a cam terminat cu ei?

— Da, așa este. De fiecare dată, îmi spunea bătrîna, trebuie să pătrunzi mai adînc în inima muntelui ca să-i găsești.

Garita suspină și se apucă iar de șters tejgheaua.

Se cunoșteau de pe vremea pantalonilor scurți și a bicicletelor, nici unul din ei nu mai era tînăr, iar *los palmitos* începeau să se termine. În ochiul șașiu al lui Garita se strecură raza de tristețe care lucește în geamul ceasurilor de nisip. O viață întreagă a tot șters cu cîrpa tejgheaua, o viață întreagă a dormit pe un pat pliant în camera din dos. Trăind astfel, cine și-ar fi putut imagina lucrurile neverosimile care se petreceau în afara cartierului, în țară, în univers? Și la atîtea lucruri insolite care se petreceau, acuma se adăuga o lentă și dureroasă tragedie vegetală: dispariția acestor *palmitos*.

Dădu cu tristețe din cap și trecu iar cîrpa peste tejgheaua strălucitoare.

— Să fie oare adevărat, don Federico, dumneavoastră care trăiți la munte trebuie să știți, ce mi-au povestit deunăzi niște negri, că panterele negre, care înainte nu existau în Costa Rica, au apărut acuma? Se vorbește că emigrează din Nicaragua, și că deja se văd pe șesurile din Sarapiqué [1].

— Pe de-a întregul adevărat, Garita. Fug de Somoza. Au venit și pe Pacuare.

— Și spuneau că sînt cele mai sălbatice dintre toate felinele; mai rele ca tigrii de Bengal. Așa să fie? Și e adevărat că toate sînt negre, negre?

— Da, înafară de ochi, pe care îi au verzi, și au un negru lucios, o blană frumoasă.

— Și dumneavoastră ați avut parte să vă întîlniți cu vreuna?

— Eu nu, din fericire, dar Epifanio da.

Parcă ascultînd de o conjurație, peonul apăru în fundul paharului. Umil. Tăcut. Într-o zi au venit să-i aducă la cunoștință ordinul de

[1] Zonă tropicală păduroasă din partea central-nordică a țării.

evacuare din casă. Băiatul cel mare a răspuns că tata nu era acasă şi tipul a spus că avea ordin să stea să-l aştepte pentru că trebuia să ducă talonul ordinului semnat. Epifanio, cînd a auzit, a ieşit din ascunzătoare cu puşca încărcată. Tipul a devenit rezonabil şi s-a dus, dar, cu proprii lui ochi văzuse, cîteva zile mai tîrziu lupii au revenit. De data asta erau patru, toţi înarmaţi. Federico îi zărise trecînd în josul rîului şi, apoi, la întoarcere. Îl duceau pe Epifanio ca pe un sac inert pe fundul bărcii, cu mîinile legate la spate.

— Vă simţiţi rău don Federico ?

— Nu, Garita, nu-i nimic. Mulţumesc.

— Îmi povesteaţi că unui prieten de-al dumneavoastră îi ieşise o...

— Ce îţi povesteam ?

— Despre pantere. Nu vă amintiţi ? Că unui prieten de-al dumneavoastră odată...

— Oh, da. I-a ieşit. Într-o noapte, pe cînd umbla prin munţi să vîneze cerbi. Deodată a zărit o siluetă nedeslușită la cîţiva paşi, abia a reuşit să-şi pună puşca la ochi şi a tras. Spunea că trăsese crezînd că era un urs furnicar şi că spaima a simţit-o după aceea, cînd a văzut-o moartă. Era enormă, cu nişte colţi uite-aşa. Apoi a tăbăcit pielea şi mi-a dăruit-o.

Răpăiala trecuse, plăti, se despărţi şi îşi continuă drumul. Se duse la SAG [1], şi chiar în seara aceea citi la hotel pînă în zori un raport despre *Moko*, iar a doua zi cînd avocatul lui îi explica încurcătura cu ipoteca, se concentră cu greu.

[1] *Sociedad de Agricultores y Ganaderos*: Societatea de agricultori şi crescători de vite (lb. sp.).

Se gîndea numai la ciuperci, la organisme patogene, la lăstari bolnavi.

— Atunci, ce facem, colega, mergem la licitaţie ? Ai curaj ?

Avea nume latinesc, *pseudomonas solanocearum*, manii de-ale savanţilor de a agăţa etichete la toate.

— Am studiat totul. Nu putem da greş. Supralicităm pînă la o sută optzeci de mii. Mai mult nu. Colegul Peralta e vulpe bătrînă, şi-ar da seama şi n-ar cădea în cursă.

— Şi dacă lasă să treacă o sută optzeci de mii ?

— Nu vă speriaţi, de asta să fiţi sigur. Îl şi văd strigînd triumfător : O sută optzeci de mii şi un *colón* [1] pe deasupra. Şi în clipa aceea ne punem pălăria şi mergem încetişor să sărbătorim evenimentul.

Da, încetişor, ca să nu ne audă Epifanio care merge ca un sac de cartofi pe fundul bărcii, cu mîinile legate la spate. Încetişor, pentru că altfel, de ruşine, n-ar putea. Odată chiar el îi spusese : „Don Federico, dumneavoastră măcar aveţi prieteni, influenţă, dar eu ?". Aşa e, Epifanio, aşa e ; dar aşteaptă, ai să vezi, ne vom răzbuna împreună.

Avocatul lui exagera puţin lucrurile, le punea culoare, muzică de fond, dar el, ca un cîine pe urmele iepurelui, vedea peste tot pe Epifanio şi petele cenuşii ale bolii pe frunzele de musacee [2].

[1] Monedă din Costa Rica, după numele lui Columb (în sp. Colón).

[2] Familie de plante monocotiledonate, din care face parte şi bananul.

Miercuri veni iar la *El Morazán* ca să ia dejunul. Aveau *tamales*[1] și plăcinte cu *chiverre*[2].

— Nu, Garita, nu. Nu sînt numai femele. Sînt și pantere masculi.

— Și ăștia cum se numesc panteri ?

— Nu, e ca și cu pumele masculi și pumele femele. Sau credeai că sînt hermafrodiți ? Garita slobozi un hohot. Îmi și închipui cum unui nefericit de leopard i se năzare să se suie pe o panteră și săracul de el e jugănit dintr-o singură mușcătură ca pedeapsă că a fost vanitos !

— E așa de feroce pantera ?

— Da, Garita, e feroce. (Într-o săptămînă se întindeau ca focul pe o plantație întreagă. Ciuperca trăia în stare endemică în rădăcinile speciei silvestre și se putea menține timp de decenii întregi la umbră, pitulată, ascunsă, dar îndată ce se tăiau copacii mari și o ajungea soarele se înmulțea cît ai zice pește... Ca și cum ai presăra pulbere și ai scăpăra un chibrit...) Cu toate că felinele în general nu atacă omul, Garita. Numai dacă sînt flămînde.

— Și cum poți să știi dacă sînt flămînde ?

— Întîi le împuști și după aceea le întrebi. Garita rîse din nou și încă o dată trecu cîrpa peste tejgheaua strălucitoare.

— O ultimă chestiune, don Federico, și scuzați-mă că vă sîcîi cu atîtea întrebări — spuse cînd veni cu cafeaua. Mi-ați povestit că prietenul

[1] Specialitate culinară preparată astfel : între frunze de bananier se pune o umplutură făcută din carne de porc, verdețuri, măsline, condimente, apoi se leagă cu liane și se fierbe.

[2] Fruct înrudit cu pepenele verde, dar cu miezul verde.

acela al dumneavoastră v-a dăruit pielea panterei... E tăbăcită ?

— Da. E tăbăcită bine. E superbă.

— Foarte frumoasă, nu-i așa ? Suspină. Știți, mă gîndeam că dumneavoastră trebuie să aveți atîtea lucruri exotice și frumoase, și poate că pielea asta o țineți strînsă și aruncată în vreun ungher... Adică...

Șifonase nervos șervețelul de hîrtie, pînă îl făcuse cocoloș.

— Ce urmărești, Garita, ce vrei să-mi spui ?

— Nu. Nu. Eu spuneam numai că poate dumneavoastră nu vă place mult, mult...

Oare știa ? Să fi știut oare pînă și barmanul că el era la un pas de ruină și începuse deja să vîndă totul ? Știa oare ?

Trenul se puse brusc în mișcare. Ieși pe platforma din spate și o nouă scuturătură îl obligă să se țină de manivelă. Un grăsan, care sosise cu un minut mai tîrziu și rămăsese privind ca prostit cum se îndepărta trenul, i se păru că seamănă cu Peralta. „O sută optzeci de mii și un colón pe deasupra." Era singurul lucru pe care trebuia să-l spună. Și dacă nu ? Pentru că nu era ușor. Deloc ! Nu era ușor, cu atît mai mult acum, cînd în buzunarul cămășii îi zornăia sticluța cu pastile.

Tacatacatacata tacatacatacata, San José rămase ascuns în spatele unui gard de *poró*[1], intră în vagon și se prăbuși pe locul de pai împletit. Ceva trosni. Sigur că nu o trimisese și nici mă-

[1] Arbust cu un miros plăcut.

car nu îndrăznise să întrebe cît putea să coste o telegramă de două pagini. Își puse ochelarii. „...Viața e o lungă bătălie, Estebanita. Eu sînt acum ca un războinic care și-a scos armura și s-a așezat pe un pietroi la marginea drumului..." Stupid. Ridicol. Ce bine că nu a trimis-o ! Scoase mîna pe fereastră și lăsă ca vîntul să ducă bucățelele fluturînd. Los Yoses, Curridabat [1], Cartago [2].

— Să nu uiți pămînturile astea, băiete. Au fost ultimele cuvinte pe care i le spusese bunicul înainte de a muri. De ferma din Tilarán [3] ai să-ți amintești, sînt convins, pentru că o cunoști, dar pămînturile astea pe care ți le las lîngă Pacuare s-ar putea să le uiți. Și ascultă-mă, dacă vreodată simți că te-ai scîrbit de toate, du-te acolo, stai acolo și nu mai ieși. Ai să ții tu seama de ceea ce-ți spun ? Vezi că dacă nu, într-o bună zi mă voi întoarce cu grămada mea de oase ca să te pedepsesc.

Un labirint. Dedal amețitor. Oglinzi față în față.

— Adevărul este că nu se poate, don Federico. Direcțiunea a luat măsuri severe pentru toată lumea. Un daltonist care descîlcește o sută de gheme de lînă de toate culorile. Biata pisică ! Și cîți nu sînt care trăiesc așa ! Ca și cum ți-ai pune nisip în sînge, ca și cum ai vrea să-ți mănînci coatele.

— Federiquillo, tu nu ai vrut să fii altceva în viață ?

[1] Cartier elegant din San José, înainte un sat de indieni.
[2] Oraș la 25 km est de San José, fostă capitală a țării în perioada colonială. Actualmente principalul oraș al provinciei Cartago.
[3] Canton din provincia Guanacaste.

— Ba da, Nicoyana, sigur că da. Dar a trecut atîta timp de atunci încît din fericire nici nu-mi mai amintesc.

— Hai, nu fi rău, povestește-mi.

— Nu știu, îți jur că nu știu.

— Ba da, povestește-mi, trebuie să-mi povestești.

Insistă și se prosti atîta pînă reuși să-i smulgă cuvintele :

— Păi, uite, eu de copil nu am avut pe nimeni care să mă sfătuiască. Am intrat la Drept și anii au tot trecut pe nesimțite. Eram foarte chefliu, pe atunci...

— Cred că erai așa de frumos...

— Nu, nu eram. Eram foarte slab și-mi lăsasem o mustață enormă, ca o perie de spălat pe jos.

— Și acuma ?

— Acuma ce ?

— Ce ți-ar place să fii acuma ?

— Ce mi-ar place ? Păi, uite, zilele trecute mi-a trecut prin minte, în timp ce citeam un interviu cu un scriitor, că mi-ar place să fiu crocodil. Un crocodil care trăiește într-o baltă a Pacuarelui.

— Un crocodil ? Așa de urît ?

— Da, îmi plac grozav crocodilii. Și-mi plac grozav marile rîuri. Sînt adînci ca sufletul omului. La suprafață vezi numai spumă și reflexe, dar înăuntru, în adîncuri, sînt întunecate ca necazurile oamenilor. Și apoi sînt singurele care pricep eternitatea : trec mereu și niciodată nu termină de trecut. Sînt mai vechi decît lumea și

în fiecare minut sînt noi, ca nou-născuții. Și pe toate astea le știu crocodilii...

— Ah nu, ce plictiseală!

— Atunci, uită ce ți-am spus. Și tu? Povestește-mi tu acuma, ție ce ți-ar fi plăcut?

— Eu cînd eram tînără voiam să fiu artistă de cinema. Dacă toți îmi spuneau că eram foarte fotogenică! Și întotdeanua îmi imaginam că jucam roluri teribile. Mă furau pieile roșii; și odată un urangutan s-a îndrăgostit de mine...

Ai privit pe geam și ai rămas cîteva clipe distrat văzînd cum treceau pescărușii flămînzi cu hohotele lor de nebuni. Cînd te-ai întors ai găsit-o din nou goală pe cearceafurile ca o spumă în clocot.

— Și ce ți-ar place să fii acuma, urangutano?

— Mi-e rușine...

— De ce? Nu are rost. Spune.

— Mi-ar place să fiu marinar...

— Marinar? Tu marinar?

— Da, chiar așa. Cu o șapcă pe care să scrie „Nicoyana", așa cum îmi spui tu, cu litere de aur.

— Și cu mulți marinari la bord?

— Da, mulți.

— Și eu?

— Tu? — îl gîdilă cu vîrful limbii în ureche. Tu ai fi căpitanul.

— Bineînțeles. Și mi-ar atîrna velele de coarne... nu-i așa?

Ea izbucni în hohote și el o fugări sărind peste mobile, o ajunse și o ținu aplecată ca să-i dea cîteva palme pe fese. I le lăsă roșii ca para.

— Vezi ce plăcut e să fii marinar?

— Asta aș numi-o eu pur și simplu prezervarea speciei. Coleopterele de exemplu...

— Du-te dracului, Colacho. Ce coleoptere și ce cai verzi pe pereți! Era ca vulcanul Krakatoa! Încă un an și făceam tuberculoză. Și totuși, ce ciudat, chiar ea mi-a cerut să terminăm...

— E foarte limpede! Pentru că a găsit pe altul cu plămîni mai buni ca ai tăi. Și tu, ingenuu, ai crezut-o. Nu ți-a spus niciodată că i-ar place să iasă, măcar o singură dată, cu tine la braț să privească vitrinele magazinelor? Numai o dată, iubițelule, ca să ne vadă toată lumea. Numai o dată ca să te lase pecetluit și pătat pe vecie. Tu trebuia să fii mai filozof. Deși, cum ar mai putea fi cineva filozof într-o țară în care unicul filozof care există e nevoit să-și cîștige pîinea într-o fierărie? Te scarpini la ureche? Bine, scarpină-ți-o! Eu l-am citit pe Heraclit între două rețete, și uneori bătrînul din Efes trebuia să mă aștepte cît vindeam cinci bomboane de eucalipt.

Avea dreptate. Era încolțit. Totul se dusese dracului. Estebanita cu ciudățeniile ei; Nicoyana în divanul ei turcesc plin de perne; și Compania strîngîndu-l cu ușa! Contractînd sute de peoni, l-a lăsat pe el fără peoni. De acuma nici *machete* nu mai puteai găsi în țară. Enorma plantație a americanilor creștea și creștea în jurul lui ca o adevărată mare de bananieri. Pe rîu bîzîiau necontenit bărcile cu motor speriind crocodilii din bălți, acum începuseră să întindă cabluri între malurile rîului. Totul era un furnicar cu o activitate frenetică. Și de partea cealaltă a pîrghiei, reci, imperturbabile, Băncile! Îl striveau. Neputînd să-și vîndă bananele n-a putut onora bonurile

de plată. Făcea demersuri pentru o amînare, dar din cei şapte Directori pînă şi muştele ştiau că cinci primeau pe sub mînă salarii suplimentare din partea Companiei. Toţi cu Buick-uri, cu Studebaker-uri.

Cumpără o punguţă de biscuiţi şi o coca-cola, prînz frugal şi mestecînd, se adînci iar în lectura articolului. „Din nefericire este vorba de un nou tip de organism cauzal al acestui *Moko*, la care este mai vulnerabilă varietatea de bananier *Musa Acuminata* unde bacteria se diseminează şi mai rapid. Nici zeama bordeleză şi nici alte fungicide nu au nici un efect bactericid împotriva lui *seudomonas...*" Aruncă punga goală pe fereastră.

— Nu e numai asta, Federico — stăruia avocatul. Mai este şi Fidel. Capitaliştii se tem. Şi cum Costa Rica oferă o siguranţă extraordinară investiţiilor străine, europenii încep să se năpustească şi ei aici ca păsările de pradă. Bineînţeles că au venit cam tîrzior, pentru că yankeii au înghiţit deja tot, dar ei presează ; dau din coate...

— Nu, stai puţin, nu-i aşa. Ceea ce îi face să tremure este *Moko*. Uite, îţi citesc : „...să se expună amploarea dezastrului pe care l-ar provoca boala bananierului dacă din motive străine de hotărîrea şi măsurile Ministerului Agriculturii, *Moko* ar învinge barierele naturale şi s-ar încuiba în provincia Limón..." Îţi dai seama ?

— Şi ce vrei să spui cu asta ?

— Că ei cred că în Limón nu există *Moko*.

— Ei şi ?

— Că eu în schimb ştiu că este !

— Şi de unde ştii ?

— Pentru că l-am văzut. Cu ochii mei. Pentru că ştiu să-l recunosc. Pentru că trăieşte endemic în speciile silvestre în mijlocul pădurii virgine. Pentru că există şi la *El Zafiro*, într-o porţiune a pădurii virgine. Înţelegi acuma ?

— Nu. Nu te înţeleg. Pe cuvînt că nu te înţeleg.

— Nu contează. Lasă. Ţi-o spun numai ca să nu mai vorbeşti prostii.

— Dar eu insist. Din Ecuador nici Sigatoka şi nici *Moko* nu i-au pus pe fugă pe olandezi şi pe germani, ci spaima de guerilă. M-ai auzit ? Şi în orice caz sînt sigur că pămînturile bune pentru bananieri sînt cele de mai sus.

— Asta e limpede şi pentru mine. Şi chiar dacă ar fi mai jos ; de ce naiba aş fi obligat să le vînd ? De ce ? În plus, Constituţia mă protejează ; chiar dacă ar înconjura *El Zafiro* cu proprietăţile lor, vor trebui să mă lase să trec. Cu de-a sila !

Rîsese în sinea lui de tonul emfatic şi rămase trist în faţa oglinzii aroganţei lui inutile.

— Şi banii, cam puţintei ?

Parcă i-ar fi citit gîndurile.

— Ah, drace, asta e într-adevăr foarte rău. Pentru că fii sigur că vor folosi împotriva ta toate armele, legitime sau interzise. Şi uită de Constituţie, că băbătia asta şi cu ei se are bine ! Se ridică, se duse la pian şi începu să cînte un vals. Şi cum spuneai că se cheamă gîngania ? — întrebă printre acordurile lui Strauss.

— *Pseudomonas solanocearum.*

— Ce nume urît. De ce trebuie oare să le pună nume așa de urîte lucrurilor !

Valsul continua să se rotească cu crinolinele lui.

— Și de atunci, de cînd i-ai alungat, nu ți-au mai făcut altă ofertă ? — vorbea tare, fără să se întrerupă din cîntat.

— Ba da. Și au început presiunile indirecte. Pînă și pe Președinte, care e văr cu mine, l-au făcut să-mi trimită vorbă. Eu i-am răspuns cu o telegramă : „Spune-mi dacă mai ești *tico*", așa i-am scris. Pentru că îți vine să turbezi. Să turbezi. Sigur că, încetul cu încetul, m-aș fi obișnuit cu ideea că mai devreme sau mai tîrziu, trebuia să sfîrșesc prin a le vinde. Ce-mi rămînea de făcut ? Dar tocmai atunci au început cu jocul lor murdar.

Toată ziua și toată noaptea traversaseră rîul încoace și încolo cu piroga lui *Zambo* încărcată cu banane. Frumoasă recoltă. Vreo trei sute de ciorchini așezaseră pe platformă cînd sosi în sfîrșit trenul, și atunci au venit slujbașii cu povestea că le părea foarte rău, ce necaz, că să-i ierte, dar trenul era plin ochi cu ciorchinii Companiei și de aceea nu aveau să poată să-i primească mai mult de vreo cincizeci de ciorchini și poate joia viitoare restul.

Toți peonii adunați pe platformă îl priveau.

— Cum adică joia viitoare ? — vorbea împleticit. Nu vedeți că într-o săptămînă toți ciorchinii aceștia vor fi putreziți ?

— Ne pare foarte rău ; avem ordine.

— Ordine de la cine ?

— Ordine. Ordine.

Ca o placă cu șanț. Soarele drept în cap și cineva care zdrăngănea gigantice cratițe de aramă. Începuse să vocifereze ca un nebun. Cei trei slujbași se micșorau, acum păreau excremente de muscă în mijlocul unor enorme cercuri verzi din confuze spirale portocalii.

Îi smulse *el machete* lui Epifanio și înaintă încet.

— Lasă-mă ; nu te băga. Nu vorbeau. N-aveți de gînd să-mi spuneți de la cine sînt ordinele ? Nu răspundeau. Lasă-mă Epifanio, ți-am spus ! Continua să înainteze. Bubuitul cratițelor era tot mai asurzitor. Îi plesnea capul și simțea mii de draci în trup țopăind înnebuniți. Slujbașii se tot dădeau înapoi, cu spatele, pînă cînd s-au împiedicat de piramide de ciorchini. Nu răspundeau. Înspăimîntați. Nu spuneau nimic. Cu ochii ieșiți din orbite.

Începu să sară ca pisicile turbate și dintr-o dată slobozi șuvoiul bogat și grețos de insulte.

— Credeți că așa o să mă faceți să o las moale, fii de cățele rîioase ? Așa credeți ?

Peonii îl priveau. *Zambo* în alertă, cu *machete* în mînă. Epifanio încă mai încerca...

— Să mă lași, ce dracu. Pînă cînd unul din cei trei scoase în fine un pistol. Ce bine ! Sări într-o parte. Peonii se împrăștiară fugind. Altă împușcătură. Ca o catapultă, o lovitură cu *machete* drept pe încheietură și pistolul zbură prin aer. Și atunci înfipse toată lama cu vîrful înainte, într-un ciorchine chiar alături de gîtul tipului. Îl paraliză. Prima lovitură cu pumnul în burtă. Omul se îndoi. O lovitură cu genunchiul peste

bot. Căzu în patru labe. Celălalt se cățăra pe ciorchini. Cel de-al treilea îl privea îngrozit.

Grăsuliu, cu salopetă, fochistul coborî din locomotivă.

— Nu vă puneți cu ei. Lăsați-i, domnule. Să știți că după aceea îi plătiți de buni. Ei nu au vină. Nu vă puneți cu ei ! Epifanio și *Zambo* îi spuneau :

— V-ați vărsat focul. Nu merită. Se lăsă tîrît. Se îndepărtară. Peonii, ca un evantai de șoapte, în spate. Numai negrul Sullivan nu mai contenea să rîdă :

— Ha ha ha ! Oh *Mister,* ce bine. *Damn God* [1], ce bine !

Avocatul întrerupse valsul și se reîntoarse la masă.

— Nu văd bine treaba asta, Federico. Probabil că la un moment dat ai acționat greșit. Ți-o spun pentru că te cunosc. La un moment dat.

— Da. S-ar putea. De acord. Dar dacă o să iasă pe-a lor, ascultă-mă, dacă iese pe-a lor, îți jur că îmi voi face cea mai mare și mai răutăcioasă plăcere din viața mea. Cea mai mare plăcere ! Mai mult nu-ți spun. Dar mi-o fac eu, mi-o fac. Ca un flămînd care și-ar mînca propriul picior. Înțelegi ?

— Nu, nu înțeleg mare lucru, dar în fine... Îți spun numai să ai grijă, să te gîndești de două ori, că nu sînt prea simpatici bătrînii ca noi care bravează...

— Va fi o bravadă ; numește-o așa, dacă vrei, dar ai să-ți amintești cînd vei citi în ziare...

[1] Fir-ar al dracului ! (lb. engl.)

În casă încetul cu încetul am ajuns săraci. Cînd ești copil nu vezi că lucrurile costă pînă cînd începi să observi. Întîi n-au mai cumpărat unt. Apoi i-au spus infirmierei care îi făcea tratamentul mamei să nu mai vină, că putea să-l facă Flor de María, învățase de-acuma, și e atît de groaznic încît eu nici măcar nu puteam sta pe aproape cînd i-l făcea și atunci o ștergeam. Săraca mama, are plaga de la coccis tot mai urîtă și Flor de María cîteodată trebuie să-i taie carnea rea cu o forfecuță. Și cum Flor de María a trebuit să renunțe la studii ca să poată avea grijă de casă, caietele le avea noi-nouțe și mi-au spus să le folosesc eu, dar ea lipise abțibilduri cu pisicuțe și ale chestii de astea care le plac fetițelor și eu n-am fost de acord pentru că toți ar face glume pe socoteala mea și tata mi-a dat dreptate și a spus că trebuiau să-mi cumpere altele noi.

Într-o zi m-a chemat mama și mi-a spus să stau jos pentru că trebuia să vorbească ceva serios cu mine. Că eu eram deja mare și era mai bine să știu că tata se afla într-o situație economică proastă și cînd a spus asta i s-a încrețit fața și eu am crezut că se va pune pe plîns dar din fericire nu. Și eu cred că dacă ai avut de toate și dintr-o dată începi să ai tot mai puțin e îngrozitor. După mine e mai îngrozitor așa decît pentru cel care a fost întotdeauna sărac. Poate n-o fi așa, dar eu așa cred. Și nu numai că am fi prea săraci, dar brusc, de parcă s-ar fi înțeles, toate lucrurile în casă au început să se rupă sau să se strice. Odată două scaune din sufragerie într-o singură zi. La unul s-a

stricat tapiseria și la celălalt s-a rupt piciorul. Și cucul de la ceas la fel și acuma abia scoate un sunet răgușit și nu i se mai deschide bine portița. Dar cel mai rău a fost cu vaza din salon în noaptea în care a făcut pac. Mama a auzit ceva și mi-a spus: „Fuga, vedeți ce s-a întîmplat în salon". Vaza se spărsese de sus în jos. Nu căzuse, dar era spartă de sus în jos. Și era frumoasă, cu niște vînători cu trompete și cîini care urmăreau un cerb. Ce ciudat, nu-i așa?

Acum din fericire a venit unul nou la liceu, se numește Tobías și e mai slab decît mine, e cu un an mai mare, și nici lui nu-i place să joace fotbal și mergem pe jos pînă la Piuta unde căutăm raci sau nu facem nimic. Luni un negrișor care se urca într-un cocotier ne-a împrumutat coarda de urcat în schimbul unei pesete și ne-a învățat cum, dar ne-am urcat numai într-unul mic, pentru că la amîndoi ne era frică să urcăm ca negrișorul căruia nu-i era frică și nici nu amețea.

Ieri am fost iar. Tobi mi-a spus că ce-ar fi să ne scăldăm în golfulețul care e între stînci și eu la început nu am vrut și el mi-a spus că ce importanță avea, că nimeni nu ne va vedea, și ne-am scăldat goi multă vreme și apoi ne-am întins pe plajă să stăm la soare și Tobi m-a întrebat acoperindu-și ochii cu mîna pentru că are ochii albaștri și din cauza soarelui lăcrimează dacă eu devenisem bărbat. Și eu i-am spus că da, că un pic. Asta e rău la Tobi, eu în astfel de lucruri nu sînt așa, mie nu-mi place să tot umblu cu vorbe despre asta în schimb lui da, tot timpul. Cînd ne-am întors venea o fată și mi-a

spus „Uită-te la ea ce bidoane are" și într-adevăr îi săltau cînd mergea și cînd a trecut pe lîngă noi i-a spus să vină să se scalde cu noi și că dacă mergea îi dăruia un colón și fata a rupt-o la fugă speriată.

Celălalt prieten pe care îl am e Pipa căruia îi transpiră mîinile și e probabil tuberculos, eu nu știu de unde mi-a venit în minte asta, dar partea proastă e că Pipa spune că Tobi e mai prost ca o găină noaptea și de aceea trebuie să mă plimb numai cu cîte unul pentru că între ei nu se iubesc deloc. Pipa ieri mi-a făcut cadou două timbre din Indonezia și le-am lipit în album. Sînt cu vapoare. El adună cu fluturi și eu cu vapoare, și niciodată nu s-a întîmplat să găsesc unul cu fluturi și să nu-l fi păstrat să i-l dau lui.

X

În separeu mirosul de amoniac nu era atît de înțepător; dominau alte arome: pește prăjit, ulei rînced de cocos cu care lustruiau pe jos; și acolo orchestra bubuia mai puțin, din fericire, pentru că negrul de la trombon era în stare să spargă timpanele și la pereți.

Înainte trecuseră pe la farmacie să strîngă dijmele — așa le spunea Colacho — dar sănătatea locuitorilor din Limón în ziua aceea fusese respingătoare: numai cîteva aspirine, sare de fructe și un plasture special; trece-mi-l în cont, spusese clientul și, culmea culmilor, la Bancă

închiseseră și atunci, pe furiș, au mers pînă la biroul lui Federico să caute ceva bani puși bine. „Vai, stăpîna casei, ai să te plictisești", cînta ca o placă cu șanț ecuadorianul care își pierduse vaporul și în separeul de vizavi o pereche se săruta atît de intens încît ar fi putut sfîrși prin a face schimb de amigdale, uită-te la ei, dar nu așa țintă că au să-și dea seama, și puțin înainte de a pleca de acasă de la farmacist, señora Mencha își scăpase ghemul de lînă în stradă ; se rostogolise din poala ei cîțiva metri pe balcon. „Nu-l prindeți, nu-l prindeți" ! striga Colacho, și acum prin ferestruică, vino să vezi, jumătate de metru pătrat de cer liliachiu și firul de la lumină care se îndoia sub greutatea unui șir de rîndunele zglobii.

Seara era de la bun început îmbibată de *guaro*. „Și mie mi s-a revoltat stomacul" — recunoscu Federico, ceea ce era într-adevăr alarmant pentru că dintre ei doi el era cel care manevra frînele. Colacho trăia de obicei fără schimbător de viteză. „Don Altulo — îl chemară pe chinezul cu pantofi ușori și miros de sen-sen — don Altulo — repetă farmacistul apucîndu-l de mînecă — dacă te piscă seva de nală te scalpini la dos ?" Aceeași glumă de o mie de ori aceeași, dar don Altulo, care acumulase celeste milenii de răzbunare, se îndepărtă cu demnitatea unui mandarin ieșit la pensie și reveni cu două beri olandeze în pahare mari, scoici preparate după rețeta peruană, apoi două *chopsuey* [1] și Federico mai ceru o sticlă de *Old Parr*.

Ăsta chef, ce mama mă-sii !

Mulatra își lipi la piept cățelușul și el se cufundă înăuntrul decolteului ; ea se mișca în ritmul de jaz, scuturîndu-se ca de friguri, și mînca semințe prăjite de *marañón* [2]. Localul era ticsit și acuma se dansa printre mese.

Cînd bătu unsprezece la ceasul din piață, Federico se străduia să nimerească toaleta iar Colacho conversa cu bruneta care mînca singură orez cu cocos și bea rom alb ; el îi luase deja mînuța (ecuadorianul încă mai scîncea), dar Federico reuși să-l salveze de petele ei roșietice dubioase, (și nătărăul o ținea într-una că din cauza marijuanei sosise la chei în momentul în care abia se mai zărea o dîră de fum la orizont) ; cei din separeu traseră pudici perdelușele și poanta era să mergi și să le dai la o parte ca să-i vadă toți cînd deja nu le mai păsa de nimic și izbucneau hohotele ; între timp bateristul începuse un răpăit din acelea care anunță numărul principal la circurile sărace, pînă ce un negru își luă avînt, își făcu loc și începu să danseze singur iar don Altulo fluid neprevăzut omniprezent și oportun, auzind vioara, fetid melancolică, care i-ar fi întristat pe toți — și ar fi scăzut consumația — ridică o sprînceană și pe loc se porni bateria de stîrni praful așa că Serenada lui Schubert muri îngropată de sarabandă. Alături se discuta dacă la chinezoaice era oblică sau nu și dacă don León furase scroafa ; un bătrîn beat făcut praștie striga

[1] Specialitate culinară chinezească cu macaroane și multe verdețuri.

[2] Fruct tropical care are semințele pe dinafară.

eu să trăiesc în rest sughiţuri, rîgîieli şi ţipete, pînă cînd Federico, după ce băuse o jumătate de sticlă, răsturnă scaunul şi se porni să-i convingă pe toţi cei prezenţi că erau nişte vicioşi, gesticulînd ca un energumen, iar în cele din urmă Colacho deduse că atmosfera devenea nefavorabilă şi îl scoase în brînci, fără să mai aştepte restul.

Din faţă îi primi briza mării şi îi trezi din beţie; făcură cîţiva metri proptindu-se de zid, dornici să-şi dea viaţa pentru o gură de aer care să vină din acea imensă boltă luminoasă. Toată chestiunea era să se ajute de pereţi — în timp ce cîntau *el rancho grande* [1] cît îi ţinea gura şi rîdeau de se îndoiau de la jumătate uitîndu-se unul la altul — şi să continue să meargă în zigzag îndepărtîndu-se de centru (pentru că niciodată nu lipseşte o bătrînă mistică şi fără somn cu lunetele ei), avansînd prin vadul etilic unde dansează calamari fosforescenţi şi lovind cu piciorul umbrele stîlpilor — era o lună pîntecoasă şi roşietică —. În sfîrşit ajunseră. Colacho se hotărî şi urcă primul, sprinten ca un sac de cartofi, pe scara aceea exterioară, cu trepte putrede, care se clătina, proiectant idiot care cocoţase preţioasa lui arhitectură pe picioroange înfipte pe plajă, nişte ţăruşi prea înalţi şi nesiguri, atîta doar că de sus era o panoramă foarte frumoasă, plaja Cieneguita, două vapoare aşteptîndu-şi rîndul, bazinul cu şopîrle şi portofele pentru turişti, plantaţiile de marijuana, şi marea !

[1] Ferma cea mare (lb. sp.). Titlul unui cîntec mexican, foarte popular prin anii '30.

Îi primiră foarte drăgăstoase Cuijen, Tetasdeangel [1], alta cu o rochie în picăţele albastre şi încă două *made in Panama*, vino cu mine, sufleţelule şi aruncă o pesetă în tonomat sau preferi mai întîi o supă de fasole ca să-ţi tihnească. Tu eşti din Sifililandia ? Nu, din Chiriquí. Ah, ce bine ! Şi acela nu e Ñato Soto ? Da, sigur că el e. Vino, să batem palma, cum trece timpul. Să vedem, să lipim mesele. Portarul echipei din Limón tocmai sărbătorea succesul în meciul cu Saprissa [2]. Ce serveau ? Şi îl însoţea un tip dolofan cu vestă. Nu, mocofane, ăsta e contrabandist, dar să nu spui la nimeni, contrabandistul ştia nişte bancuri foarte bune şi rîdeau toţi ca la comandă, altă sticlă, dar asta e a mea, pînă cînd rotofeiul se uită la ceas, spuse că la ora aceea trebuia să muncească şi ieşiră în balcon să-şi ia rămas bun, ţipînd cu toţii, că doar fericirea e gratis.

Apoi Ñato Soto convinse pe trei dintre fete să facă un dans plastic ca să se încălzească, şi era ca într-o scăldătoare a nimfelor dezbrăcate numai că mai parfumate, şi la urmă nimeni nu mai înţelegea nimic, într-un talmeş-balmeş general fiecare apuca ce putea, pînă cînd fotbalistul scoase un ţipăt mai ceva ca Tarzan şi astfel cortina căzu brusc punînd capăt spectacolului, sărăcuţul !

Federico o scoase pe Cuijen să danseze un tango, dar curînd se plictisi, îi dădu un ghiont pentru-că toanta nu-l lăsa şi se duse să privească oceanul, rezemat de parapet. Luna se ascunsese,

[1] Sîni de înger (lb. sp.).

[2] Echipă de fotbal din San José, care poartă, ca şi stadionul, numele întemeietorului ei, de origine catalană.

noaptea era foarte întunecoasă, de culoarea unui *caimito*[1] şi el, cu coatele sprijinite, impresionat, privind imensul, nesfîrşitul, atotputernicul. Era un stomac uriaş! Un enorm stomac de petrol gelatinos care înghiţea gigantice reziduuri, mormane de gunoi, pui de balenă şi tînguirile naufragiaţilor. Un vuiet colosal, sonor şi tumultuos, o teribilă remuşcare permanentă. Un monarh, se gîndi privindu-l îndelung. Un monarh tolănit pe tronul lui de zgomote, cu luminile vapoarelor licărind ca o diademă pe coroana lui.

Te ameţea. Racii ieşeau din cotloanele lor ca să reziste glorios atacurilor spumei cu un ecou de bătălie în miniatură; parapetul se mişca, toată hardughia era mîncată de cari, şi se duse iarăşi să danseze, Colacho dirija muzica pam parampam cu un pămătuf de pene, şi el o luă la dans pe Tetasdeángel, avea sînii tari, ca de cauciuc, şi ce ai tu acolo, puişorule, dar în acel moment vlăjganii de pe *Rilvekstruum* sau de pe *Smorgasbord*, sau cum dracu s-o fi numind blestematul acela de şantier, au început să apară, cîntînd cît îi ţineau puterile şi din cauza abstinenţei din largul mării, dispuşi să dezvirgineze pînă şi balamalele uşii. Se căţărară pe scară ca nişte capre şi năvăliră în turmă cu surîsurile lor de blonzi copii nordici, de parcă şi-ar fi cerut scuze, trîntorii. Colacho le chemă energic pe fete ca să nu se împrăştie, dar nu-l luară în seamă şi de mînie urină pe tonomat, Ñato Soto era tot o furie iar Federico filozofa fără nici un chef că se va încinge

[1] Fruct al copacului cu acelaşi nume, rotund, de mărimea unei portocale, avînd culoarea violetă, spre negru.

cearta, singurul lucru de care avea nevoie era să simtă alături răsuflarea ei caldă, oh, nefericito, dracu să te ia Nicoyana, cine te-a pus să-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala, furnică carnivoră, tu ai venit să strici totul; şi nevasta lui care nu poate înţelege că există situaţii cînd un bărbat nu poate să o facă pe prostul, ar fi privit ca un neputincios, nici nu poate spune că bătrîna îl aşteaptă cu supa de verdeţuri gata, pe curînd, şi imensul hohot etern în spatele lui care îl arde după aceea ca acidul prusic, nici gînd, *my darling*, imposibil! Aşa a fost şi aşa trebuia să fie; deşi, cine-ar putea şti de ce, la primul care s-a apropiat dansînd i-a pus piedică şi atunci cel mai blond (avea o girafă tatuată pe piept), îşi spălă cu bere barba aurie şi cu paharul în echilibru pe creştetul capului o scoase la dans pe Cuijen, mai du-te dracului cu numărul tău, că abuzezi; curînd toate şase făcură pereche cu vikingii, erau şase la trei, nu, nu se putea, şi încă unul care nu-şi găsise pereche a vrut să-l scoată la dans pe Colacho şi el se împurpură de furie, i se umflă vîna de taur spaniol, sparse o sticlă şi îi făcu pfu-pfu, ca la mîţe, dar nu realiză altceva decît că provocă nişte rîsete torenţiale şi acuma blestemaţii dansau şi cîntau în păsăreasca lor şi pfu-pfu îi făceau prietenoşi cînd treceau prin dreptul lui şi hohoteau văzîndu-i atît de mînioşi, cu o frustrare care îi făcea al dracului de turbaţi.

De păcălit s-au păcălit în schimb norvegienii, care în realitate erau suedezi, pentru că au minimalizat reacţia acelui insignifiant farmacist gră-

suţ şi pe jumătate chel, şi nu au observat cînd a părăsit salonul sprijinindu-se cu mare demnitate de spătarele scaunelor şi s-a dus să conspire în şoaptă cu Ducesa Castelului care avea gripă şi stătea în pat. Aşa s-a născut hipnoticul, cu dramul lui de *ipecacuana*, care avea avantajul că, fiind amar, se combina perfect cu berea. Nu era nici o noutate, întrucît aceeaşi formulă permisese pensionarelor stabilimentului să-şi mărească colecţia de pfenigi, guldeni, coroane şi dolari (alte monede încă nu aveau) şi să-şi procure plăcerea de a privi a doua zi dimineaţa, dintr-o ascunzătoare discretă, şirul de marinari pe jumătate adormiţi alergînd cu spume la gură şi împleticindu-se pe plajă ca să ajungă din urmă vasul care le pleca de sub nas.

Colacho se întoarse în salon cu un tic entuziast la o pleoapă. Licoarea îşi făcu efectul şi invadatorii începură să cadă în picaj. Se pare că exageraseră cu doza pentru că unii cădeau direct de pe scaun pe jos. Atunci Ñato cu ajutorul fetelor, procedă la ridicarea fiecăruia, unul cîte unul, apucîndu-i de mîini şi de picioare şi apoi, hai, la unu, la doi, şi la... Toţi zburau pe deasupra parapetului într-un luping de marionete umplute cu rumeguş şi izbucneau strigăte de ura de fiecare dată cînd un zgomot înfundat, între bubuit şi plescăit, cum ai lovi piftia cu un linguroi de lemn, anunţa aterizarea vikingului pe nisipul moale al plăjii. Totul perfect. Şi totul ar fi fost o jubilare *in corpore sano* dacă unul dintre suedezi — o sută de kilograme de muşchi antipatici — care băuse cu întîrziere licoarea

pentru că se afla la toaletă-bărbaţi cînd se împărţise berea (mereu apare un încuiat care strică tot, după cum comenta melancolic Colacho a doua zi) reuşi să-şi dea seama în ultima secundă că nu tot ceea ce se întîmpla în jurul lui era pe deplin normal. Lovitura cu genunchiul a fost antologică: într-o clipită îl transformă pe Colacho într-un vălmăşag de urlete rostogolindu-se pe jos. Ñato avu parte de o strînsoare de urs şi mai multe bubuituri cu capul de tavan, iar o lovitură întîmplătoare cu cotul în spate făcu ca placa din gura lui Cuijen să zboare prin salon ca un fluture. Cum încă mai avea destulă furie — deşi licoarea începea în fine să-şi facă efectul — vikingul îl culese pe Colacho de pe jos cu o mînă şi cu cealaltă îi înfipse cele cinci noduri de la degete pe faţă provocînd un scrîşnet îngrozitor de cartilagii şi învineţindu-i faţa în nuanţele ţipătoare ale papagalului. Din fericire, imediat se răsuci în loc, căzu în picaj, şi la unu, la doi, la..., făcu pac lîngă tovarăşii lui.

— A cui a fost vina? — insista a doua zi Colacho, culcat în hamac cu o pungă de gheaţă între picioare şi cîte o compresă cu arnică la fiecare ochi.

Pe suedezi i-au căutat cei de pe vas dimineaţa foarte devreme şi s-au răzbunat cu toţii smulgînd din rădăcină scăriţa înaltă, ceea ce le-a lăsat pe fetiţe — aşa le spunea Colacho — fără posibilitate de comunicare cu lumea toată ziulica.

— A ta, a cui altcuiva? — îşi continua recriminările. Eu îmi făceam siesta fericit cînd ai

apărut, mi-ai pus paharul de whisky în mînă, mi-ai pus pe tapet tragedia ta greacă și ai apelat la sentimentele mele de prietenie nezdruncinată. Toate celelalte au venit de la sine.

— Dar cum de ți-a trăsnit prin cap să ameninți paisprezece marinari fioroși cu o sticlă spartă ? E o adevărată minune că mai putem să povestim așa ceva.

Dar cel mai mult îi înfuria imperceptibilul surîs zeflemitor al señorei Mencha — părea deja informată de tot ceea ce se petrecuse — iar pe Colacho — faptul că atunci cînd încerca să-și amintească aspectele umoristice nu putea rîde cu poftă din cauza durerii.

Federico își încheiase seara pe sofa și acum își storcea creierii ce scuză să ticluiască, aceeași sau nici una, dar de fapt de ce naiba trebuia să tot umble cu scuze indiferent la cine dacă la urma urmelor viața este și va fi o porcărie, asta o știu bine, și oricare cetățean onorabil are garantat prin cod dreptul la un chef pe an, cel puțin.

Urla o sirenă. Să fi fost *Smorgasbord* ? Ușoare, languroase, parcă ascultînd de acest semnal, căzură primele picături. Doña Mencha intră cu fotoliul lipit de șezut, lăsă oblonul și ploaia începu să se dezlănțuie cu toată furia. Din balcon Federico îl văzu fugind pe don Altulo protejîndu-se de ploaie cu un ziar și pe bătrînul Canalías cu umbrela lui, care doar de griji să-l fi ferit pentru că din cauza vîntoasei ploua din toate părțile și trăsnetele se apropiau înspăimîntătoare pînă cînd unul căzu chiar pe paratrăsnetul vămii și scrîșni ca un tigru care zgîrie o

conservă de tablă. O chinezoaică micuță privea cerul speriată din ușă de la *Caballo Blanco*[1]. Toți se înghesuiseră și înțepeniseră sub streșini, pentru că a traversa strada în acele momente, chiar și din patru salturi, însemna să te uzi leoarcă.

Sirena gemu iar și Federico se gîndi că toate detaliile zaiafetului vor fi în cele din urmă cunoscute, oraș mic infern mare, și cu toții împreună îi vor jupui, le vor trage pielea fîșii, și Estebanita, poate, nici asta nu era prea sigur, dar în ceea ce o privea pe Nicoyana ea n-avea să înghită așa ceva, nici vorbă, ea avea să-l aștepte cocoțată pe dulap și avea să se năpustească asupra lui cu unghiile ei ca briciul bărbierului.

Chinezoaica îl văzuse, deși se făcea că nu ; acum ploua cu găleata, haznalele se revărsau și trăsnetele cu scrîșnetele lor îți strepezeau dinții și el în picioare în balcon stătea să-l ude ploaia pînă la piele. În momentul acela, cu apa șiroindu-i pe față, a luat hotărîrea. Cîteva luni ca să-și aranjeze lucrurile și în loc să aibă un administrator, care l-ar fi furat probabil, se va duce să locuiască definitiv la fermă. Acolo va dormi liniștit, fără ah-urile, suspinele și reproșurile jumătății sale celei acre și fără a mai fi nevoit să suporte întepăturile nimănui. Înafară de asta, Băncile acordau împrumuturi celor care voiau să inițieze noi semănături, doar nu degeaba era văr cu Președintele, și olandezii ofereau un dolar patruzeci pentru o ladă ! Problema era să faci multe și mai erau și bananele, pe care nicaraguanii le importau cu gră-

[1] Calul Alb (lb. sp.).

mada ; pe Nicoyana ar convinge-o, i-ar pune aer condiţionat, în momentele libere ar ajuta-o să-şi perfecţioneze engleza şi i-ar cumpăra o catîrcă frumoasă şi harnaşament englezesc şi o barcă cu motorul în afară ca să meargă duminica la plajă la Lagunas del Tortuguero [1], singuri singurei, goi, în locul unde se sparg valurile şi e aşa de plăcut.

Îi expuse planul său lui Colacho.

— Cred că mi se umflă mai tare — răspunse acesta. Mai adu-mi te rog nişte gheaţă.

— Dar răspunde-mi mai întîi, ce părere ai ?

— În primul rînd — vorbi în timp ce punea gheaţa în pungă — nu cred să ai vocaţie de fermier. Şi dacă eşti sigur că administratorul te fură, caută-ţi altul. Pe de altă parte nu cred ca individa asta să te suporte. Nu e acelaşi lucru un avocat cu prestigiu şi un fermier transpirat şi cu căpuşe. Şi du-te să te ştergi că faci numai bălţi pe jos.

— Ba eu cred că ar merge cu mine.

— Fă proba. Şi bagă de seamă că, în cazul ăsta, chiar că o faci lată, iar pe nevastă-ta n-are s-o mai scoată nimeni din pat nici cu macaraua, pînă cînd, după cine ştie cîţi ani, într-o bună zi are să vrea să se ridice şi are să se pomenească deja paralizată. Eu am cunoscut un asemenea caz.

— Ba eu cred că dimpotrivă. Dacă ies din scenă... Ea are nevoie să fie văzută şi auzită cum se lamentează şi suspină fiindcă ăsta e felul de răz-

---

[1] Lagunele de la Tortuguero (lb. sp.). Zonă din nordul provinciei Limón, unde multe rîuri fac meandre înainte de a se vărsa în mare şi abundă vegetaţia şi animalele tropicale.

bunare pe care l-a ales, dar dacă eu n-aş fi pe-aproape... Spune Magnolia că atunci cînd eu nu sînt acasă nici nu se plînge.

— Nu. Cred că încurcătura e mai complicată. Ceea ce s-a întîmplat cu ea n-a fost o simplă criză de gelozie. Şi lasă fleacurile, gîndeşte-te şi tu la bietele femei. Tu crezi că e foarte amuzant să trăieşti ca ele sufocate de toate treburile casnice şi aranjate frumos seara pentru eventualitatea că soţului i-ar veni păcătoasa de poftă ? Să mături şi să-ţi faci datoria la pat, le spune preotul cînd le căsătoreşte, şi să-ţi urmezi soţul oriunde te duce, fără să protestezi. Şi dacă nu poţi suporta, să vii la mine să te spovedeşti şi ai să vezi cum dumnezeu îţi dă mîngîiere. Ce mai complice şi-au găsit ! De aceea, multe suportă iar altele îşi iau revanşa... Şi şterge-te, ţi-am spus, măgarule. Pune ventilatorul să vedem dacă nu cumva cu curentul... Mă doare ca toţi dracii !

Avocat de prestigiu. Să fi ştiut ei cît de convins era că meseria lui este putredă... Tot rumegînd ieşi iarăşi pe balcon. Era de acum sătul pînă în gît ; în toate problemele care prezentau interes Compania îşi avea proprii ei avocaţi şi pe el îl puseseră pe o listă „B" (asta i-o mărturisise Estebanitei chiar soţia inspectorului) şi îi încredinţau numai mărunţişuri de notariat. Cît despre nevastă-sa, să fi avut dreptate Colacho ? Sau poate la urma urmelor avusese dreptate don Ignacio. Pentru că, de fapt, ce priveau ochii ei albaştri cînd păreau să privească o ţară a nimănui şi ea rămînea cu capul aplecat într-o parte parcă aşteptînd, tot aşteptînd, şi dacă îi vorbeai nu auzea, şi rămînea aşa distrată, în dorul lelii ? Adevărat că uneori îl dezorienta

cu prezicerile ei (ca atunci cînd a visat că cineva a pus o bucată de fier ca să deraieze trenul și numai așa s-au salvat), sau îl emoționa cu iubirea ei maternă de leoaică sau cloșcă îngrijindu-și puii, cu cea dulceață întretăiată de fulgere, cu sfiala din care puteau ieși cuțite sau gheare în orice moment. Dar, cu toate acestea, ar putea oare ajunge în vreo bună zi să o înțeleagă realmente ? Căci ce există, cu adevărat, ce există în miezul, în sertărașele sufletului unei ființe cu care de ani și ani iei prînzul, te săruți și stai de vorbă mii de zile și mii de nopți ? Ce e acolo înăuntru ? Știe cineva ? Poate ajunge cineva să știe ? Dacă s-ar ști, sau s-ar intui, ai putea să planifici, să uzezi de rațiune, dar dacă nu ? E ca și cum ai juca șah cu cineva care, în loc de nebun, ar scoate dintr-o dată un colibri zburînd în diagonală. *What's the matter, my dear, the laws are others!* [1] Și cu atît mai puțin dacă cu acest colibri îți ia regele foarte liniștită și după aceea te privește cu inocență de copil. Ce poți să-i faci ?

Mașina familiei Umaña trecu lăsînd două evantaie de apă. Mica chinezoaică își luă inima în dinți și șoldurile ei zglobii prinseră a sălta peste bălți. Intră. Colacho dormita. Cît de sferic era ! Urechile, ca niște ciuperci uscate, lipite de craniu, bucălat, cu gușă. Ca o pușculiță porcușor. Avea sîngele atît de îngroșat încît trebuia să i se scoată la șase luni. E ca gemul de zmeură, spunea el. Și tensiunea mare. Te durea sufletul să-l

[1] Ce s-a întîmplat, dragul meu, legile sînt altele ! (lb. engl.).

vezi așa, cu cele două comprese cu arnică la ochii învinețiți, cu punga de gheață între picioare...

— Mi-au mai găsit și un chist la un plămîn — îi povestise.

— Și ce înseamnă cu exactitate un chist ?

— Cînd spui *cu exactitate* vrei să-ți ascunzi ignoranța. Adevărul este că dacă omul fumează patruzeci de țigări pe zi timp de treizeci de ani și nu are nici măcar un chist, atunci cred și eu că trebuie să se alarmeze. Pentru că *asta* ar însemna că omul nu e normal. Pricepi ?

— Și ai să te lași de fumat ?

— De ce, dacă tot l-am făcut.

Căută în frigider. Resturi de mîncare : o bucată de brînză mușcată, o ceașcă cu un amestec dubios. Bău o bere direct din sticlă. Foamea să mai aștepte.

— Ai dormit ?

— Cum să nu, dacă tu trîntești așa ușa la frigider, animalule !

— Dar încă nu mi-ai spus, nu-mi dai dreptate că vreau să termin odată cu porcăria asta și să mă mut definitiv la fermă ?

— Nu știu. Depinde.

— Depinde de ce ?

— Depinde de ce vrei să-ți răspund. Ție nu ți-a plăcut niciodată să ți se spună adevărul.

— Fals. E singurul lucru pe care ți-l cer. Să-mi spui dacă îmi dai dreptate. Doar atît.

— Puțină logică. Peripateticienii te-ar fi alungat în șuturi din Academia lor. *Gnothi seautón* [1],

[1] Cunoaște-te pe tine (lb. gr.).

cum spunem noi cei care ştim greceşte. Sau *nosce te ipsum*[1], cum spun nefericiţii care ştiu numai latină...

— Mă plictiseşti...

— Cu atît mai rău pentru tine. Aprinse altă ţigară. Bine, am să fiu serios. Cît crezi că te fură administratorul tău ?

— Tu crezi că ăsta e motivul principal ?

— Şi tu crezi că nu ? Cum Federico rămase privind în gol, farmacistul profită ca să-şi scoată un puf de la buric, să-l sufle şi să-l urmărească cum plutea. Ascultă — vorbi cînd îl pierdu din ochi — văd trei motive în spatele hotărîrii tale. Individa ta, dar se pare că fustele sînt păsări migratoare. Nu contează, deci. Al doilea, ceea ce ţi-a făcut Estebanita şi situaţia ridicolă în care te pune. Dar dacă te-ai hotărî să ai o discuţie afectuoasă cu nevasta ta şi, imediat, uzînd puţin forţa brutală, ai viola-o... Scuză-mă, dar sînt sigur că s-ar împăca. Şi cum la asta te-ai gîndit probabil de multe ori şi nu ai făcut-o, rămîne celălalt : că te fură. Tu ai risipit în puţini ani jumătate din moştenirea bunicului tău şi după aceea ai mai făcut prostia să o obligi pe Estebanita să facă cesiune voluntară a părţii ei din moştenirea de la socru-tău şi asta în beneficiul cumnaţilor, unul beţivan şi celălalt idem. Frumoasă tîmpenie ! Însă cel puţin toate astea le-ai făcut ca unul care poartă pantaloni. Dar să vină un tip, care pe deasupra mai e şi bîlbîit, şi să-ţi fure fie şi cîteva boabe de cacao, asta în schimb ţi se pare intolerabil. Mă auzi ?

[1] Cunoaşte-te pe tine (lb. lat.).

— Da, dar am să mă mut de aici, fotoliul e gata să se prăbuşească.

— Numai că acolo nu te văd.

— Dar eu te aud. Continuă.

— Bine, am să-i vorbesc norului din partea aceea. Noi, neruşinaţii vizitatori ai bordelurilor, de multe ori căutăm justificări, raţionalizăm greşit, cînd în fond resortul ascuns nu e altul decît banul. Gologanii. *Money*. Înţelegi ? Deşi nu sînt marxist, trebuie să-ţi spun că mi-a plăcut cum a zdruncinat Marx vechile orînduieli. Nu uita că noi sîntem profesionişti liberali, ca şi agronomii, inginerii, contabilii sau veterinarii. Şi atunci cînd ni s-a dat diploma, am crezut că ne vom realiza cu profesiunile noastre, că vom face lucruri foarte amuzante, foarte importante sau foarte demne, dar am văzut cum, cu vremea şi aproape pe nesimţite, ne-am transformat treptat în nişte lachei. Da, bătrîne, nişte mici lachei ! Cu o treaptă doar peste majordomi, modiste, pedichiurişti şi toţi ceilalţi servitori ai celor care au, manevrează sau administrează *bănuţii*. Adică în nişte mingiuţe de rahat. („Da, de acord, în mingiuţe de rahat", îl auzi pe Federico repetînd.) Tu, poate — continuă satisfăcut — ceva mai puţin, şi zic poate, întrucît faptul că eşti în acelaşi timp avocat şi fermier te face să fii mingiuţă de rahat numai la tribord. La babord ai şi tu, lîngă tine, un soi de mic sistem planetar, multe alte biete mingiuţe de rahat rotindu-se în jurul tău. Şi una din ele : administratorul. Şi ca o mingiuţă de rahat întreagă să îndrăznească să fure de la o semimingiuţă, e ceva care te sîcîie. Te sîcîie mult. Este insuportabil. E aşa sau nu e aşa ? Şi dacă te-am călcat pe bătă-

tură, nu-mi pasă. Nu eşti prieten numai ca să dai din coadă. Eu am un prieten care a terminat arhitectura în Chile şi a venit aici cu idei mari, dispus să construiască unităţi urbane raţionalizate, să planifice dezvoltarea San José-ului, cu spaţii verzi, bulevarde circulare, etcetera, etcetera. Dar s-a pomenit că după un an a început să i se spună nebunul de Zúñiga. Şi-a plecat capul şi a început umil să construiască vilişoare în Los Yoses. Pentru că săracii, îmi explica el, nu plătesc un arhitect. Săracii, cu patru ţăruşi şi opt table îşi ridică o casă. Aşa că singurii clienţi pe care îi poate avea un arhitect, chiar de-ar fi el genial, sînt cei cu *bănuţii*. Şi eu care visam, îmi zicea bietul de el, am ajuns cum nu se poate mai rău, pentru că faci planurile şi vine băbătia, soţia proprietarului plantaţiei de cafea sau a bancherului, şi te obligă să schimbi faţada sau să pui în *living* un cămin fals, din acelea cu hîrtiuţe roşii şi cu ventilator ascuns care le suflă ca să pară flăcări, şi asta aici, la tropice, şi tu trebuie să accepţi, şi nu numai atît, dar s-o şi feliciţi pe băbătia aia tîmpită pentru strălucita ei idee. Ba mai mult, cînd toată porcăria asta este gata, n-ai încotro şi-ţi pui semnătura pe betonul armat, ca să poată rămîne o mie de ani dovada gradului de tembelizare şi tîmpenie la care ai ajuns. Aşa îmi spunea şi îmi povestea toate astea, ajunsese într-un hal fără de hal şi visa să se întoarcă în Chile. Ce faci, mă asculţi ? Mă enervează că trebuie să-ţi vorbesc fără să te văd la faţă.

— Sigur că te ascult. Ce altceva îmi rămîne de făcut ? Dar stai puţin că mă duc să-mi mai aduc o bere.

— Şi mie ?

— Nu mai este.

— Am puţin whisky pe fundul unei sticle, pe aici pe undeva. Caută-l. În bucătărie. În coşul de pîine.

— Acolo ascunzi whisky-ul ?

— Da. Dă-mi puţin. Cu trei cuburi. Fără apă.

— Nu mai este gheaţă.

— Bine, am să pun de aici din pungă. Dar m-ai făcut să pierd şirul. Îţi spuneam de bănuţi. Cum avem deja patruzeci de ani, cu vîrsta avariţia se ascute şi te strică. Începem să ne gîndim şi să ne tot gîndim la bătrîneţe, de religie nu-mi pasă, dar să fii bătrîn şi sărac e cea mai neplăcută mizerie care s-a inventat vreodată. Şi pentru tine e cu atît mai rău, pentru că ai copii şi-ţi dai sufletul pentru ei, eu cel puţin sînt burlac şi dacă într-o bună zi mă simt foarte plictisit am în farmacie zeci de soluţii la îndemînă. Dealtfel, fiecare dintre noi are parte de o moarte pe măsură...

Federico îşi ridică cracul pantalonilor ca să caute un purice.

— Ascultă, Nicolás...

— Ce ? Cum am pomenit de moarte îmi şi spui Nicolás şi nu Colacho. De parcă mi-ai şi redacta epitaful. Ia să vedem, dacă vrei îţi inventez chiar eu unul. Ascultă : „Aici zace Colacho : farmacist, care a fost din obicei un alcoolist, dar într-o zi fiind foarte trist, s-a amorezat de un chist".

— Nu e bine.

— De ce ?

— Nu rimează bine.

— Ești foarte exigent. Mai ceva ca Julián Marchena[1] ! Dar vorbeam de moarte. Uite cazul tatii. Tata era în comă, și la spital numai eu îl vegheam, pe o canapea de mușama. Să fi fost ora trei dimineața. Îi puseseră o sondă la vezică și eu vedeam cum cădea urina picătură cu picătură în bazinet, încontinuu. Eram ca hipnotizat. Ca să nu-ți mai spun că de zece zile îl vegheam cu toții și mergeam ca somnambulii. Dintr-o dată am observat că picăturile cădeau tot mai rar. Tot mai rar. Și m-am gîndit. Înseamnă că în acest moment el moare. Sau, și mai rău, că a murit mai înainte. Poate atunci cînd a horcăit așa urît. Și picătură după picătură continua să cadă, din inerție, și eu m-am gîndit foarte lucid și n-am vrut să mă ridic și nici să chem infirmiera. A căzut și ultima picătură, cea întîrziată. Mereu este cineva care ajunge tîrziu la toate. Și ai să mă crezi că în momentul acela parcă mi-ar fi dat cineva cu parul după ceafă ? Am adormit ca un buștean. Și îți spun că eu pe tata l-am iubit mult, cu adevărat. Și uite, am adormit, și am visat că îmi țineam mîinile lipite și îmi cădeau în ele pepite de aur. Una după alta. Atîtea pepite ! Și eu mă simțeam foarte mulțumit și rîdeam de unul singur... Își termină de băut whisky-ul. De aceea îți spun — adăugă el drept concluzie, cu o voce mai răgușită — chiar dacă n-ai vrea, gîndul la aur te pătrunde. Îți intră prin pori. Prin anus. Îți intră. De aceea, gîndește-te...

Tăcerea domnea în odaie.

[1] Julián Marchena (n. 1897), poet modern, cultivă o poezie care aspiră la perfecțiunea formală.

— Federico !

Se răsuci să privească printre ochiurile de la hamac. Sticla de bere și paharul erau pe jos. Federico plecase.

Ca să pot intra la Universitate m-au trimis să locuiesc la San José în casa unchiului Eduardo și a mătușii Pepita care e sora mamii. Unchiul Eduardo e foarte bețiv și mătușa mai acră ca o murătură și cum ei nu au copii ea mereu mă ceartă pentru orice lucru, ca să se distreze, cred eu. Nici să fumez nu mă lasă pentru că spune că „strică oxigenul". În plus e „agnostică" și marțea se duce la ședințele de spiritism și eu am rugat-o mult să mă ducă o dată, dar nu a vrut.

Tata le dă pentru cheltuielile cu mine și aici trebuie să recunosc că nu sînt zgîrciți, dimpotrivă, se mănîncă mai bine decît acasă și mătușa face mereu prăjitură cu nucă de cocos pentru că știe că îmi place mult și mi-a cumpărat un tonic pentru că spune că la vîrsta mea și cu studiatul aș putea să mă debilitez. Și ieri unchiul a sosit acasă, după vreo cîteva păhărele, m-a chemat și s-a închis cu mine în birou spunîndu-mi că trebuia să avem o discuție serioasă despre problemele sexuale. M-a întrebat dacă eu știam ceva despre asta. Eu știam totul, dar era foarte incomod, așa așezați unul în fața celuilalt și lui îi fugeau ochii de afumat ce era și eu i-am spus că foarte puțin. Atunci mi-a zis că era obligația lui să mă instruiască și a început să-mi vorbească despre păsărele și iepuri și despre spermatozoizii care aveau o codiță și despre pistil și corolă și vorbea cu gesturi pornografice ceea ce era cel mai rău, și atunci, ca să

văd ce se întîmplă, eu i-am spus că odată văzusem două broaşte ţestoase lipite şi că cele două carapace formau o minge enormă şi vagabondele se lăsau în voia valurilor şi cum pe toate le fac foarte încet nici măcar nu se mişcau. Lui i-a făcut mare plăcere, se lovea cu palmele de genunchi şi m-a întrebat ce alte animale mai văzusem şi eu i-am povestit că văzusem porci şi maimuţe şi că la şcoală lipeam muşte şi le dădeam drumul să zboare împreună şi că cei mai amuzanţi erau porcii pentru că la ei era ca tirbuşonul. Atunci m-a întrebat dacă văzusem crocodili, şi eu m-am gîndit întîi să-i spun că da, dar era posibil să fi vrut să mă încerce ca să vadă dacă îl minţeam şi cum nu eram foarte sigur pentru că n-am putut să-mi închipui o crocodilă cu burta în sus, i-am spus că nu, că crocodilii erau ovipare. Atunci mi-a vorbit foarte pe larg de inconvenientele vizitelor la „haimanalele acelea", ceea ce mi-a sunat mai mult geografic[1], şi iar m-a întrebat ce gîndesc eu de toate astea şi dacă cumva eu aveam într-adevăr nevoie el cunoştea o fetişcană foarte decentă dintr-o familie foarte nevoiaşă căreia el îi mai făcea cîte o favoare din cînd în cînd. Eu m-am gîndit că n-aveam de ce să-i povestesc de Sarita dar m-am pus în gardă şi i-am spus că pe mine, sincer să fi fost, nu mă preocupa prea mult problema, că eu aveam de gînd să continui a fi cast pînă la căsătorie. Şi asta se pare că i-a provocat o mare deziluzie pentru că niciodată n-a mai atacat acest subiect.

---

[1] Joc de cuvinte, intraductibil, bazat pe omonimia cuvîntului spaniol *golfo* însemnînd *haimana* şi *golf*.

XI

O durea spatele, îşi aranjă pernele şi se aşeză în pat. Ebenistul îi aranjase mobila chiar mai bine decît îşi închipuise. Foarte harnic era Ismael. Trei console în spate ; o tăblie turnantă care servea de birou, tavă pentru mîncare şi măsuţă pentru jucat canastă ; cîte o noptieră de ambele părţi cu multe sertăraşe şi în plus, la noptiera din colţ, un sertăraş secret care se deschidea numai printr-un mecanism ingenios şi complicat al cărui secret îl păstra ea foarte zeloasă. Totul perfect şi minunat. Datorită mobilei avea acum la îndemînă tot ceea ce ar fi putut dori, fără să mai deranjeze pe nimeni : obiectele de toaletă, şirul de medicamente, cărţile (Emilita tocmai îi împrumutase trei tomuri groase cu versiunea pornografică a cărţii *O mie şi una de nopţi* pe care acum o devora), cutiuţa cu cărţile de joc şi jetoanele, albumul cu fotografii de familie, trusa italiană de ace şi aţă, splendidă, de pai, cu toate lucruşoarele la locul lor, carnetul cu comenzile, binoclul (ce încîntată era să citească înaintea tuturor numele vapoarelor şi să poată striga : „fugi, Flor de María, cere voie la telefonul de jos, cheamă Căpitănia şi spune-le că vine *El Afortunado*[1] şi să verifice, pentru că niciodată n-a mai venit un vapor cu numele acesta") şi cîte alte o mie şi una de mărunţişuri cu care îşi organizase neîncetat timpul ei şi viaţa ei, asemeni unui constructor de zgîrie-nori din beţe de chibrit.

---

[1] Fericitul (lb. sp.).

După ce puse totul în ordine, scoase sertăraşul secret. Aici păstra tezaurul ei cel mai intim: Aşchia din Sfînta Cruce pe care i-o adusese Emilita direct de la Ierusalim, vechile scrisori de la Federico trimise în vremea logodnei şi, ceea ce tăinuia cel mai mult, confidentul, bunul ei prieten: „Jurnalul" vieţii ei.

Cadou de la José Enrique, cumpărat cu primii bani cîştigaţi de el cînd venise în vacanţă şi obţinuse o slujbă; îi procura o plăcere copleşitoare. Îl găsea somptuos, intim, moale la pipăit — era legat în marochin roşu — şi avea chiar lăcăţel cu cheie de aur de paisprezece carate. O adevărată bijuterie, da, în care începuse să noteze măruntele vicisitudini ale vieţii ei cotidiene, şi apoi, cu litere haşurate unul din acele titluri învăţate de la călugăriţe: „Cugetările mele".

Ce grozavă idee avusese! Cum o mai liniştea şi o distra! Sigur că nu era simplu, deloc, era un proces îndelungat şi trudnic. Un chin, şi uneori o adevărată tortură. Trebuia întîi să cugete, ceea ce nu era totuna, doamne păzeşte, cu a-i da minţii frîu liber, ca cerul acesta pe care păsările şi norii se plimbă după cum li se năzare. Nu. Nici vorbă! Să cugeţi era foarte, foarte greu! Şi cu atît mai mult dacă o făceai concentrîndu-te. Era un proces, îi explica ea într-o zi Aurelitei, contrariu celui al focului: trebuia să prinzi fumul şi imediat să bagi fumul şi flacăra înapoi în lemnul din care ieşiseră. „M-ai înţeles?" Putea oare să existe ceva mai dificil şi mai frumos?

Cînd cugetarea era gata trebuia să înceapă să o cizeleze; era treaba cea mai anevoioasă. Erau atîtea sinonime oribile şi atîtea feluri de a spune acelaşi lucru! Cuvintele erau uneori atît de îndărătnice! Obişnuia să recurgă la dicţionar ca să-şi îmbogăţească lexicul şi încerca să pună neologisme: cotă parte, imanentă, volubil, acolo unde se potriveau. Şi de cîte ori nu i s-a întîmplat să exprime prin *cuvintele ei*, în cele din urmă, ceva diferit de ceea ce îşi propusese! Din această cauză nu era de mirare că deseori pierdea mai mult de o săptămînă pentru a confecţiona, a cizela şi a aşterne pe hîrtie doar una singură din „cugetări".

Cu toate acestea, cînd totul era definitivat şi rezolvat, ce glorioasă recompensă! O avea înaintea ei, cu miile de faţete, irizată, schimbîndu-şi tonalitatea în funcţie de stările ei sufleteşti.

Gîndeşte-te, Aurelita, că tot aşa se întîmplă cu „alexandrita", o piatră semipreţioasă care, după cum se spune, dimineaţa este albăstruie, purpurie la prînz şi liliachie în amurg.

Se însera. Geamurile ferestrei ei întredeschise se aureau cu reflexe roşcate. Era timpul melancoliei, al exaltării pline de nelinişte. La ceasul acesta, simţurile i se ascuţeau şi percepea mici zgomote şi zumzete îndepărtate care la altă oră ar fi trecut neobservate: activitatea ascunsă a carilor, gîfîitul vecinelor zorite cu treaba, murmurul spumei tăifăsuind cu scoicile şi pietricelele de pe plajă. Şi, apoi, zgomot de lăbuţe, de lăbuţe de insecte sau de fiinţe microscopice din alte lumi care la ora aceea, odată cu razele soarelui în amurg, vizitau pămîntul.

Îşi astupă urechile. Nu, nu putea. Nu putea să se obişnuiască cu singurătatea. S-ar fi adaptat poate dacă ar mai fi putut nutri speranţa că într-o bună zi s-ar rupe vraja, că Federico se va întoarce

și ea va asculta zgomotul pantofilor lui mari pe coridor; că s-ar reîntoarce copiii ei la copilărie, și ar reîncepe certurile lor, zvăpăielile și drăciile...

Nimic din toate acestea. Nimic din toate acestea nu se va întîmpla. Nici nu se putea întîmpla. Viața ei era un mizerabil maidan în care toți aruncă gunoaie. În jurul ei numai negură, o ceață densă de așteptări deșarte, de nopți nesfîrșite. Și de teamă.

Din singurătate se născuse treptat, ca un firișor de iarbă plăpînd și tremurător, o morbidă dorință de a se înălța deasupra acestui lung zid obsesiv de cărămizi arse care înconjura lumea de dincolo ca să vadă ce exista de partea cealaltă. Se vedea pe ea însăși cocoțîndu-se pe ceva, pe o ladă de zahăr sau pe un borcan cu gura în jos, ca să reușească să vadă: mereu același lucru! O pajiște întinsă acoperită cu o iarbă violetă, plină de sevă, foarte înaltă. Nu adia nici cea mai mică briză și totuși dintr-o dată, de parcă un șarpe s-ar fi strecurat prin iarbă, tăpșanul se ondula ușor. Atunci, prin fundul pajiștii trecea, plutind peste peisajul ciudat, cu un capot alb, divorțata din Illinois. Ca în filmările cu încetinitorul. Și teroarea începea. Cineva, ghemuit de partea cealaltă a zidului, se pornea să arunce cu bulgărași de pămînt... Ea voia să strige dar gîtul strangulat nu o asculta și se prăbușea, extenuată, fără respirație, incapabilă de a se îndepărta de acolo cu toate că încă mai simțea, foarte aproape, gîfîitul agitat de partea cealaltă a lungului zid de cărămizi.

— Cine e acolo? — întrebă cu voce tare.

Rămase așteptînd, cu toate puterile ei lăuntrice concentrate în efortul de a recunoaște acest mic zgomot nou — niciodată nu-l mai auzise pînă atunci — care părea să vină dinspre camerele din fund unde, în acel moment, nu era nimeni.

— Dumneata ești, tată? Așteptă tremurînd, aproape sigură că dintr-o clipă în alta va auzi vocea lui don Ignacio. Dumneata ești? Dacă ești dumneata spune-mi.

Cum nu primi nici un răspuns, un val de panică se sparse de mintea ei încinsă și, simțindu-se înspăimîntată, începu să se umple de ură, ură împotriva lucrurilor celor mai simple: lampa din mijloc, rețeaua de vinișoare albastre care îi apăruseră treptat pe dosul mîinilor, tapetul cu dungi din cameră... Inima porni să-i bată cu putere, era singură, singură și încercă să se gîndească la altceva ca să se însenineze deși, avea ea oare la ce să se gîndească? La speranțe nu, speranțele erau și ele inamicii liniștii și de aceea le evita. Era bună numai singurătatea aceea de dinăuntru în afară, care îi permitea să se concentreze în gîndurile ei, dar nu asta, nu asta, dumnezeule!

Treptat, ura lăsă locul unei sfîșietoare compasiuni pentru ea însăși și își impuse să plîngă, deși nu ar fi vrut să plîngă; poate în fond ceea ce voia era ca cineva să plîngă pentru ea. Sau ca ea să moară, să moară și cineva, sau mai bine toată lumea s-o plîngă.

— Da, tată, e singurul lucru pe care îl vreau. Știi că eu pe dumneata nu te-aș minți. De aceea, dacă dumneata ești cel care umblă pe aici, răspunde-mi, spune-mi ceva.

Din încăperile din fund nu venea nici un zgomot şi atunci o cuprinse o bănuială. N-o fi oare Filadelfo ? S-ar putea. Ar fi un gest foarte delicat din partea lui. Emilita îi povestise că în ajun comisia de medici declarase că era vorba numai de ore. Poate era bietul Filadelfo care voise să vină să-şi ia rămas bun. Bietul Fefo ! Întotdeauna fusese sigură că dacă exista cineva care să înţeleagă pe deplin cît de chinuitor era calvarul ei, acel cineva era Filadelfo. Şi nu că s-ar fi văzut mult, dar de cîte ori a venit, însoţind-o pe Aurelita, observase în privirea lui — era miop şi obişnuia să privească pe deasupra lentilelor — o profundă compasiune şi o mare înţelegere.

Privi ceasul : şase şi cinci. Şase şi cinci, joi. Trebuia să-şi amintească ziua şi ora. Îşi acoperi faţa cu cearceafurile : „Spune-mi, Fefo, între noi doi, spune-mi, e atît de teribil ? Este, într-adevăr, atît de teribil ? Pentru că nimeni nu ştie, şi poate de aceea lumea are atîta frică de ea ; probabil te simţi sufocat, pentru că niciodată nu ţi s-a explicat cît timp îi trebuie ei să vină ca să te ia, şi momentul acela, chiar dacă ar fi foarte scurt, este probabil foarte dureros, să stai acolo băgat sub pămînt. De aceea, Fefo, dacă tu ai trecut deja prin asta şi acum umbli pe aici prin camerele din fund, spune-mi, nu fi ingrat, spune-mi, este într-adevăr atît de teribil ? Chiar aşa ? Pentru că eu sînt o mînă de om, nu sînt nici un pic vitează, şi dacă ar fi aşa, atît de teribil, doamne, n-aş putea, pur şi simplu n-aş putea..."

Cu nervii crispaţi, scoase capul de sub cearceafuri să vadă dacă zgomotul care o îngrozise creştea ori se apropia. Nu. Erau zumzetele obişnuite, lăbuţele insectelor, carii, murmurul fluxului...

Vecinul de jos, care tocmai sosise de la lucru, intră în acel moment în baie şi începu să intoneze sub duş „Celeste Aida" atît de tare şi de fals, dar era atît de vitală vocea lui groasă, atît de euforice tremolourile şi atît de ridicole falsetele încît concertul improvizat avu puterea de a acoperi toate celelalte zgomote insignifiante. Ascultîndu-l ajunse chiar să zîmbească şi înainte ca el să termine, se gîndi că întotdeauna eşti mai puţin singur decît crezi şi îşi scoase grăbită jurnalul, îl deschise şi alese, la întîmplare, una din cugetări pe care o citi cu glas tare :

„Graţie faptului că sîngele nostru este roşu (*purpuriu* şi *stacojiu* fuseseră şterse) iubim verdele oceanului pentru că întotdeauna contrastele au, ca şi viaţa, ceva misterios care ne fascinează şi ne atrage."

Era una din cele preferate, din cele favorite. Putea s-o recitească şi s-o recitească de sute de ori şi de fiecare dată o extazia. De data aceasta însă, ceva o alarmă. Ceva nu era bine. Apropie grăbită „Jurnalul" de lampa de pe noptieră şi citi iar cu atenţie :

„Graţie faptului că sîngele nostru este roşu şi aprins..."

Şi de ce ? De ce la prima lectură îl sărise pe *aprins* ?

De ce, dumnezeule, de ce ?

Flor de María îndeplinise ordinele şi se întoarse.

— Pot să plec acuma, mamă. Am făcut tot.

— Ce înţelegi tu prin tot ?

— Tot ce mi-ai cerut.

— Şi unde mi-ai spus că aveţi de gînd să mergeţi ?

— Nu m-ai auzit ?

— Bine, poate te-am auzit, dar nu te costă nimic să repeţi.

Flor de María tărăgănă silabele :

— Vrem să mergem la cinema. La cinema cu Víctor Julio şi sora lui.

— Vine şi ea ?

— Da, şi ea.

— Mi-ar face plăcere s-o cunosc. Este aceea de care mi-ai spus că nu are logodnic ?

— Da, aceea care nu are logodnic.

— Şi nu cumva are şi nu ştii tu ?

— Nu. Ştiu eu. S-au certat. De mult.

— Ce curios că nu are.

— Eu însă nu văd nimic curios în asta. Multe nu au. Aici în Limón nu e ciudat. Dar n-am putea discuta despre asta în altă zi ? Mai sînt zece minute pînă la şapte.

Estebanita, ca şi cum n-ar fi auzit-o :

— Pentru că la vîrsta asta ar trebui să aibă un logodnic. Încă puţin şi pierde trenul.

— Dacă e aşa atunci şi eu am să-l pierd.

— Ce-i prostia asta ? Încruntă din sprîncene. Tu eşti mult mai mică. Nu compara. Pentru că ea, îţi spun îndată, cînd am sosit noi la Limón, fetiţa asta mergea deja la şcoală. Şi unde mi-ai spus că lucrează ?

— La Comisariat ; la contabilitate.

— Şi se pricepe la aşa ceva ?

Flor de María se uită din nou la ceas.

— Nu ştiu. Poate că se pricepe.

— Atunci e şi mai curios, pentru că acolo lucrează mulţi burlaci. Deci ea are să vină cu voi ?

— Da, mamă.

— Eşti sigură ?

— Cum să nu fiu sigură ! Şi dacă nu ai încredere îi rog ca la sfîrşit să vină amîndoi să mă aducă.

— Nu e rea ideea. În felul acesta profit de ocazie ca să-i cunosc. Aş putea spune că nici pe el nu-l cunosc. Mi se pare că o dată am cunoscut-o pe mama lui, o doamnă tînără cu mulţi copilaşi, îmi amintesc. Dar lui în schimb îi place slujba pe care o are ?

— Nu. Dar n-am spus că ea ar fi nemulţumită.

— Dar chiar acuma mi-ai spus că nu-i place pentru că acolo nu găseşte un logodnic. Cine să te mai înţeleagă ?

— Nu, n-am spus asta. Am spus că în Limón oricărei fete îi este greu să-şi găsească un logodnic. E cu totul altceva. Cum toţi băieţii se duc la Universitate, sau să muncească, la San José, aici nu mai rămîne nimeni. Şi cei care rămîn sînt nişte înfumuraţi. Dar trebuie să-ţi povestesc chiar acuma ? S-a făcut ora şapte.

— Nu. Tu mereu eşti grăbită. Nu poate fi şapte. Iar lucrurile acestea m-au interesat. Spune-mi mai întîi de ce lui nu-i place slujba pe care o are ?

— Pentru că i s-a oferit alta mai bună în San José.

— Aha — inima îi zvîcni dureros. Aşa încît vrea să plece ? Aţi şi vorbit despre asta ?

— Nu.

— Eşti sigură ? Sau aţi şi vorbit şi tu nu vrei să-mi povesteşti ?

— Nu vreau să-ţi povestesc ce ?

— Eu nu ştiu. Tu eşti cea care ştie. Şi ideea asta de a veni după film să mă vedeţi, nu o fi pentru a începe să oficializaţi faptul ?

— Care fapt ?

— N-o fă pe mironosiţa.

— Eu nu ştiu despre ce îmi tot vorbeşti, mamă.

— Vrei să-mi spui că nu-ţi place băiatul ?

— Nici asta n-am spus. Dar chestia asta cu *oficializarea* sună atît de comic, atît de demodat.

— Deci tu găseşti că e comic tot ceea ce spun eu ? Eu sînt comică ? Stîrnesc rîsul ?

— Nici asta n-am spus.

— Ba da, acuma mi-ai spus că eu sînt o băbătie comică şi demodată.

— Pentru dumnezeu, mamă, te implor. Filmul a şi început probabil. Sau poate au crezut că tu nu mi-ai dat voie şi au plecat. Dacă vrei, consideră că nu am spus nimic.

Să considere că nu spusese nimic ? Aşa ar fi putut să şteargă totul, să considere că totul a şi trecut, că totul fusese un coşmar. Se schimba Flor de María. Înainte nu avea asemenea asprimi, era mai docilă. Oare pentru că acum o privea ca pe o invalidă jalnică, agăţată de gîtul ei ? Sau pentru că începea să se îndrăgostească ? Fiindcă iubirea la douăzeci de ani e crudă, egoistă. Asta o ştia toată lumea. Şi dacă se căsătorea şi plecau

să locuiască la San José, o vor lăsa complet singură ? Făcu un efort şi îşi ridică faţa :

— Aşa e, fetiţa mea. Grăbeşte-te. Şi mai bine, să nu mai treceţi după film. Sînt foarte deprimată azi, n-aş putea conversa cu nimeni. Dar înainte de a pleca, întoarce-mi pernele. (Cine are să-i mai întoarcă pernele după aceea ?) Şi să arunci scrumiera. Ce urît miros trabucele astea ale părintelui Schongauer. Ai bani ?

— De ce să am bani ?

— Ca să-ţi plăteşti biletul.

— Dar ţi-am spus că Víctor Julio m-a invitat.

— Aha. O dată, merge, dar să nu laşi să plătească el întotdeauna.

— Dar e lucrul cel mai obişnuit ca oricare din cei doi să plătească. Cel care are în ziua respectivă, acela plăteşte.

— Unul din cei doi. Se spune *unul din cei doi* cînd *aceşti doi* fac o pereche. Şi asta tu nu mi-ai spus-o.

— Iar începem mamă ?

— Nu, grăbeşte-te, ţi-am mai spus. Dacă ai să ajungi tîrziu, e din vina ta. Dar mai întîi apropie-te să te binecuvîntez.

Urmări zgomotul paşilor ei coborînd scările, lovind grăbit cu tocurile pe asfalt, tot mai departe. Mai departe.

Se ducea. O pierdea oare ? Se rezemă pe muntele ei de perne şi închise pe jumătate pleoapele. Tot trupul îi era îmbibat cu o suferinţă vie, aproape insuportabilă. Dacă s-ar fi transformat într-o plantă, o begonie, să spunem, pusă într-un

ghiveci lîngă o fereastră unde s-o bată soarele și să fie stropită o dată pe zi... Poate că atunci cînd s-a hotărît să stea la pat a crezut că așa va fi. A crezut. Dar nu era așa. Corpul începea să-i paralizeze, dar mintea era în continuare lucidă. Atît de lucidă încît păstra totul prezent, totul palpitînd. Îți amintești, Federico? Fiecare minut, fiecare crîmpei. În confesional (ce caraghios!) cînd tu te-ai încurcat descheindu-mi corsetul cu degetele tale mari și eu am leșinat. Ce caraghios! Și în căsuță, cînd ai luat candela și te-ai pus să cauți păianjeni pe la colțuri înainte de a te culca și, știi, asta nu ți-am spus-o niciodată: tu mergeai gol și eu îmi acoperisem ochii ca să nu te văd, dar m-am uitat printre degete și ți-am văzut umbra pe perete. Ce spaimă cumplită! Pentru că tu ai fost întotdeauna și în toate atît de disproporționat! Și atît de frumos! Într-una din diminețile acelea din luna de miere eu m-am trezit înainte și era soare și bătea drept pe pat, și încetișor, ca tu să nu te trezești, am dat la o parte cearceafurile și din cauza soarelui tot părul tău așa de negru devenise auriu. Semănai leit cu un zeu grec. Dar cu unul din acei zei satiri care se travesteau în tauri sau gînsaci. Numai că tu erai un zeu rău, Federico. Cînd te atingeai de mine parcă aveai foc pe degete, mie îmi țiuiau urechile și ție nu-ți păsa deși eu te rugam pe tot ce aveai mai sfînt, simțeam că mor, că dacă continuai aveam să mor cu adevărat!

Și îți amintești cînd ne-au scos mașina din rîpă cu nu știu cîte perechi de boi și era boțită ca o armonică și tu i-ai dăruit-o preotului ca

să cumpere un clopot nou pentru biserică pentru că cel vechi era crăpat și suna urît? Ce nebun erai! Ce nebun! Eu știu că ceea ce am făcut eu ți-a provocat mult rău. Eu știu asta, dar *a trebuit să o fac*, Federico. Ți-am mai explicat și în alte rînduri. În noaptea aceea glasul lui dumnezeu mi-a spus: „Dacă vei divorța ca americana aceea smintită din Illinois, să știi că asta nu i-o iert unei catolice. Așa că bagă de seamă." Foarte limpede am auzit. Vorbea ca dinăuntrul unui tunet, de parcă ar fi fost foarte supărat. Și să nu crezi că sînt țicneli de-ale mele, să nu crezi, pentru că după aceea, părintele Schongauer mi-a spus că nu era nimic imposibil pentru omnipotența lui și că asta era un fleac în comparație cu alte lucruri pe care le poate face, ca atunci cînd a făcut să cadă o ploaie de pești arzînd deasupra Gomorei. Și cine știe, poate dacă am fi vorbit amîndoi, dar tu între timp ai început iar cu chefurile scîrboase cu acel Colacho plin de vicii, căruia îi doresc, deși se spune că trebuie să-i ierți pe dușmani, să piară în păcat de moarte și fără spovedanie ca să meargă drept în iad pentru că nu vreau să-l mai văd nici în treacăt prin Purgatoriu. Înțelegi? Pentru că au fost multe. Au fost chiar prea multe, Federico. Dar să știi că, în schimb, cu anii, mi-a trecut ura pe care o aveam pentru femeia aceea. Se spune că e o mamă bună și că are patru băieței și i-a trimis la prima împărtășanie. Poate s-a căit. Dumnezeu să o ierte. Chiar și asta îi doresc. Totul e atît de încîlcit în viață, Federico! Și eu ajung să cred, cunoscîndu-te pe tine așa

cum te cunosc, că ea nu a avut nici o vină. Adevărul e că tu erai irezistibil, așa încît vina a fost de fapt a ta, numai și numai a ta. Dar știi tu ce mă preocupă cu adevărat în ultimul timp ? Gîndul că nu stai bine cu sănătatea. Tu nu-mi spui, dar eu știu. Mi-e de-ajuns să te privesc. Ultima oară am simțit un junghi în inimă cînd ți-am auzit pașii pe trotuar. Acela nu mai era felul tău de a merge. Pun rămășag că veneai cu capul în pămînt. Și asta este ceea ce mă întristează. Pentru că dacă Flor de María ar face cum vrea ea, s-ar căsători și s-ar duce să locuiască la San José, asta ar fi înspăimîntător și m-ar costa lacrimi amare, dar aș suporta. Dar ca ție să ți se întîmple ceva, asta în schimb n-aș putea nici măcar s-o gîndesc. De aceea, sînt atît de abătută. Da. Așa că, dacă tu într-adevăr nu te simți bine, de ce să prelungim toate astea ? Nu e o prostie să le prelungim dacă amîndoi suferim ceea ce suferim ? Am lăsa-o pe Flor de María căsătorită și pe José Enrique cu studiile începute și cu un flaconaș de „Valium", care liniștește așa bine, ne-am îmbrățișa și am aștepta. Mie, cu tine alături, nu mi-ar fi frică, nici un pic de frică. Așa că, gîndește-te bine și spune-mi, gîndește-te măcar o clipă. Să murim, Federico !

Vrei ?

În vacanța asta cînd am fost la Limón m-am întîlnit cu tata care sosise chiar în ziua aceea de la fermă. L-am găsit foarte schimbat ; nu se mai supără așa repede, vorbește foarte puțin și e mai

slab. Avea gulerul de la cămașă descheiat și se vedeau ridurile de la ceafă.

Într-o zi mi-a spus că voia să discute cu mine și să mergem să stăm în parc. Atunci a fost pentru prima oară în viață cînd am discutat serios și mi-a plăcut foarte mult. Și dacă vreodată am să am copii, n-am să mai fac aceeași greșeală. Trebuie să-i lași pe copii să știe și să înțeleagă tot ceea ce se petrece într-o casă, tot, pentru că e cel mai bun mod, cred eu, de a închega bine o familie. Dacă nu, totul merge de parcă ar fi lipit cu scuipat.

În după-amiaza aceea tata mi-a spus că trecea printr-o situație grea. Așa a spus. Și că el ar fi vrut mult să ne poată lăsa ceva cît de cît, pentru ca noi, copiii lui, să putem trăi fără strîmtorări, dar în anumite momente trebuie să pui demnitatea mai presus de orice altceva. Pentru că fără demnitate, mi-a spus, și vocea îi răgușise, nu merita osteneala să trăiești. Tot atunci mi-a spus că americanii de la Companie erau niște fii de cățea. Pe mine m-a impresionat acest cuvînt, fiindcă el niciodată nu spune cuvinte urîte față de noi, dar cînd mi-a povestit toate mizeriile pe care i le-au făcut i-am dat dreptate întru totul și au început să-mi dea lacrimile de furie. Și i-am privit mîinile pline de pistrui care îi ies din cauza soarelui și am vrut să-i spun multe lucruri, dar de multe ori se întîmplă așa : rămîi mut, ți se pune un nod și rămîi mut, în schimb alteori cu prietenii poți vorbi ore în șir despre orice tîmpenie.

Mi-a mai spus că avea de gînd să facă un pas hotărîtor pentru el și pentru noi toți însă nu-mi

putea explica încă totul pentru că era mai bine să nu vorbească despre asta cu nimeni, totuşi să-i spun dacă eu mă solidarizam cu el. Şi cînd mi-a spus asta mi-a pus o mînă pe umăr şi eu i-am zis să facă ce doreşte, că nu-mi păsa dacă nu-mi povestea şi mie, să facă orice şi eu am să-i dau întotdeauna deplină dreptate.

Atunci m-a apucat de păr şi mi-a scuturat capul. Şi ne-am ridicat amîndoi deodată şi n-am vrut să ne privim şi ne-am întors tăcuţi acasă.

Am mirosit eu că e lată rău. Dacă e ceea ce îmi închipui poate nu voi mai putea studia, dar ducă-se dracului ! Mie îmi place să studiez, dar dacă cumva nu se poate, atunci nu se poate şi gata. Din fericire tatăl lui Manolo ştie să repare televizoare, acum ne învaţă şi pe noi şi dacă nu pot studia îmi cîştig existenţa aşa. E foarte amuzant şi se pot cîştiga mulţi bani.

De altfel, eu ştiu că n-am să fiu niciodată un student strălucit. Aş fi prost să cred aşa ceva. Mă concentrez cu mare greutate şi are dreptate Manolo cînd îmi spune că am dificultăţi cu gîndirea abstractă. Probabil că de aceea îmi plăcea aşa mult geometria şi îmi amintesc ce mult mi-a plăcut banda lui Moebius. Şi Saritei i-am povestit într-o zi că mie urma să mi se întîmple ceva foarte important şi m-a întrebat de ce spuneam asta iar eu i-am răspuns că citisem în horoscop. I-am zis ca să afle şi ea încetul cu încetul ce se petrece cu mine pentru că altfel şi între noi lucrurile ar putea rămîne lipite cu scuipat şi aşa nu merge.

XII

Părăsi balansoarul, se întoarse în camera lui şi se culcă îmbrăcat pe pătură. O stea licărea într-un colţ al ferestrei. Una singură întotdeauna este tristă. Mări fitilul de la lampă şi un fluture nocturn apăru într-un ungher al tavanului. Semn rău. De fapt trebuie să ai duşmani, sau să-ţi închipui că-i ai, cum îi spunea bunicul, pentru că ei te stimulează. Deşi nu totdeauna. Tu pleci cu sacul plin de iluzii pe umăr şi duşmanul, fără ca tu să-ţi dai seama, îţi găureşte sacul şi ele se împrăştie pe drum. Ce stimulent poate fi ăsta ? Şi, ceea ce e mai rău, tăietura doare.

— Da, doctore, un mic junghi sîcîitor, aici, pe stern.

— Ca o apăsare ?

— Nu, ceva mai mult — explică el calm — am simţit de parcă mi-ar fi fost agăţate coastele de cîrligul unei măcelării.

— Ei drace, prietene, dumneata ai făcut un infarct pe picioare.

— Şi aşa ceva nu se face ?

— De făcut, am văzut deja că dumneata l-ai făcut, dar nu e prea recomandabil, ca să spunem aşa.

Două pastiluţe, fluturaşule, două pastiluţe sub limbă, repede, că acuşica vine. Vine rostogolindu-se de una singură pe imensitatea mării. E cea mai mare, ultima, neagră-verzuie, cea care duce cu ea totul. Îşi rezervă bubuitura pentru ultimul moment şi se sparge în capul tău cu toată puterea şi trufia ei, cînd te aştepţi mai puţin.

Deschise flaconul și își puse una. Poate că una era de ajuns. Apoi ucise fluturele cu o revistă și cînd o aruncă pe scaun se deschise la niște fotografii cu grădini japoneze. Îți amintești, Nicoyana ? E aceea, de atunci, din tren.

Un teren nisipos înconjurat de un zid și presărat cu paisprezece pietre, mici și mari. Nimic mai mult. Arid. Aproape stupid. Și scria acolo că în orice loc te-ai așeza, întotdeauna vei reuși să numeri treisprezece pietre, dar ele erau paisprezece. Cum or fi făcînd ? Și piatra asta care este și nu este, ce-o fi cu ea, ca reprezintă, de ce se ascunde ? Erau inteligențe diferite, alte semne, altă lume.

Zambo fusese la pescuit și adusese un *guapote* [1] iar Josefina i l-a servit cu napi și manioc prăjiți ; i-a ieșit sărat, dar oricum el a mai luat o porție. Gata-gata să mănînce peștele întreg, el singur. După aceea *Zambo* i-a povestit că îl adusese pentru că era ziua de nume a Josefinei și el se necăji și se duse să caute ceva să-i dea cadou și nu găsea ce și atunci, fără să se gîndească de două ori, îi dărui micul pistol cu plăsele de sidef pe care îl păstra pentru Flor de María. Ce naiba ! Nu se va mai întîmpla. Nu se va mai întîmpla !

Privi pata de roșeață lăsată de pulberea fluturelui. Toți lasă ceva cînd mor, chiar și fluturașii. Și fiecare își caută felul lui de a muri. Vapoarele bătrîne eșuează în vreun golf și li se umple coca cu melcișori și valurile le spală flancurile. Dar el ? Va îmbătrîni alături de Estebanita, așezat

[1] Pește de rîu.

într-un fotoliu, cu un șal pe genunchi, tot recitind ziarele vechi ?

— Ai avut vizite azi, draga mea ?

— Da — aceeași voce de vrăbiuță, aceleași clipiri de cărăbuș.

— De fapt, chiar înainte de a ajunge aici mi-am dat seama, pentru că de la colț se simte mirosul acestei îngrozitoare mahorci a preotului. Și altcineva a mai venit să te vadă ?

— Nu, nimeni. Am dormit după-amiază, dar am avut un coșmar foarte urît.

— Întotdeauna coșmarurile sînt urîte.

— Să nu crezi, nu întotdeauna. De data asta a fost mai degrabă urît decît tragic. Veneau urcînd pe scară niște domni în negru care au început să împacheteze totul. Chiar la patul meu au împăturit pledurile și eu eram ascunsă înăuntru și au făcut un pachet enorm și s-au dus să-l arunce în mare. Dar plutea, din fericire plutea. Și de acolo am văzut cum scoteau pînă și foile de tablă și acoperișul a rămas ca scheletul unei vaci moarte pînă cînd salteaua s-a îmbibat cu apă și a început să se scufunde și eu țipam cerînd ajutor. Era oribil, mult mai înfiorător decît așa cum îți povestesc eu acuma. Ce vis ciudat, nu-i așa ?

— Și cum spuneai că ți se îmbiba cu apă salteaua, Estebanita... ? Surîse, dar rămase cu gîndul la darul de prezicere al nevestei lui și un fior îi trecu prin șira spinării.

Pe umărul neglijeului, ea avea o pană de la pernă și el se ridică s-o ia.

— Uite, încep să-ți cadă penele de la aripi. Dar nici așa nu reuși să o facă să zîmbească.

Îți amintești, Estebanita — îi spuse atunci ridicîndu-se — de mica fermă unde am petrecut luna de miere ?

— Cum să nu-mi amintesc ! Își plecă pleoapele, rușinată.

— Află că a murit bătrînul, mai înainte îi murise nevasta și au rămas cele două fete singure și cînd am trecut acuma prin San José m-am întîlnit cu una din ele care m-a recunoscut și mi-a spus că vor să vîndă ferma, că nu se pot gîndi să trăiască amîndouă izolate în fundătura aceea.

— Adevărat ? Ochii Estebanitei scînteiară.

Adevărat ! Venea rostogolindu-se pe imensitatea oceanului. Era cea mai mare, cea mai înșelătoare. Valul negru-verzui care nu ierta pe nimeni !

— Aurelita a trecut să mă vadă, venea de acasă de la Filadelfo.

— Ah da ? Știam că e pe moarte.

— Sărăcuțul — începu să netezească cu unghia tivul cearceafului. Ce agonie nesfîrșită și numai cu morfină. Zilele trecute întîmplător am crezut că el venise să-și ia rămas bun, dar nu. Se spune că e în comă. Și că o ține așa de vreo cincisprezece zile.

— Dar nici simpatic nu era. Deși o dată m-a scos dintr-un necaz.

— Dar ți-a și luat un procentaj frumușel de patru la sută.

Amîndoi căzură pe gînduri.

— Are cancer — spuse ea și-și făcu cruce. Se spune că a început la prostată, dar că deja s-a extins peste tot.

— Da — spuse el. A făcut erizipel la casa de bani sau constipație la contul bancar !

— Nu, Federico. Trebuie să fii mai milos. Aurelita mi-a povestit că îl chemase pe preot și că s-a lepădat de Masonerie !

— Dar cînd a fost mason bietul Fefo ! O singură dată a fost la Lojă și n-a mai venit imediat ce i-au încasat cota-parte.

Din nou o tăcere lungă, păstoasă.

— Mai bine mi-ai mai povesti de căsuță.

— De căsuță ? Era din chirpici. Îți amintești ? Și ce mai de păianjeni !

— Se spune însă că chirpiciul e mai bun pentru cutremure. Și îți amintești că ne dădeau lapte chiar lîngă vacă ? Și cînd tu m-ai pus să mă întind pe pajiște și ai muls un firișor de lapte direct în gura mea ? Cît pe ce să mă înec. Pînă și în ochi mi-a intrat.

Lătrăturile cîinilor și apoi ușoarele bătăi în fereastră sufocară glasul Estebanitei.

— Don Federico, vă aduc o scrisoare. Era glasul lui *Zambo*. Poate e ceva urgent, de aceea am venit.

Se ridică să-i deschidă :

— Mulțumesc, *Zambo*. Ai fost la Siquirres ?

— Da, dar nu vă mai prefaceți, citiți-o, că nu puteți răbda.

— Mulțumesc.

Zambo plecă, el mări fitilul și își puse ochelarii. Deschizînd-o îi tremurau degetele. Flor de María îi scrisese !

„Dragul meu tătic drăguț,

Am așteptat mereu să vii, dar cum e mai bine de o lună de cînd ai plecat și voiam să-ți spun, pentru că mama știe deja dar prefer să-ți povestesc chiar eu iar dacă scrisoarea o să-mi iasă prea lungă poți citi un pic azi și să o termini mîine. Mi-e rușine să-ți povestesc toate acestea, dar tu ești omul pe care îl iubesc cel mai mult pe lume și ceea ce mi s-a întîmplat, tăticuțule drăguț, e că duminică Víctor Julio mi-a spus că să ne căsătorim și dorește să-i răspund repede pentru că i se oferă un post mai bun în San José și nu vrea să se hotărască înainte de a-i răspunde iar eu știu că nu pot să o las singură pe mama dar Víctor Julio spune că nimănui nu i se poate impune un sacrificiu așa de mare. Eu i-am explicat că totul e foarte complicat, și că nervii sînt și ei o boală ca oricare alta dar el îmi spune că ar trebui să fie lăsată pe mîna unui psihiatru și a unei infirmiere și că lui i-ar fi plăcut să vină la *El Zafiro* ca să vorbească personal cu tine. Tatăl lui, tu poate îl cunoști, este casier la Fierărie, și are și mulți frățiori pentru că tatăl lui a rămas văduv și s-a căsătorit din nou cu o doamnă foarte tînără și au încă cinci și ea este foarte bună și mă iubește mult și le face pe toate în casă, le coase toată rufăria copilașilor, și îi tunde. M-a învățat și pe mine, cu mașinuța de frizer, și acum o ajut și eu și îi tund."

Motorul pirogii lui *Zambo* bîzîia în depărtare, tot mai slab. El scoase din flacon altă pastiluță.

„Și lui Víctor Julio i se oferă acest post care este o ocazie foarte bună și spune că nunta ar trebui să fie înainte de Anul Nou și eu i-am spus că să-i ajutăm pe părinții lui și s-o luăm cu noi pe cea mai micuță care e divină și mă adoră; ieri a fugit de acasă și eu nu știu de unde a știut unde locuiam noi pentru că are numai patru ani și a urcat scările singură și cînd a văzut-o mama ajunsese în mijlocul camerei și întreba de Fía, așa îmi zice, și mama tare s-a mai mirat!

Îți povestesc totul așa dezordonat pentru că aceste lucruri mărunte sînt uneori mai importante decît cele mari. Așa cred eu. Și mai cred că nu e bine ca tu să stai atîta timp fără să vii să ne vezi. Să știi că mama nu e deloc bine. Acum îi vine greu să susțină o conversație ordonată și uneori spune lucruri care îmi fac părul măciucă. Ai lui Víctor Julio sînt strîmtorați dar cu toate acestea toți sînt mulțumiți întotdeauna și casa-i curată și mama întotdeauna miroase a colonie și toți mănîncă împreună, e o plăcere să vezi cu ce poftă, chiar dacă au orez și fasole. De aceea eu sînt sigură că banii nu sînt totul în viață și că sînt multe alte lucruri mai importante și din fericire Víctor Julio gîndește la fel ca mine. Și să știi că aici în Limón se comentează mult că Compania a vrut să-ți cumpere *El Zafiro* și că tu nu ai vrut și asta dintr-o toană. La început mie mi s-a părut ciudat și nu înțelegeam, dar gîndindu-mă am început să-ți dau dreptate, mai ales că îmi amintesc cînd ne vorbeai cu atîta entuziasm de lupta ta împotriva mușuroaielor și veverițelor care mîncau boabele de cacao, și cînd le puneai otravă la gura mușuroiului și eu eram foarte mică și proastă și îmi era milă de furnicuțe, dar acum pe toate le înțeleg mai limpede. Și înțeleg că e posibil să

ajungi să iubeşti ceva cînd ai făcut atîtea eforturi şi că numai pentru că au ei chef vor să te oblige să le vinzi! Îţi povestesc toate astea pentru că zilele trecute cineva a comentat, mi-a spus Víctor Julio, că banii pe care avea de gînd Compania să ţi-i plătească îi puteai plasa cu dobîndă şi ai fi putut trăi liniştit tot restul vieţii; Víctor Julio le-a spus că nimic nu este mai mizerabil decît să trăieşti ca un cămătar încasînd dobînzi. De aceea, să ştii că îţi dau toată dreptatea! Toate astea voiam să ţi le povestesc şi Víctor Julio îmi mai spunea că era şi vremea ca cineva să-şi ţină strîns pantalonii în ţara asta şi să ştie să le spună americanilor nu, ca să ştie ei că încă mai există oameni de bun-simţ. Şi acolo unde lucrează îl şi bănuiesc, dar are el grijă, şi mereu le face zile fripte piraţilor ăstora de americani.

Eu nu ştiu tăticul meu scump, ce ai să gîndeşti tu cînd ai să citeşti această scrisoare, pentru că tu continui să mă consideri o fetiţă şi acum am început dintr-odată să-ţi vorbesc de toate aceste lucruri; precis că mai întîi ai să te înfurii puţintel şi ai să fii surprins, şi poate chiar are să-ţi vină să rîzi. Ce bine ar fi să-ţi vină să rîzi fiindcă asta ar însemna că nu te-ai dat bătut."

Îşi şterse ochii şi se duse în sufragerie să caute apă. Se întoarse înfrigurat.

„Tăticuţul meu drăguţ — continuă să citească — vreau să-ţi povestesc de Víctor Julio şi gîndeşte-te puţin înainte de a-mi răspunde, nu te grăbi pentru că să ştii, acum se hotărăşte toată viaţa mea. Nu-i aşa că da? Şi nu te mai plictisesc.

Alimentează-te bine, spune să ţi se dea lapte şi ouă, că să ştii, ultima oară arătai foarte slab, şi nu te mai frămînta. Fetiţa ta adorată care te iubeşte mult.

Postscriptum: Postul care i se oferă e la nişte suedezi care vor înfiinţa o fabrică mare şi i-au spus lui Víctor Julio că după aceea îl vor trimite în Suedia să facă o specializare. El e tehnician mecanic şi lucrează la atelierele de la Northern, şi eu aş putea merge cu el. Trebuie să fie frumoasă Suedia cu atîta zăpadă şi voi aţi putea veni să ne vizitaţi fiindcă acolo precis sînt medici buni care ar putea-o vedea pe mama.

Alt postscriptum şi iartă-mă. Să ştii că doña Aurelita i-a adus mamei o carte de ghicit viitorul în cărţi şi acum aproape că numai asta face. Zilele trecute eu dormeam şi m-a trezit cu ţipete pentru că îi ieşiseră numai inimi înlăcrimate şi asta însemna că ne paşte ceva rău. Aşa mi-a spus. Era foarte excitată şi tremura şi eu i-am spus ca să o liniştesc că singurul care poate şti viitorul este dumnezeu şi nici dumnezeu, pentru că dacă dumnezeu l-ar cunoaşte, ar şti cînd e omul pe cale să păcătuiască şi atunci nu l-ar lăsa fiindcă în acest caz vina ar fi a lui. Şi ea mi-a spus să nu mă amestec, că eu n-aveam habar de lucrurile astea, şi a trebuit să-i dau picături ca să doarmă.

Alt postscriptum şi iartă-mă. Să ştii că doña ţi-l povestesc este că zilele trecute a trebuit să mă duc la farmacie şi am întrebat de don Colacho şi mi s-a spus că nu stă deloc bine cu sănătatea şi mie domnul acesta nu-mi place, dar

știu că e bun prieten cu tine, întotdeauna îl salut cînd îl văd și asta ți-o povestesc pentru că știu sigur că tu ai să-i scrii ca să-l întrebi cum îi mai merge. Să dea dumnezeu să nu fie nimic prea rău, nu-i așa ?

Și cealaltă noutate este ceea ce li s-a întîmplat chinezilor. Așa cum precis știi, ei fac economii toată viața pentru ca după ce mor să-și trimită cenușa în niște cutiuțe ca să fie îngropată în pămîntul strămoșilor lor ; era un vapor care venea la Limón o dată pe an să strîngă cutiuțele și le lua foarte scump dat fiind că drumul era așa de lung și le aducea după aceea documentele semnate toate și cu timbre chinezești și chiar acuma s-a descoperit că cel care era căpitanul vaporului, lumea spune că e peruan, nici nu ajungea bine în largul mării că arunca în apă toată grămada de cutiuțe și făcea apoi cabotaj în America de Sud și la Callao[1], unde sînt mulți chinezi, unde aranja cu timbrele și semnăturile. Nici nu știi dacă să-l consideri un fapt înfiorător sau să mori de rîs.

Și altceva care se povestește pe aici, și pe tine te-ar putea interesa, este că lui Peralta, avocatul șef al Companiei, celălalt avocat i-a făcut tot felul de intrigi de i-a luat postul și în plus l-a mai și acuzat de nu știu ce lucru iar Peralta a trebuit să-și vîndă pînă și casa pentru a plăti ca să nu-l dea în judecată și a suferit o mare depresiune și a încercat să se omoare, dar îi tremura mîna așa de tare încît glonțul nu l-a atins

[1] Port care deservește orașul Lima, actualmente practic unit cu el.

în inimă ci în umăr și s-a ales cu o mînă înțepenită. Și cu toate că tu nu-l iubești eu știu că nu ai să te bucuri pentru că ți se face milă de cîte nenorociri i s-au întîmplat dintr-o dată, nu-i așa ?

Și ultimul lucru, pe toate ți le povestesc pentru că poate acolo nu ajung aceste vești, este că familia Acosta a adoptat un copil canadian. Au stat acolo mai mult de jumătate de an ca să-l aleagă, dar alții spun că nu, că a fost prin inseminare artificială dar pentru că a ieșit așa de blond iar el este așa de brunet acuma spun că l-au adoptat. Partea proastă e că toată lumea vorbește despre asta și cînd bietul copilaș va crește nu va ști dacă nu cumva tatăl lui este un flaconaș de sticlă scos dintr-un frigider. Trebuie să fie tare ciudat. Eu n-aș putea nici să-mi închipui așa ceva.

Tăticule, mi-am spălat fața ca să continui pentru că mi se făcuse tare somn și am recitit și poate că vestea cu Víctor Julio ți-am dat-o foarte brusc chiar de la început și de aceea vreau să-ți povestesc ceva mai mult ca să ți-l imaginezi. Să știi că e foarte bun, foarte respectuos cu mine și nu că ar fi timid, dimpotrivă, e foarte bătăios, și zilele trecute mergeam împreună și un tip dintr-un grup, care sigur băuse ceva, mi-a făcut un compliment care lui nu i-a plăcut și s-a întors și i-a dat un pumn de l-a făcut *knock-out* și ceilalți n-au făcut nici o mișcare, ce spaimă am tras, închipuie-ți. Dar cu mine e foarte blînd. El spune că e așa pentru că eu nu am frați mai mari și tatăl meu e departe și el trebuie să aibă grijă

de mine. Şi e înalt, 1,82 şi are 190 livre[1] şi e foarte puternic şi zilele trecute a înotat, ce temerar, pînă la Uvita[2], cu o barcă alături pentru cazul în care ar fi apărut un rechin, şi se spune că nimeni n-a mai făcut asta de mai bine de douăzeci de ani. Are părul creţ şi dinţi foarte frumoşi, iar el găseşte că eu semăn cu Silvana Mangano. Şi are ochii aşa de negri că te ameţesc. A luat bacalaureatul, dar a făcut un curs de doi ani prin corespondenţă şi mereu tot inventează lucruri mecanice. Suedezii l-au cunoscut într-o zi cînd au venit cu o maşină care li s-a stricat şi n-a putut nimeni decît el să o pună la punct în zece minute şi nici n-a vrut să le ia bani. Le-a spus că era o nimica toată, în schimb nu le-a spus ce avea.

Are 25 de ani şi vorbeşte englezeşte şi poate citi cărţi tehnice în germană în mod curent, a învăţat cu un dicţionar. Tot ce cîştigă dă în casă şi îşi opreşte numai pentru cărţile lui, pentru că nu fumează nici nu bea şi spune că mi-a cumpărat un inel cu un briliant dar nu vrea să mi-l dea înainte de a şti şi tu pentru că s-ar putea ca ţie să nu-ţi placă să-mi dăruiască el o bijuterie fără consimţămîntul tău. E pentru aniversarea mea, care a trecut deja, de douăzeci de ani, şi de care tu nu ţi-ai amintit, dar nu contează, tăticule, eu nu ţi-o iau în nume de rău

[1] O livră = 460 g.
[2] Mică insulă în faţa portului Limón, la vreo 5 km. Aici a debarcat Columb, bolnav, în cea de-a patra călătorie a sa.

pentru că ştiu cît de preocupat eşti tu probabil în ultimul timp.

Şi ei sînt din Orotina[1] şi sînt foarte simpli, bunica încă mai trăieşte în casa de la ţară unde s-a născut el şi are peste şaptezeci de ani dar tot mai călăreşte. Şi bunicul era foarte leneş şi mult mai în vîrstă decît ea şi cînd ea termina cu toată trebăluiala zilnică şi se culca el deja dormea dus şi ea atunci îi dădea un cot zdravăn şi îi spunea: «Anacleto, poate te scoli, măcar să tăifăsuim şi noi.» Cînd ne vom căsători primul lucru pe care îl vom face va fi să mergem să o vedem pe bunica şi poate că acolo petrecem luna de miere.

Tăticule, acuma e acuma, şi eu ştiu că tu îmi vei da consimţămîntul să mă căsătoresc, dar mă gîndesc şi la ce s-ar întîmpla dacă îmi spui că nu şi atunci îmi amintesc că bunicul Ignacio s-a opus şi el şi atunci tu ai răpit-o pe mama, şi iartă-mă, dar se spune că, ce naşte din pisică, aşa că n-ai putea să te plîngi! Dimpotrivă trebuie să-ţi placă dacă fiica ta îţi seamănă.

Şi alt lucru, şi ăsta chiar că are să fie ultimul: am aflat că José Enrique are o iubită care e mai mare ca el cu vreo cinci ani şi mi-ar place să-l văd ca să rîd de el. Mi s-a mai spus că şi-a lăsat mustaţă.

E aşa de încîlcită scrisoarea asta că ar trebui să o trec pe curat dar nu contează, tu ai să-ţi dai seama că ceea ce se întîmplă cu mine de fapt e că sînt fericită şi cum în toţi aceşti ani

[1] Oraş din provincia Puntarenas.

eu nu m-am plîns niciodată şi celelalte fete de vîrsta mea merg la baluri iar eu nici nu ştiu să dansez dar acuma mă gîndesc că nu are importanţă, poate eu am fost răsplătită, pentru că alt băiat ca Víctor Julio nu cred să existe în lume şi tot umblu ca proasta scriindu-i numele peste tot mă gîndesc numai la el toată ziua şi îmi vine să sar în sus de bucurie la gîndul că ne vom căsători aşa curînd, dacă tu ne dai consimţămîntul, bineînţeles. Te sărută încă o dată fetiţa ta care te iubeşte mult şi de-ar da dumnezeu să-mi răspunzi repede-repede, da ?

Flor de María"

Sarita a făcut o poezie pentru mine cu dedicaţie şi acuma a furat cheia căsuţei de la ţară pe care o are mătuşa ei prin Escazú şi care e nelocuită ; acum fugim de la Universitate şi mergem acolo cu motocicleta ei, îi place grozav să alerge cu vreo sută pe oră, şi chestiunea este că eu în spate trebuie să mă ţin strîns de ea şi mie mi-e frică nu cumva să ne lovim şi nici de studiat nu mai pot pentru că nu-mi mai stă capul la aşa ceva. Şi mătuşa mea zilele trecute m-a întrebat de ce aveam cearcăne şi a spus că ea are să vorbească cu unchiul meu ca să discute cu mine, dar eu ştiu că el n-are să vrea după discuţia aceea pe care am avut-o rîndul trecut. Eu nu ştiu ce are să se întîmple. Sarita spune să nu-mi fac griji că ea ia nişte pilule care s-au inventat, dar cert e că eu nu ştiu ce-ar fi de făcut. Într-una din zilele trecute am tras o spaimă grozavă pentru că mătuşa a fost cît pe-aci să-mi găsească acest caiet. Şi sigur că Sarita îmi place dar cred că celelalte nu sînt la fel, pentru că ea e atît de teribilă încît nu oboseşte niciodată şi mie mi-e frică să nu ne găsească într-o bună zi, şi Sarita spune să nu-mi fie frică fiindcă mătuşa ei e la fel şi nu va putea zice nici pîs după ce ea a prins-o de mai multe ori cu un tip de la Ambasada din Panama.

Versurile pe care mi le-a dedicat sînt frumoase în unele locuri dar în alte părţi nu se înţelege. Ea zice că nu contează, că aşa e poezia modernă şi să-l citesc pe César Vallejo şi am să văd că sînt multe locuri unde nu se înţelege.

Acuma vin examenele şi eu i-am spus că o vreme nu vom mai merge la Escazú ca să pot studia puţin, pentru că de nu, am să pierd anul, şi cînd i-am spus-o i-au scăpărat scîntei din ochi de tare ce s-a înfuriat şi voia chiar să mă lovească şi a trebuit să mă supăr de-a binelea pe ea ca să se liniştească.

Ce să fac ? Bine cel puţin că în curînd se apropie vacanţa şi mă duc la Limón. Măcar de nu i-ar da prin gînd să vină şi ea acolo.

XIII

Cu cîteva ceasuri mai înainte trecuseră pe la Bancă avocaţii Companiei — asta i-a spus-o Ñato Ortiz, de la Sucursale — şi au aranjat în

secret să nu i se acorde prorogarea. Se duse așadar la Creditul Ipotecar. Același lucru.

— Nu, don Federico, ideea aceasta de a vinde cu de-amănuntul bananierii nu are sorți de izbîndă. Au mai încercat-o și alții și au dat greș.

— Și mă lăsați așa, în coarnele taurului ?

Erau gentili, bine educați, toți cu ac la cravată și automobil de șapte metri, cel puțin, la scară.

— Și dacă am să cîștig la loterie ?

— O, doamne, că naiv mai sînteți, doar Compania a cumpărat deja toate biletele la toate tragerile viitoare.

— Dar pot să găsesc un cimitir cu comori îngropate de indieni...

— Nu, fiți convins că jefuitorii de comori le-au prădat pe toate.

— Să nu credeți, mai este încă mult aur. *Zambo* și cu mine am localizat vreo cincisprezece morminte neatinse.

— Ah, don Federico, dumneavoastră parcă ați fi copil. Pe deasupra, mai și aveați încredere în Legi, iar acuma vedeți cît de mult vă sînt de folos aceste cochete. Și să nu vă mirați dacă într-o bună zi vă găsiți barca pe fundul rîului, cu o gaură mare în chilă.

— Numai că fiului de cățea care mi-ar face asta...

— Și cum o să aflați cine este ?

Azvîrli perna departe. Nu vă vînd, porcilor, nu vă vînd !

Pe Fefo îl găsise ultima oară foarte supt și pămîntiu. „Fefito, îți plătesc patru la sută : cu patru la sută pe lună nu te poți plînge."

Mișcă gura fără dinți (dinții înotau în paharul cu apă trandafirie de pe noptieră) și îl privi din străfundurile melancolice ale icterului.

— Nu pot, Federico, nu am bani.

— Ce-mi îndrugi mie povești ! Spune-mi mai bine cît vrei, zece ?

— Nu, e adevărat ; i-am împrumutat pe toți și oamenii nu plătesc.

— Nu, Fefito, eu te cunosc de mai bine de douăzeci de ani. Sînt cu ipotecă de rangul al doilea. O fac numai pentru ca lucrurile să nu iasă cum vor diavolii ăștia.

Își scoase un papuc și începu să-și scarpine talpa piciorului.

— Mi-ar place să te ajut, crede-mă, Federico, dar ți-am spus. În afară de asta nici nu poți să-ți închipui cît am cheltuit cu boala. Și Municipalitatea mi-a declarat insalubră o proprietate, acuma nu de mult, și va trebui să bag în ea o groază de bani.

— Mi-ai venit cu alta acuma ! Ei drăcie, nu te mai înveți... Amintește-ți, măcar o dată, de cămilă și de gaura acului [1]...

— Ah, nu mă sîcîi, nu te gîndi acuma că am să mor.

— Nu, nu ăsta e motivul. Dar atunci, care e ? Îți plătesc zece la sută, ți-am oferit deja.

— Nu, înțelege, într-adevăr nu am.

— Și atunci, ce anume vrei tu, să fii omul cel mai bogat din cimitir ?

[1] Aluzie la pasajul din Evanghelie în care Iisus spune discipolilor că îi e mai greu unui bogat să intre în rai decît unei cămile în gaura acului.

— Nu mă supăra, nu fă astfel de glume.
— Bine, dar tu m-ai scos din încurcătură în alte rînduri...
— Da, ori de cîte ori am putut, dar acum nu pot, ţi-am mai spus. Oamenii nu plătesc, promit şi promit, şi apoi nimic.
N-a fost chip să-l convingă. Cînd i-a dat mîna la plecare a simţit că parcă strînsese o gheară de pui. Şi i-a fost milă de el !
O lună mai tîrziu se resemnase în sfîrşit să vîndă. I se răsuceau măruntaiele. Revolta neputinţei. La nimeni nu putea recurge ! Pe nimic nu se putea sprijini ! Prietenii, cum se întîmplă întotdeauna în astfel de cazuri, i-au întors cu toţii spatele. În afară de Colacho, dar Colacho nu avea ! Cînd i-a spus lui *Zambo* ce hotărîse acesta a întors capul şi el a trebuit să-l mai şi consoleze pe deasupra. Josefina, în camera ei, plînse încetişor toată noaptea.
De la hotel, din San José, ceru să-l cheme la telefon, în numele lui, pe mister Brooks solicitîndu-i o întrevedere. I s-a răspuns că trebuia să trateze această problemă cu Departamentul Legal, nu cu el.
Îl primi Solera, slăbănogul. Apăru foarte elegant : caşmir englezesc, perlă la cravată.
Se aşeză în fotoliul enorm de piele neagră, cu mîinile în buzunare ca să nu se vadă cum îi tremurau.
— Spuneţi deci, domnule García.
— Bine, foarte simplu, m-am hotărît. Accept oferta pe care mi-aţi făcut-o dumneavoastră.
— Ce ofertă ?
— Oferta de cumpărare pentru *El Zafiro.*

— Dumneavoastră vă referiţi poate la cea pe care am făcut-o acum vreo şase luni în urmă ?
— Nu mai ştiu cînd. Chiar aceea.
— Dar, don Federico, vă rog. Îşi potrivi nodul la cravată. A trecut atîta apă pe Pacuare. Oferta aceea, dumneavoastră aţi lăsat-o să moară.
— Nu înţeleg...
— Compania a trebuit să întindă cablurile aeriene ocolind ferma dumneavoastră. Ceea ce a costat o groază de bani. Dumneavoastră nici nu vă imaginaţi cît. Şi să trecem peste lamentabilul incident cu recepţionerii. Clipea. Clipea mai des ca niciodată şi evita să-l privească în faţă. În plus, mister Brooks a aflat că pe la toate colţurile din Puerto Limón dumneavoastră aţi spus despre el tot ce v-a trecut prin minte. Şi ştiţi că mister Brooks se supără.
— Bine, să nu ne mai punem pe tapet unii altora fel de fel de lucruri pentru că, dacă ar fi s-o luăm aşa, am şi eu destule păstrate pentru dumneavoastră...
— Pentru noi ? Ce v-am făcut noi, don Federico ? Dacă pînă şi vărul dumneavoastră, Preşedintele, v-a recomandat să vindeţi. Şi scrisorile pe care vi le-am scris iar dumneavoastră nici măcar nu desfăceaţi plicurile ? Ce naiba ! Şi dacă vreodată vagoanele au trecut pline şi nu au putut să ia şi bananele dumneavoastră... Asta se întîmplă. Nu-i ceva de pe altă lume şi dumneavoastră o ştiţi foarte bine. O plantaţie cu bananieri este o afacere foarte riscantă. Uneori o revărsare a rîului, sau bolile... Cîte lucruri !
— Da, ştiu prea bine toate acestea. Dar singurul lucru pe care îl vreau acum este să aranjăm.

Scoase mîinile şi îşi împreună degetele ca să nu-i tremure.

— Să aranjăm... Să aranjăm în cîteva minute cînd dumneavoastră aţi lăsat să treacă, fără să arătaţi vreo grabă, mai mult de o jumătate de an ?

— Bine, adevărul e că timpul zboară. Dar în orice caz Compania este încă interesată să cumpere de la mine.

— Nu v-aş putea spune. Nu depinde de mine ; ar trebui să vorbiţi mai întîi cu mister Brooks.

— Bine, dar pînă nu de mult dumneavoastră aţi făcut totul ca să mă constrîngeţi.

— De ce spuneţi asta ?

— Ei drăcie, pentru că aţi făcut totul. Chiar şi presiuni la Bănci. Şi mi-aţi jucat renghiuri urîte !

— Vedeţi ? Aici e punctul dificil în discuţiile cu dumneavoastră. Eu ştiu că acesta vă este caracterul şi nu comentez, dar n-ar trebui să faceţi astfel de imputaţii.

Făcu un efort enorm ca să se controleze. Începea să simtă nişte lovituri de ciocan în tîmple.

— E în ordine. N-am spus nimic. Şi le apăsă cu degetele mari. Să revenim la esenţa problemei. V-am mai spus că am venit să vă văd pentru că sînt dispus să vînd *El Zafiro.*

— Sînteţi dispus, într-adevăr ?

— Dar ce altceva vă tot spun ?

— În acest caz... eu cred că ar trebui să fie informat mister Brooks de această problemă. Mi-a spus el ceva, nu de mult, dar ia uitaţi, priviţi această ofertă. I-o puse în faţă. Aici ni se oferă

trei sute de hectare aproape la jumătate din preţul pe care vi-l oferisem noi dumneavoastră. Oferta aceea pe care aţi lăsat-o să moară...

— Şi ce vreţi să-mi spuneţi cu toate acestea ?

— Că eu cred că, şi acum vă vorbesc ca de la om la om, Compania încă ar mai fi interesată, dar la alt preţ, nu la cel dinainte.

— Şi oferta dinainte ?

— V-am mai spus, asta a fost acum mai bine de jumătate de an ; şi dumneavoastră sînteţi cel răspunzător că aţi lăsat-o să moară.

Se gîndi că trebuie să-şi ia o pastiluţă, dar nu vru s-o facă acolo, în faţa celuilalt.

— Şi dacă dumneavoastră doriţi — reluă Solera continuînd să clipească, dar privindu-l acum în faţă — îmi lăsaţi numărul de telefon sau adresa din San José. Pentru că la Siquirres am văzut doar că scrisorile nu ajung. Eu voi vorbi cu mister Brooks.

— Nu, trec chiar eu, prefer. Spuneţi-mi cînd. Se ridică în picioare.

— Să vedem, astăzi e deja vineri — stătea încă aşezat şi răsfoia un calendar. Ce părere aveţi, pe miercuri ?

— Miercurea asta care vine ?

— Da, dacă sînteţi de acord.

O fierbinţeală i se urca din stomac şi se văzu nevoit să se sprijine de spătarul fotoliului pentru că simţea că se clatină. Acum vedea numai perla, ca o picătură strălucitoare pe cravata slăbănogului Solera. Îşi dăduse seama că nu se putea înşela : nu-i lăsau nici o altă ieşire, nici o altă ieşire decît răzbunarea.

Glasul nevestei lui ajunse limpede de partea cealaltă a peretelui.

— Vino să vezi, Federico. Sînt pentru băiețelul Roxanei, finuțul tău. Cu toate că, de ce te-ai uita că doar pe tine nu te-au interesat niciodată botoșeii.

— Nu sînt pentru nepoțică ?

— De unde ai mai scos-o și pe asta ?

— Într-adevăr, sînt un prost ! Dar să mă ierți că te las o clipă singură. Vreau să trec un minut pe la spital, să-l văd pe Colacho.

Ea se încruntă.

— E foarte rău. Știai ?

— Da, da, știam.

Merse pe jos, pe faleză pînă la Zonă. Marea ondulată făcea să danseze velele la orizont. O zi frumoasă ; fără nici un nor. Pe drum se încrucișă cu Căpitanul Portului, uniformă albă, șapcă de marinar, nasturi auriți. Asta zic și eu post convenabil, comod, fără bătaie de cap.

Tot invidiindu-l își urmă drumul și ajunse la spital ; o infirmieră îl conduse în camera lui, și îi lăsă singuri.

— Ei drace, vagabondule ! Ce-ți veni ? Sau ai de gînd să rămîi să trăiești aici ?

Slab, cu o barbă de mai multe zile și pijamaua în dungi, Colacho părea mititel, înțepenit. Îi răspunse cu un surîs trist. Apoi făcu un gest ciudat, de parcă i s-ar fi lipit buzele de dinți.

— *Mors ultima ratio* [1], Federico — susură el — cum spunem noi cei care știm latină.

— Și ce ai ? Am auzit atîtea lucruri.

[1] Moartea este ultima rațiune (lb. lat.).

— Da, pentru că am multe lucruri. Dar nu-ți fă griji, eu n-am să mor de ceva grav.

— Nu spune tîmpenii, acum sînt atîtea doctorii că moare numai cine vrea. Și pun rămășag că tu ai să ne îngropi pe toți.

— Nu, lasă că știu eu. Spui prostii. Nu încerca să mă consolezi. Dar ascultă-mă, cu timpul nu vor mai fi atenți, Federico. Ai să vezi. Mi-au luat pînă și forfecuța de unghii, dar ai răbdare, că îi prind eu neatenți. Se aplecă să scuipe în bazinet, o salivă ca de gumă. Ți s-a întîmplat vreodată ca o infirmieră tinerică, cu mînuțe catifelate, să ți-o ia și să-ți spună piș-piș ca la copii ? Vezi tu, asta e cel mai rău din toate. Dar apropie-te, apropie-te mai mult, că obosesc. Așează-te la capătul patului, nu contează. Pentru că vreau să-mi fac testamentul.

Departe, pe fereastră, se vedeau niște fete blonde, în șorturi, jucînd tenis. Cerul se făcea tot mai albastru.

— Ascultă-mă deci. Sau mai bine notează. Ai hîrtie ? Atunci ia, uite, de aici, plicul de la radiografii. Îți încape acolo. Și mîine îmi aduci testamentul transcris curat și ți-l semnez. Își trecu mîna peste față parcă ștergîndu-și alte gînduri. Farmacia : să lichideze totul și ceea ce or să scoată să împartă, două treimi pentru Clarita, casiera, și o treime pentru băiat. Și să se grăbească să o lichideze. Tu ai să fii bineînțeles executorul testamentar.

— Tu nu ai alte rude ?

— Ba da, am niște veri, dar foarte de departe. Ei nu contează. Apoi, le vinzi localul chinezilor. Are o ipotecă de rangul întîi, nu foarte mare și

au să ți-l cumpere imediat pentru că e amplasat pe colț. Și chinezii sînt serioși în afaceri.

— De acord, eu îi cunosc bine.

— Cred și eu, doar erau clienții tăi. Dar ascultă-mă, ceea ce am să-ți spun acuma e lucrul cel mai important: după ce îți vor plăti chinezii te duci să o cauți pe Bertilda, Bertilda Solano Vargas, notează bine numele. Eu am avut un copil cu ea. Da, nu ți-am povestit niciodată. Și cred că n-am povestit niciodată nimănui. Pînă acum cîțiva ani ea locuia prin Turrialba. După aceea le-am pierdut urma. Îi cauți și, cînd îi găsești, le dai totul pentru ei doi. Dacă ea s-a apucat să trăiască cu altul, atunci partea băiețelului o pui în bonuri, ca ea să încaseze dobînzile, dar banii aceștia să fie ai lui cînd va fi major. Se numește Nicolás, ca și mine. Nicolás Solano Solano, așa e înscris.

— Și cîți ani să aibă acuma?

— Uite că nu știu bine. Bănui că merge pe treisprezece. Își șterse nasul cu cearceaful. Și ascultămă-mă, ultimul lucru: să mă arunce în mare. Să umple sicriul cu pietre și să mă arunce în mare. Nu vreau să am de-a face cu viermișorii!

Petrolul era pe sfîrșite și lampa începu să fumege. Un *cuyeo*[1] bătea din aripi la sita ferestrei.

— Demetrio, spune-mi, cum o cheamă pe nevasta ta?

[1] Denumire onomatopeică a unei păsări tropicale care cîntă noaptea.

Nicaraguanul clătină din cap și nu răspunse. Și el rămase cu îndoiala care îi încolțise în minte.

Totul e atît de paradoxal! Sînt unii care te urăsc fără să-i cunoști și alții în schimb care ar vrea să te ajute, nu știu cine ești, sau unde locuiești.

I se spusese că Demetrio, care locuia pe dealurile din *Sierpe*[1], se stabilise acolo cu o femeie de vreo treizeci de ani care întîmplător se numea Bertilda. Dar fără copii. Putea să le fi murit copilul, cine știe. Din Jaloba, cătunul cel mai apropiat, nu se mai putea merge pentru că trebuia să traversezi niște mlaștini enorme. Și de ce s-o fi dus Demetrio să trăiască în fundătura aceea?

— Eu aș vrea să-ți vorbesc azi serios, cățelușul meu — îi spusese ea la ultima întîlnire. Adevărul e că tu îmi placi prea mult, domnule. Și *mult* ar fi bine, dar *prea mult* nu merge.

— Și ce ai vrea să fac?

— Înțelege și tu, deja toată lumea vorbește de noi. Îndepărtă farfuria cu *chopsuey*. Și să ne vedem mereu așa, pe furiș... Eu aș vrea să mergem, măcar o dată împreună la cinema. Sau să ieșim să privim vitrinele magazinelor.

La fel de simplu fusese totul și la început. „Domnule — se răsucise pe locul din față — mi-ați putea spune cînd are să se vadă în sfîrșit marea?“ Așa spusese și la urmă lăsase buzele întredeschise și silaba-rea, ca o biluță de mercur...

— L-am prins pe Demetrio beat, don Federico — veni într-o zi *Zambo* foarte excitat să-i spună.

[1] Șarpe (lb. sp.).

— Şi ce a zis ?

— Că nu e uşor să păzeşti o găină cu o sută de vulpi slobode în jur.

Se pare că l-a urmărit pînă acolo Furibundo, alt nicaraguan. Dacă te mai văd pe aici te fac bucăţi. M-ai auzit ? Aşa zice că i-a zis. Şi dacă noaptea auzea cîntecul vreunei păsări, credea că sînt semnale ; că erau înţeleşi. Pînă într-o zi cînd l-au găsit pe Furibundo plutind cu burta umflată în josul rîului.

— Şi l-ai întrebat care e numele de familie al femeii lui ?

— Nu, n-am îndrăznit. M-a privit atît de chiorîş încît mi-a îngheţat întrebarea.

„Răzbunarea e un gem de fragi, Nicoyana. Nu se poate mînca cu lingura mare. Numai puţin cîte puţin". Îţi aminteşti cum îţi plăcea să-i pui porecle ? Într-o zi i-ai spus mica prinţesă. „Şi de ce îi spui mică prinţesă ?" te-am întrebat. „Din cauza versului, de ce altceva. Prinţesa e tristă — ai început să reciţi de parcă mîncai aguridă — ce-o fi avînd prinţesa ? Suspinele ies de pe buzele ei ca fraga..." Alteori o mîngîiai : „Gala asta are nevoie de apă, e veştedă. Sau poate e o şopîrlă ? Biata şopîrliţă, nimeni nu a mîngîiat-o vreodată. Ia să vedem, să-i scoatem căciuliţa ca să nu stea aşa acoperită. Ah, nu, nici aşa, nu te obrăznici !"

Cearceafuri calde. Insomnie. Şi nodul de cauciuc care îi revenea. Lampa se stinsese singură de cîtva timp. Sări brusc din pat, îşi puse papucii şi, pe bîjbîite, pipăind în întuneric pereţii, traversă coridorul, coborî în curte pe scăriţa din spate, îi dădu un picior gînsacului care se năpustise la el sîsîind şi, mergînd în echilibru pe podul de tablă, ajunse la locul unde erau închişi caii.

După cîteva clipe de ezitare, deschise şi îl izbi aerul cunoscut, acru, de fîn umed, de lemn ros de cari. În mijlocul încăperii îşi desfăcu nodul de la pantalonul pijamalei şi se apropie încet în vîrful degetelor.

Corpul cald — ghem de murmure neinteligibile — se prelinse spre colţul patului pliant şi el se strecură pe furiş sub cearceafurile peticite şi îmbrăţişă cu tristă convingere fesele mici şi tari.

— Liniştiţi-vă, liniştiţi-vă — se trezi Josefina. Cînd v-am auzit strigînd numele soţiei am ştiut eu că o să veniţi. De-acuma totul s-a terminat. A fost doar un vis urît şi nu are să vi se întîmple nimic rău.

Îi lăsa urme umede, ca de melc, pe umeri, pe pîntece, pe picioarele păroase. Şi el stătea, mulţumindu-se să miroase uleiul ieftin de pe părul ei aspru, transpiraţia ei rece din timpul nopţii. Devenite ritualuri după atîtea repetări, aşa erau aceste vizite în care el niciodată nu spunea un cuvînt iar ea, mişcîndu-se cu precauţie în patul strîmt ca să nu cadă, murmurînd surd, se întindea cu o poftă teribilă. Apoi, lungită lîngă el încă mai tresărea, îi tremurau fesele reci ca de cauciuc crud şi îşi lăsa o mînă sfioasă pe pieptul lui, cu degetele încîlcite prin firele de păr, simţindu-i inima neliniştită, bătînd cu putere.

Întinse cearceaful, acoperi cele două corpuri goale şi începu să aştepte, mulţumită că se putea gîndi la ceva care să fie mai puţin trist, pînă cînd el adormi şi ea rămase atentă ca să-l trezească înainte de a se face ziuă, cînd aveau să

cadă picături pe tabla de zinc odată cu roua dimineţii şi să cînte primele păsări sub soarele matinal, care venea să evapore, să risipească nălucirile nopţii. Totul reintra în normal, cratiţa şi mai la distanţă, castronul — azi aveau fulgi de ovăz la micul dejun — ea ceremonioasă, adresîndu-i-se cu don şi el ieşind din baie proaspăt bărbierit, mirosind a apă de colonie, cu privirea dispreţuitoare şi autoritară, trecînd pe lîngă ea în aceste prime ore ale dimineţii aşa cum ai fi trecut pe lîngă o umbră, sau poate nici atîta, pe lîngă amintirea unei umbre, pentru ca totul să rămînă astfel din nou la locul lui, ierarhizat, de parcă niciodată, niciodată nu s-ar fi întîmplat nimic între ei.

Dar asta va fi mîine. Acuma vîntul sufla cu putere crescîndă printre crăpături.

— V-aţi mai liniştit ? Cînd v-am auzit ţipînd mi-am spus : în noaptea asta vine ; acuşica vine. Şi ce mult aţi întîrziat ! De aceea m-aţi găsit dormind. Dar nu v-aţi supărat, nu-i aşa că nu ?

— Josefina — spuse el cu glas răguşit. Era prima oară că el îi vorbea în pat. Ei îi zvîcneau tîmplele.

— Ce s-a întîmplat, comoara mea ?

— Ah, iertaţi-mă, m-aţi speriat !

— Nu te speria. Să nu-ţi fie frică. Vom sta doar de vorbă.

— Da, sigur.

— Ştii şi tu că treaba merge rău.

— Adică, ferma ?

— Lasă. Tu nu eşti proastă.

— Da. Se poate.

— Nu că se poate ; vorba e că s-a dus totul dracului.

— Nu spuneţi asta. Nu-i chiar aşa.

— Ştiu eu ce ştiu. S-a dus de rîpă. Totul s-a dus de rîpă.

— Dar de ce ? Dumneavoastră sînteţi aşa de inteligent...

— Asta nu contează. E vorba de tine. Ce fac eu cu tine ?

— Eu... ce-i cu mine ? Nu, don Federico. Pentru mine să nu vă faceţi griji.

— Sigur că îmi fac griji. Ia să vedem, spune-mi. Dar aici nu încăpem. Hai vino. O luă de mînă şi pe întuneric se duseră în camera lui. Ea clipea des tot mai tulburată.

— Aşteptaţi să vă umplu lampa. Sau preferaţi să vorbim aşa, pe întuneric ?

— Lasă aşa. Şi răspunde-mi. Dar să-mi spui adevărul. La mine acasă, ca bucătăreasă, nu te-aş putea lua. Înţelegi ? Şi atunci ce fac eu cu tine ?

Josefinei începuseră să-i tremure buzele.

— Răspunde. Tu aveai pe mama în Abangares[1]...

— Da, dar s-a dus în Honduras cu sora mea pentru că cumnatul meu e poliţist şi i-au făcut propunerea şi mămica a fost de acord.

— Aha.

— Da, s-a dus... Acum vreo două luni. Ba chiar mai mult, pentru că scrisoarea mi-a sosit cu mare întîrziere.

El căzu pe gînduri. Zorile începeau să strecoare raze de lumină în încăpere.

---

[1] Sat tropical în provincia Guanacasta.

— Vino Să facem baie. Are să ne răcorească.

Porni iar, tîrînd-o de mînă, şi intră în baie. Ea rămase în uşă, acoperindu-se cu mîinile acum cînd lumina o dezgolea.

— Vino, nu sta pironită acolo.

S-au băgat amîndoi sub duş şi s-au săpunit. Cînd ea era acoperită de săpun el o îndepărtă ca să o privească :

— Frumoasă eşti. Niciodată nu te-am văzut aşa. Foarte frumoasă !

Ea îl îmbrăţişă de mijloc, îl strînse cu toate puterile ei pînă cînd o potopiră suspinele şi o luă la fugă pe pajişte, urmată de larma neaşteptată a cîinilor.

Federico ieşi din baie, luă un somnifer şi dormi toată ziua aceea şi toată noaptea următoare.

— Ştiu. Am citit şi am verificat totul. Cauza este o bacterie. Un organism care este patogen şi pentru multe alte plante la care provoacă o veştejire fulminantă. Dezastrele pe care le provoacă sînt imense.

— Bine, ştii tu totul, dar ce cîştigi cu asta ?

— Aveţi răbdare. Aveţi răbdare şi o să vedeţi. Ştiu eu ce ştiu. Mă cunosc de ce sînt în stare. Cînd bunicul meu mi-a lăsat pămînturile astea, niciodată nu mi-am închipuit ce minunăţie erau. Şi cred ei că am să-i las să le ia ca pe o pară mălăiaţă ?

Reîntors la hotel — un mic hotel ieftin, la vreo doi kilometri spre vest de poştă, cu pat de fier şi pătură în culori — îl chemă pe doctor la telefon.

— Da, doctore, am fost să-l văd acum cîteva luni. Mulţumesc, dar lăsaţi-mă să vă povestesc. Să ştiţi că am prezentat o cerere la Bancă, ultima după multe altele, ca să mi se acorde o amînare a plăţilor şi chiar astăzi am aflat că mi-au respins-o. Şi cum dumneavoastră mi-aţi spus că trebuie să fiu fericit, că nu trebuie să mă supăr de nimic, am ieşit rîzînd în hohote de la Bancă.

— Domnule García, în cabinetul meu am putea discuta mai liniştiţi. Şi în treacăt, v-aş mai examina...

— Dar, daţi-mi voie. Singurul lucru pe care îl doresc este să-mi spuneţi dacă în cazul în care într-o bună zi îmi bagă o coadă de mătură undeva nu va trebui cumva să umblu tot aşa rîzînd de unul singur pe stradă... Aşteptaţi. Nu vă supăraţi, că vă poate face rău. Şi nu închideţi. Nu închideţi !...

— Este o ciupercă, Josefina. Nu contează că nu înţelegi prea mult. Dacă este multă umbră nu se reproduce, înţelegi ? Rămîne acolo, liniştită, endemică după cum spun oamenii de ştiinţă. Dar dă tu jos copacii, deschide o poiană, ia-le umbra, lasă soarele să pătrundă în pădure şi atunci să vezi !

Ea se prefăcu că înţelege.

— Într-o zi le-am văzut. Mergeam pe la Chiquero[1] cînd am văzut nişte pete întunecate pe frunzele unor bananieri sălbatici. Epifanio, ce să fie asta ?

[1] Cocină (lb. sp.).

— La asta îi zice *moko*, don Federico.

Cînd era gata să-l taie, Epifanio, l-a oprit înspăimîntat.

— Cu *machete* nu, don Federico. Nici să nu o atingeţi. După aceea trebuie să o dezinfectaţi.

— Aşa-i de contagios ?

— Se spune că da. Epifanio căută un băţ şi scurmă în jur. Acolo era cuibul !

Din nou vocea Estebanitei ajunse dinspre cealaltă parte a peretelui :

— Mă asculţi, Federico ?

— Da, ţi-am mai spus că da.

— Atunci ascultă-mă bine. O facem foarte liniştiţi ; fără zgomot. Ne culcăm împreună pentru vecie şi astfel numai eu am să te pot privi... Te-ai plictisi tu singur cu mine, Federico ?

— Nu, cum îţi închipui.

— Am discuta şi ne-am aminti atîtea lucruri frumoase. Spune-mi, care din noi a fost cu ideea chibritului ca să ne facem semne de la fereastră ? Eu am fost, nu-i aşa ?

— Au trecut ani, Estebanita. Nu-mi amintesc. Iartă-mă.

— Şi tu chiar nu ai vrea ?

— Ce ?

— Ceea ce ţi-am propus eu acuma.

— Lasă-mă să mă gîndesc. Nu ca să te contrazic, dar foarte atrăgător, ca să fiu sincer, nu mi se pare.

— Ah, Federico, iar ai început să-ţi baţi joc de mine.

— Dar nu îmi bat joc, nu. Aşteaptă puţin. Lucrurile astea nu se hotărăsc aşa. Şi nu te-a entuziasmat faptul că ai putut să faci cîţiva paşi ?

— Să ştii că nu prea. Pentru că sufletul mi-a rămas parcă anemic, ştii ? Parcă dezacordat. De aceea, singurul lucru pe care l-aş dori este să mă odihnesc. Şi pentru mine odihnă înseamnă să fiu liniştită în privinţa ta.

— Ce ciudat, Estebanita — spuse el după un lung răstimp — eu nu am fost bun cu tine şi tu continui să mă iubeşti ca întotdeauna.

— Probabil că ţi se pare ciudat pentru că tu întotdeauna m-ai iubit foarte puţin. Probabil de aceea.

— Nu, nu-i asta.

— Ba da şi nu încerca să mă păcăleşti acuma spunîndu-mi că mă iubeşti mult. Foarte puţin întotdeauna, foarte puţin...

Deschise ochii. Se lumina de ziuă. Veneau zgomote de oale din bucătărie, amestecate cu murmurul unei conversaţii între Josefina şi *Zambo*. Îşi făcu socoteala : dormise mai mult de douăzeci de ore în şir !

S-a încins scandalul. Dat fiind că mătuşa stă toată ziua în biserică unde îşi face exerciţiile ei spirituale am venit acasă cu Sarita dar afurisita de bătrînă s-a întors să-şi caute liturghierul, a văzut motocicleta la uşă şi şi-a închipuit că ceva nu era în ordine, a ocolit prin spate, a intrat pe uşa din curte în vîrful picioarelor şi ne-a prins în pat. Ah, mizerabila ! Atîta că din fericire eram acoperiţi cu pătura pentru că Sarita era răcită, dar ea a scos nişte ţipete şi a spus că are să leşine iar Sarita a desfiinţat-o cînd i-a zis printre urlete că mai bine s-ar fi dus să-şi scoată bărbatul din cîrciumă în loc să se tot bage în biserică la

rugăciuni și atunci a început să dea în noi cu pămătuful de pene țipînd porcilor, porcilor, libidinoșilor și perfizilor și eu am rămas să apăr ariergarda în timp ce Sarita se îmbrăca și cînd am auzit motocicleta pornind am sărit pe fereastră și m-am urcat în spate și era cît pe ce să ne pocnim pentru că o pornisem cu toată viteza.

Noaptea m-am întors foarte tîrziu și am intrat tiptil și m-am culcat. Nu știu însă ce se va petrece mîine. Bine că luni începe vacanța.

XIV

I se mai întîmplase o dată : *Games with cards* [1], un *pocket book. Poker and all that* [2]. Alesese pasiența cea mai grea, cea care, conform statisticilor, ieșea o dată din treizeci și șapte, și după ce trecu de patruzeci fără să-i iasă, se duse să-și descarce furia pe tăpșanul din fața casei. Un borcan gol de lapte praf cu un bebeluș în fașă pe etichetă, la treizeci de pași și el ochind drept în mijloc. Nimeri toate cele cinci gloanțe în burtică ! Aceeași figură o făcuse cînd veniseră avocații și Peralta, biet grăsan, își acoperise ochii de nervos ce era. Asta este. Uneori îți iese unul din treizeci și șapte. Și alteori nici atîta. În clasa lui, la Școala de Drept, erau treizeci și șapte.

[1] Jocuri de cărți (lb. engl.).
[2] Carte de buzunar. Pocher și toate celelalte (lb. engl.).

Ceilalți treizeci și șase triumfaseră, erau membri ai Clubului *Unión*, avocați ai companiilor străine sau profesori la Universitate. El era unicul, animalul solitar, cel care nu prinsese cheag !

Sau nu era așa ?

Căci de fapt, cu care măsură se apreciază în asemenea cazuri, cu care ?

După cele douăzeci de ore de somn, se trezi cu o foame barbară, devoră o farfurie adîncă cu *gallo pinto* [1] și șase ouă de broască țestoasă pe care în ajun i le adusese în dar copilașul lui Epifanio cu mesajul din partea mamei că dacă știa ceva de tatăl lui. Nu. Nu se ocupase suficient. Știa doar că se alesese cu doi ani și o zi pentru agresivitate față de autorități. Nici de Tom nu se ocupase.

Copilașul stătea pe banca din bucătărie.

— Tu ești cel de-al treilea al lui Epifanio ?

— Da, domnule.

— Cea mai mare e fetița, apoi cel șchiop și apoi vii tu ?

— Da, domnule.

Să fi avut aceeași vîrstă fiul nelegitim al lui Colacho ?

Să apară ca adoptat... Doi martori... Cu toate că nu. Nici gînd. Asta era o prostie fără cap și fără coadă.

— Spune-i mamei tale că îi trimit asta — îi dădu ceva bani — și să nu-și facă griji, că îndată ce ajung în San José mă duc să văd dosarul.

[1] Specialitate culinară tipică : orez și fasole neagră prăjite în ulei.

Mai era și Tom. Tom era un copac bătrîn cu liane, licheni și barbă albă. Fusese adus la începutul secolului să lucreze ca sclav la calea ferată ; continua să vorbească numai engleza lui jamaicană și încă mai păstra urmele cicatricilor de la lanțurile strînse la picioare. Într-o zi s-a revoltat, a trăit fugar în pădure mulți, mulți ani și într-o altă zi a reapărut pe lîngă Pacuare. Nimeni nu l-a întrebat nimic. Iar el nu a povestit nimic. Unii spuneau că în acești ani — douăzeci sau treizeci — trăise în Talamanca [1] cu indienii. Alții că nu, că tot timpul singur, ascuns în inima muntelui. Cert e că a venit, și-a ridicat o colibă, a semănat *yuca, ñame, calalú* [2] și alte ierburi. Și se ruga la zeii lui. A început să îmbătrînească în tihnă. Fără să vorbească cu nimeni ; fără să muncească la nimeni. *Let me alone, mista* [3] !

Cînd Federico venise prima dată la *El Zafiro*, îl găsise acolo. Trebuia să se gîndească și la el. Curînd buldozerele americanilor vor rade de pe fața pămîntului și coliba lui.

În barcă, Tom stătea țeapăn ca o scîndură, cu cămașa lui plouată de mii de ori și peticită, cu încălțările lui enorme neverosimile și un firișor de salivă prelingîndu-i-se de pe buza inferioară roșu-neagră și lăsată în jos. Foarte semeț pe locul lui. Tăcut.

Cînd sosiră la limba de pămînt dintre lagună și mare, îi arătară ce voiau să cumpere pentru el.

---

[1] Zonă muntoasă, foarte înaltă, subtropicală, locuită și astăzi de indieni.

[2] Plante tropicale cu rădăcinile comestibile.

[3] Lăsați-mă singur, domnule ! (lb. engl.).

— *Luk* [1] — îi spuse *Zambo* — e de lemn și nu de pai ca a lui *yurs* [2].

— *Oh, yeak* [3] — spuse Tom.

Atît a zis.

La întoarcere, *Zambo* insista că da, că s-a văzut clar că îi plăcuse, dar Federico rămase cu o îndoială. Lui *Ilustrísima* i-au plătit cu două catîrci, motorașul pentru lumină și vechiul ceas cu cuc.

Cît a durat plimbarea pe rîu Federico a devorat totul cu ochii, conștient că aceea era ultima sa călătorie pe Pacuare ; că deja începuseră să-i înfășoare în giulgiu pămîntul făgăduinței.

În ziua următoare se închise în cameră. Refuză micul dejun și prînzul. Abia pe la douăsprezece îl lăsă pe *Zambo* să intre o clipă ca să-i dea instrucțiuni, și pe la nouă seara, foamea îl scoase din izolarea camerei lui. Mîncă tot ce era : o farfurie adîncă de *corn-flakes* și două mormane de *yuca* prăjită. Apoi se reîntoarse în cameră.

— Vino, Josefina — o chemă. Așează-te. Și nu te prosti. Să nu începi să te smiorcăi că deocamdată nici nu ți-am spus de ce te-am chemat. Ea se șterse la ochi cu colțul șorțului. M-am gîndit : ai să te stabilești la o familie, vechi prieteni de-ai mei, din San José. Fără copii. Ce zici ? Ea aprobă mecanic din cap. Ah, ce bine că ești de acord ! Și acuma du-te că vreau să dorm.

---

[1] Corect *look :* privește (lb. engl.).

[2] Corect *yours :* a ta (lb. engl.).

[3] Oh, da (lb. engl.).

Dimineața, ea veni de două ori, desculță și în vîrful picioarelor, să asculte cu urechea lipită de ușă. Se auzea doar respirația lui grea, profundă.

În aceeași noapte, Estebanita termină de cizelat una din ultimele ei cugetări și cînd o citi a nu știu cîta oară, inima îi tresări. Avea, hotărît că avea un iz eretic. O reciti. Nu încăpea îndoială. Ca și cum după atîta citit s-ar fi dizolvat zahărul și abia acum ar fi simțit amăreala pastilei.

Și ce putea face ? Să-și distrugă „Jurnalul“ ? Să smulgă pagina ? Să se spovedească sperînd în iertarea păcatului ? Să pună semnătura vreunui autor inventat și să păstreze secretul ? Ce, Sfîntă Fecioară, ce ?

Din nou își puse meticuloasă ochelarii și citi, cu glas tare de data aceasta :

„Religia este pernă pentru cel obosit și sanda pentru drumeț. Dar dacă cel obosit și cel desculț nu ar avea religie nu ar căuta oare ceva cu care să înlocuiască perna și sandaua ? Și nu l-ar obliga acest lucru să se agite și să facă lucruri și mai plăcute Domnului ?“

Ca o lumină ! Ca pe o lumină l-a văzut ! *Să se agite !* Ăsta era cuvîntul blestemat ; de aici venea izul eretic. Agitație. Revoltă. Lucifer. Își duse mîinile la gît, se sufoca...

„Iartă-mă, Doamne, în numele mizericordiei tale divine, iartă-mă !“ Șterse cuvîntul cu furie, cu ciudă. Pentru ca nimeni niciodată în veci să nu poată descifra ciorna. Ferească Dumnezeu ! Se întinse și așteptă să i se liniștească pulsul, pentru a se cufunda imediat în căutarea unui sinonim adecvat. Ce ușurare infinită cînd îl găsi ! *Să se sforțeze !* Asta era ! Îl scrise, cu mîna ușoară, puse „Jurnalul“ la locul lui, își aranjă pernele și, îmbrățișîndu-și propria ei credință, eliberată de orice remușcare, își lăsă privirile să rătăcească pe suprafața oceanului ; jocul neîntrerupt al luminii și al valurilor, păienjenișul luminos, împînzeala magică și strălucitoare, o liniștiră încetul cu încetul pînă adormi.

Federico se sculă în zori. Plin de elan. Imperativ. Ordine Josefinei. Ordine lui *Zambo.* Vom face pachete ! Cu ziare vechi, în lăzi legate cu sfoară groasă din fibre de agavă. Toate cărțile, cîte zece. Bine legate. Porțelanurile. Tacîmurile. Pledurile.

Lăsă la urmă tomurile de Drept. „Testut“, colecția completă de Legi și Decrete.

— Ai înțeles, Josefina ? Nimic ? Cu atît mai bine. Dar nu-i un motiv să stai ca proasta și să te holbezi la mine. Și tu, *Zambo*, să știi ; dacă greșești cu ceva, de data asta îți mănînc sufletul !

După prînz se duse să stea în păduricea de bambuși, lîngă rîu. Josefina și *Zambo* rămaseră în bucătărie.

— Servește-mă cu încă o ceșcuță de cafea.

Îl servi și continuă să spele farfuriile.

— Cîți ani ai tu, Josefa ?

— Ce-ți veni ? Ce curios ești ! Și să nu-mi spui Josefa, știi doar că nu-mi place.

— Bine, Tinita. Așa-i bine ? Dacă nu-mi spui, înseamnă că te simți bătrînă...

— I-auzi !

— Și ce ai de gînd să faci ?

— Cînd ?

— Nu te preface ! Îmi pare rău pentru tine, care păreai mulțumită. Clipi malițios din genele

lui foarte lungi și întoarse. Ea continuă să spele. Bătrînul are să ducă dorul Pacuarelui. Zilele trecute l-am prins îngenuncheat ca la rugăciune, în fața rîului. M-am întors încetișor ca să nu mă observe.

Ea privi cerul pe fereastră și suspină atît de adînc încît i se ridică pieptul ca un mic val. El scoase un pachet boțit și își aprinse o țigară.

— Învață-mă să fumez — spuse ea așezîndu-se lîngă el.

— Nu. Un viciu aduce pe altul. Și cu atît mai puțin acuma cînd bătrînul pleacă.

— Ba nu, mi-a spus doar.

— Ce ți-a spus ?

— Că are să mă aranjeze la o familie din San José, niște prieteni de-ai lui.

El o privi surprins.

— Tot nu vrei să-mi dai o țigărușă ?

Îi dădu țigara lui :

— Ține-o și trage tare. Mai tare !

Tuși pînă îi dădură lacrimile. Rămaseră amîndoi o clipă în liniște, cufundați fiecare în gîndurile lui.

— Unde ți-ai îmbrăcat dinții ăștia ? — spuse el ridicîndu-i buza cu arătătorul ca să vadă mai bine.

— Eram copil. Încă mai trăia tata.

— E de aur ?

— Sigur, de ce să fie ?

— Îți lucește.

— Da ?

— Da. Îți lucește. Ți se vede frumos.

— Acuma se spune că e de prost gust să ți-i îmbraci în aur. Se fac din porțelan și nu se observă.

— Ce proști ! În Siquirres este un dentist care cumpără aur din morminte, ca să îmbrace dinți. Eu i-am vîndut o dată mai mulți vulturași [1] de aur.

Ea încreți din nas.

— Ce are, doar le topește mai întîi.

— Oricum. E aur de la morți.

— Dar n-ai auzit la radio de o familie de bătrînei foarte spilcuiți care aranjau mormintele și le puneau flori și se întorceau noaptea pe furiș și scoteau măselele de aur de la morți ? Aveau în casă la vreo două livre de aur curat.

— Ce îngrozitor ! Și de ce nu-l vindeau ?

El rămase pe gînduri.

— Și ți-a spus don Federico cine are să plece mai întîi, el sau tu ?

— Precis că eu.

— Tare aș mai vrea să știu — spuse și rămase privind-o lung, fără să clipească. Ea își întoarse privirea.

— Hai să ne apucăm de treabă — spuse ridicîndu-se. Ție ți-a zis să iei hamurile. Am și eu de făcut o groază de lucruri.

Cînd s-a întors, Federico le-a spus că termină el de împachetat totul. Îl distrăgea, le explică el, să aibă mîinile ocupate.

— Dar n-ar trebui mai degrabă să vă odihniți un pic ? — își dădu părerea *Zambo.*

---

[1] Asemenea piese de aur se găsesc în mormintele indienilor.

— Nu, lasă. Doar mi-a spus doctorul că mișcarea, dimpotrivă, îmi face bine.

Se puseră cu toții pe treabă și el rămase cu gîndurile lui, cu mingiuța de gumă pe care o tot înghițea și revenea și iar o înghițea și regurgita.

— Tu ești, Federico ? Mă bucur că te văd.

— M-am gîndit că mi-ar face plăcere să stau de vorbă cu tine. Ești mai slab.

— Da. Vezica. Anii, care trec peste noi toți. Tocmai mă așezam la masă cînd ai venit tu. Hai să mîncăm.

— Sînt și fetițele ?

— Nu. Ele au ajuns la vîrsta suspinelor. Amîndouă au ieșit, care cu cine a putut în lipsă de altul mai bun. Vom mînca singuri.

— Mi-ar fi plăcut să le văd. Ai aflat de Colacho ?

— Sigur că am aflat. M-a durut. Stai unde vrei. Și tu ?

— Știi că i-au adus un preot și după cîteva clipe se auzea din coridor cum rîdeau în hohote amîndoi ?

— Ce vorbești, într-adevăr ? Era zurbagiu, păcătosul. Și tu ? Povestește-mi de tine. Am aflat că ai vîndut, pînă la urmă.

— Cine ți-a spus ?

— Nu mai știu, am auzit pe aici. Pune cu ardei. Ceea ce nu înțeleg eu, și asta voiam să te întreb de mult, este de ce nu ți-ai pus candidatura ca deputat pentru Limón. În Provincia asta cred că nu mai este nimeni altcineva.

— Nu. Eu cu politica nu vreau să am de-a face.

— Se spune că americanii au plantat o suprafață enormă, unde au chiar și loc de aterizare pentru helicoptere...

— Da. Întîmplător ieri mi-au propus să mă ia cu helicopterul, dar n-am acceptat. Am venit cu trenul ca de obicei.

— Tu cu americanii niciodată nu te-ai avut bine ?

— Nu, niciodată.

— Te înțeleg. Nici eu. Sînt ca niște copii. Cruzi și lacomi ca niște copii. Și din castelele lor poleite și cu lămpi de neon, cînd va crește mareea nu va mai rămîne nimic. Truman și pianul lui îmi amintesc de Nero cu țitera. Mai bine povestește-mi, povestește-mi care sînt planurile tale.

Și Federico îi povesti.

— Poate că ideea mi-a venit — încheie — în după-amiaza aceea cînd l-am văzut pe Epifanio cu mîinile legate de fundul bărcii... Deși, n-o fi fost oare — acuma îl cuprindea îndoiala gîndind cu voce tare — ultima dată cînd am văzut-o pe Bătrîna cu Porcii ?

— Cine e ? Povestește-mi.

— Este văduva unui țăran aragonez care a venit angajat ca tehnician la Căile Ferate ale Pacificului. Acolo îi făcuseră mizerie și de furie s-a dus să trăiască cu baba lui într-o insulă de pe Pacuare. Au luat cu ei o pereche de porci și alta de cîini.

— Vrei orez cu lapte sau preferi prăjitură cu cocos ?

— Nu, o cafeluţă şi atît. Mîncau cîte un porc din cînd în cînd şi pescuiau. Trăiau liniştiţi. Intr-o zi el mi-a spus: Phăi da, acolo trăiesc ca o balegă. În schimb nu văd niciodată o sutană şi cum o duc aşa de mizerabil nimeni nu mă invidiază şi nimeni nu-mi ia locul.

— Parcă îl şi aud.

— Aşa era. Cînd a murit el, bătrîna l-a îngropat şi l-a acoperit cu pietre ca să nu-l mănînce porcii. Pentru că porcii şi cîinii s-au tot înmulţit şi s-au făcut tot mai sălbatici.

— Doamne, ce femeie!

— Dar acuma e la pămînt. Nu mai are dinţi. Şi nu vorbeşte. Ultima oară n-am putut acosta cu barca; ne-ar fi mîncat porcii sau cîinii într-o clipită. Auzind motorul a ieşit în uşă şi ne-a făcut semne cu mîna. A mai spus ceva, dar sunetele ei nu mai erau o limbă omenească. Şi ne-a zîmbit cu gingiile ei dezgolite.

— Dar, spune-mi, în afară de aspectul folcloric, te-ai gîndit la consecinţe?

— Imposibil; problema este atît de încurcată că dacă mă gîndesc nu fac nimic.

Termină de făcut pachetele cu cărţi şi reveni la balansoar.

Totul era pregătit.

Totul gata.

A doua zi, imediat ce se sculă, le comunică foarte ceremonios Josefinei şi lui *Zambo* că îi invită la o masă de adio. Cu suc de grepfruit, rom, zahăr şi cîteva picături de vanilie, prepară aperitivul; îl trimise pe *Zambo* să cumpere *palmitos* şi să plătească oricît i s-ar fi cerut; comandă Josefinei să pregătească prăjitură cu

palmitos şi orez, supă de fasole şi încă ceva surpriză; fugări gînsacul şi, aşezat pe scăriţa din spate, Josefina îl ţinea de labe, îi tăie capul cu *machete*; picioarele şi o bucată de piept i le trimise cadou nevestei lui Epifanio — în ultima sa călătorie la San José, ca să-l ajute, înaintase deja recursul pentru eliberare — pregăti, cu hîrtie de scrisori îndoită, şerveţele, pe care le puse ca nişte evantaie în pahare, şi aranjă un buchet enorm cu o floare mare, ca un sceptru, în mijloc, înconjurată de maci, în bărdaca cu apă de pe masă. Nu uită de muzică: discuri cu mazurcile lui Chopin, Dansul Orelor, Agustín Lara şi Gardel, toţi la îndemînă pe bufet.

Pe la cinci îi porunci lui *Zambo* să se spele şi să se săpunească bine iar Josefinei să aducă totul la masă, ca să se mănînce rapid, pentru că n-ar fi vrut să o vadă ridicîndu-se tot timpul. La ora şase îi chemă bătînd din palme. Nu se aşeză înaintea celorlalţi, puse primul disc, servi aperitivul şi ridică paharul:

— Cu permisiunea dumneavoastră am să ţin un toast — Josefina cu ochii plecaţi îşi scotea pieliţele de la unghii iar *Zambo* avea aerul unui cal care priveşte cum trece trenul. Voi aţi fost familia mea în toţi aceşti ani. Tu serveşte, Josefina, ca să nu se răcească. Îşi drese glasul. Pentru că s-a sfîrşit. S-a dus pe apa sîmbetei. Este legea vieţii, cum spune în *Biblie* să putrezească spicul ca să încolţească grăuntele. Te doare totuşi să fii tu spicul... Dar voi nu, voi sînteţi tineri. Eu deja trăiesc ca şi cîinii, rozînd oase vechi. De aceea am sentimentul că îmi fac valizele pentru o călătorie foarte lungă. O călătorie, nu ştiu nici unde

nici pentru ce. Privirea i se pierdu în gol și trebui să se sprijine cu putere cu amîndoi pumnii de masă. Dar întrucît nu țin o conferință ci un simplu toast... Și Josefina să nu înceapă să se smiorcăie pentru că are să strice totul. Acum trebuie să fim mulțumiți ; aici sîntem la masă și nu la priveghi. Și dacă *Zambo*... Deși e firesc să rîdă dacă vrea. Toți sîntem nervoși, cum e normal. Să ciocnim deci pentru fericirea voastră ; ca *Zambo* să plece cu barca lui la Curaçao și pentru ca... Brusc se întrerupse, se așeză, goli paharul, își umplu încă unul și îl goli din altă înghițitură.

Începură să mănînce, fără să se privească.

— Foarte tare, dar v-a ieșit foarte bun — spuse Josefina sorbind încă o dată.

— Deci dumneavoastră vreți ca eu să plec la Curaçao ?

— Du-te la Curaçao, *Zambo*. Du-te la Tumbuctú. Sau la Varșovia. Nu auzi mazurcile ? Trebuie să fie frumoasă o țară cu așa muzică ! Nu ca aici unde nimeni nu cîntă, că singurul lucru pe care îl știu este să umble ca tonții fluierînd pe stradă... Da, du-te, stai acolo cîțiva ani, să ai norocul să fie mulți, afară din țară. Dar după aceea să te întorci. Asta da. Trebuie să te întorci. Întotdeauna trebuie să te întorci.

— Știți ce a pățit *Ilustrisima* ? — îl întrerupse *Zambo* care nu înțelesese prea bine. Și-a trimis fiica mai mare la un colegiu de călugărițe în San Chepe [1] și săptămîna trecută s-a pomenit cu

[1] Nume popular pentru San José (*Chepe* = diminutiv de la José).

ea că era însărcinată. Au bătut-o și cu biciul, dar nu vrea să spună cine a fost norocosul.

— Și ce-au să facă ? — întrebă Josefina ducîndu-și o mînă la piept.

— Bătrîna s-a consolat deja, dar Secundino e foc și pară, spune că vina este a călugărițelor, pentru că sînt neatente, și că el are să meargă la San José să violeze toată mănăstirea...

— Astea sînt vorbe mari — spuse Federico. Indianul ăsta nu-i în stare să facă nimic.

— Ei, cine știe — spuse *Zambo* și clipind malițios adăugă : Pieptul ăsta e frăgezel ca pieptul de călugăriță...

Josefinei, după cel de-al doilea pahar, îi ieșiseră bujori în obraji. *Zambo* își suflecă mînecile cămășii ; avea fruntea brobonită de sudoare.

— Vă amintiți — spuse Federico punîndu-și încă o porție de prăjitură și umplîndu-și paharul — de avocatul gras cu inelul cu rubine ? Și-a tras un glonte. Nu. Nu s-a omorît. Se pare că se vindeau niște terenuri care interesau Compania, un chilipir, prin Sarapiquí, iar el și le-a cumpărat în secret pentru el pe numele altcuiva. Însă cum diavolul își vîră coada întotdeauna...

— Nu părea om rău — spuse Josefina. De fricos însă, era fricos.

Iar a apărut. Iar a apărut văpaia aceea strălucitoare. Închidea ochii și o vedea. Da, bunicule, da ! Nu o fac pentru că probabil ea este pe drum...

— Ce mi-ai spus, *Zambo* ? Scuză-mă, nu te-am auzit.

Băiatul se răsucea pe scaun, se încurca în cuvinte.

— Dă-i drumul, se vede clar că îți stă ceva pe limbă. Spune.

— Ah, don Federico, nici nu știu cum să încep.

— Eu știu ce este — spuse Josefina. De cîteva zile tot umblă și scrie inițiale pe trunchiuri.

— Asta era ? Ce minunat *Zambo*, ce minunat ! Era și timpul. Îi servi iar și îi îndemnă să bea dintr-o dușcă.

— Oprește muzica, dulcegăriile astea ale lui Lara au să ne întristeze. Spune, *Zambo*, așa este într-adevăr ? *Zambo* aprobă. Atunci, spune-mi mai întîi, tu ești virgin ?

— Ce v-a mai venit, don Federico, nu-mi spuneți așa ceva. Doar eu sînt bărbat !

Ce hohot puternic.

— Nu fi idiot, doar și bărbații pot fi virgini. Virgin vrea să însemne cel care nu a avut relații sexuale.

Zambo își plecă privirea :

— Ah, păi, atunci, poate...

— Cum, poate ?

— Păi, odată am fost la Siquirres, dar eram așa de beți încît nu-mi amintesc. M-am trezit aruncat la marginea liniei ferate, cu o durere de cap teribilă.

— Atunci uite, Zambo, dacă umbli și scrii inițiale... E foarte normal ca unui bărbat să-i placă o fată. Atenția lui *Zambo* devenise aproape dureroasă. Josefina nu găsea unde să-și sprijine coatele. Acuma, sînt feluri și feluri. Dacă îți place numai senzual...

— Explicați-mi bine. Ce înseamnă asta ?

— Că dacă atunci cînd o vezi, mîinile îți fug singure ca să o mîngîi, sau închizi ochii și o dezbraci încetul cu încetul, îi dai jos o bretea, îi iese un sîn... și totul în imaginația ta...

— Da, cred că e cam așa.

— Dar numai așa ?

— Nu, nu e numai așa.

— Ah, atunci, dacă treci la extremitatea cealaltă, dacă te gîndești la ea ca la statuile acelea din biserică numai cu față și cu o armătură de sîrmă pe dinăuntru... Sau dacă crezi că ea nu merge niciodată la closet... Se ridică în picioare. Cred că mi s-a urcat la cap băutura. N-ar fi trebuit... Iartă-mă, Josefina. Și acuma, multe mulțumiri la amîndoi pentru că mi-ați acceptat invitația. Îi întinse mîna Josefinei. A fost gustoasă prăjitura. Dar totul s-a sfîrșit de-acuma. Mi s-au încurcat toate cărțile. Nu-mi iese. Nu-mi iese pasiența. Dama de cupă a stricat totul. Voi nu ați cunoscut-o : era teribilă. Mi se urca pe șira spinării ca o șopîrlă. Încă se mai urcă. O și văd. Cu boticul cărnos, așa de dulce ! Vîrful limbii ca un clopoțel. Dar totul s-a sfîrșit de-acuma. Eu nu sînt un laș ca să mă pun pe plîns, chiar dacă aș fi beat. Dar vă mărturisesc că mi-ar face bine. Oprește, oprește gramofonul, ți-am spus. Lălăiala asta îți topește oasele. Bău lichiorul care rămăsese în paharul Josefinei. A murit Colacho. Acum probabil că vorbește în latină cu Sfîntul Petru. Și îi simt lipsa. S-a căsătorit fata mea și n-am putut să-i dau decît un cadou jalnic, un serviciu de porțelan, biata de ea. Dar cel mai mult îmi amintesc de Estebanita. Cît rău i-am

făcut! Niciodată n-am să-l pot repara. Niciodată. De aceea, *Zambo*, du-te cu luntrea ta la Curaçao, du-te pînă în Filipine, fă înconjurul pămîntului. Dar să te întorci. Întotdeauna trebuie să te întorci. În Quebradillas există o colibă, cu vaci, cu goiave. Este un deal pe care s-ar putea planta pini și frasini; cresc încet, dar ar putea fi de folos nepoților... Și brusc, accesul de mînie, contracția oribilă a feței. Prinse fața de masă de două capete și dintr-o singură smucitură aruncă la pămînt totul, farfurii, pahare, oale și resturi de mîncare. Sînt niște feciori de cățea! Nu aveau de ce să mă fi încolțit astfel, de ce să-mi fi jucat renghiuri mîrșave! Josefina tremura ca un iepure înconjurat de cîini. Odată cu lovitura de pumn în masă îi scrîșniră dinții. Dar mai avem puțin, *Zambo*. Mîine va fi ziua. M-ai auzit? Mîine! Mîine! Mușca *n*-urile de parcă ar fi vrut să le sfîșie. Și acum, ajută-mă, vino, nu mai pot nici să-l văd...

Traversă încăperea clătinîndu-se, ridică vechiul balansoar în aer și începu să-l izbească de pereți pînă îl distruse complet. Abia cînd rămaseră lemnele și pînza făcute grămadă jos își recăpătă calmul. Își trecu mîna prin păr.

— Iertați-mă. Vocea îi era tot mai răgușită. Iertați-mă. Am vrut să vă fac să petreceți cîteva clipe plăcute și uitați-vă ce porcărie am făcut. Tot repetînd iertați-mă se duse în camera lui și se închise trîntind ușa. Rămase doar liniștea, o liniște enormă, ca o sferă de sticlă violetă.

Zambo ridicase coliba sprijinită de arborele *surá*: acesta va fi ultimul copac pe care îl vor doborî. Odată cu el, doi *javillos*, un *ceibo* și un *guácimo*[1] vor fi răsturnați și soarele va pătrunde aici de mai mare dragul.

Vor merge amîndoi. O hotărîse de la bun început. Nu numai pentru că fierăstrăul cu motoraș pe care îl cumpărase în ultima sa călătorie la San José trebuia manevrat de două persoane, ci pentru că el *voia să fie acolo*, în acel moment, *chiar în momentul acela.*

— Și cîinii?

— Nu, don Federico, să nu-i luăm, mai mult încurcă.

Pe Pirula da. Ea era sigură de asta și mulțumi pentru favoare cu surîsul ei într-o parte.

Două zile îi trebuiră lui *Zambo* ca să deschidă cărarea, să transporte proviziile, să construiască o colibă. Josefinei îi spuseseră că mergeau să sape la niște morminte unde erau siguri că vor găsi mult aur. Și a doua zi porniră din zori. Pirula înainte, apoi *Zambo* cu fierăstrăul pe umeri și Federico care încheia șirul. Pădurea se îndesea tot mai compactă și în cele din urmă îi înghiți o lume ferecată, o sferă umedă încărcată de verde.

Apoi, trei zile în care trăiră doar în șuieratul fierăstrăului, suportînd o căldură de patruzeci de grade, norii de muște cu ácele lor de foc și insectele cu veninurile lor, lăsînd rozete colorate pe piele, arzînd ca remușcările, rîurile de sudoare care

[1] Arbori tropicali, înalți și cu lemnul tare.

întunecau vederea și îmbibau mînerele fierăstrăului lăsîndu-le lunecoase, cățărați amîndoi pe copacii din jurul acelor *ceibo* și *javillos*, și cercuri portocalii, și un vînt roșu, și zvîcnetul din tîmple, pîrîitul dureros al lianelor de tot felul, atunci cînd arborii gigantici se înclinau plesnind din propriile tendoane, se balansau cîteva clipe susținuți de împletitura de ramuri și în cele din urmă cădeau învinși. Și nopțile acolo sus, pe scîndurile colibei, la înălțime ca să se protejeze de umezeală și de vipere, acoperiți cu prelate, înconjurați de obscuritatea impenetrabilă, croncăniturile, urletele și murmurele și lătratul cățelușei mereu în alertă ; apoi iarăși în zori mîncarea rece, fără să se gîndească, și mînuirea fierăstrăului smulgîndu-i scîrțîituri, fără să se gîndească, și să suporte junghiurile care le urcau din stomac și să strîngă din dinți și să înghită apa gelatinoasă de la suprafața mlaștinii și să continue cu tenacitate de cîine, fără să se gîndească, și la strigătul *cade* pe care îl scotea *Zambo* cînd copacul enorm începea să se prăvale, să sari pe solul noroios și să-l privești, atît de distrus, atît de învins, atît de glorios învins, cu atîta disperare distrus. Și fără să se gîndească, pentru că dacă ți se caută ura, *Zambo,* ascultă bine, dacă ți-o caută ți-o găsesc. Și fără demnitate nu merită osteneala să trăiești !

Ultimul a fost arborele *surá.* Cînd a căzut, o zi splendidă strălucea. Cer senin de porțelan albastru translucid și un singur nor grosuț, alb, cu marginile portocalii. Era aproape miezul zilei

și soarele, bunul tată soare, pătrunse cu toată arzătoarea sa voracitate tropicală în luminișul deschis printre copacii căzuți și se împrăștie în torente pe pătura de pămînt vegetal care se îngroșase milimetru cu milimetru timp de milenii, călcată poate doar vreodată de piciorul unui *huetar* [1] cu sulița pregătită, cu privirea atentă, pînă a format acel humus gras, aproape negru, urît mirositor și foarte fertil.

Federico lăsă să-i cadă fierăstrăul. Cu mișcări buimace se îndreptă spre mijlocul luminișului, își scoase cămașa și rămase așa, înfipt în noroi, cu mijlocul gol, privind drept în față bulgărele incandescent. Își mișca buzele. *Zambo* îl privea fără să înțeleagă. Pirula începu să urle. Și el acolo, tot cu fața spre cer, dar acum cu ochii închiși, știind că ispășea o vină care nu era a lui, că făptuise o crimă împotriva naturii din care era parte intimă, că va pedepsit, da, va fi într-o bună zi, pe neașteptate, pedepsit, dar dacă nu ar fi făcut așa, Estebanita, ascultă-mă, ar fi trebuit să-mi trag un glonte. Pentru că fără demnitate, victima mea, îndurerata mea, nu merită osteneala să trăiești !

Și în luminișul din pădure, în jurul lui, tinere, delicate, tufele de bananier sălbatic păreau mirate că primiseră dintr-o dată atîta lumină și atîta căldură și în bătaia brizei își legănau vesel frun-

---

[1] Unul din cele trei principale grupuri etnice de indigeni care au populat Costa Rica înaintea spaniolilor, în actualele provincii centrale, San José, Heredia, Cartago. Celelalte două au fost *chorotega* și *boruncas.*

zele de un verde palid, inocent. Şi bolnăvicios. În jurul rădăcinilor lor, reactivate de soare, începeau să se agite ciupercile minuscule.

Mă aştepta în gară şi a fost foarte afectuos cu mine, dar după aceea, la masă, aproape că nu a vorbit. Flor de María şi Víctor Julio au încercat, dar tata le răspundea cu monosilabe. Sora mea mi-a povestit după aceea că totul se ştiuse, că toată lumea vorbea de asta, dar că nu puteau să aducă dovezi din fericire. Că toţi spuneau că fusese un inconştient, că după nebunia pe care o făcuse nu numai că se ruinase dar îi obligase pe americani să cheltuiască nu ştiu cîte milioane de dolari încercînd să dezinfecteze plantaţia. Că o întreagă porţiune vor fi nevoiţi să o inunde ca să vadă dacă puteau stîrpi boala şi că s-ar putea ca nici aşa să nu reuşească.

Am discutat îndelung şi cu mama. Uneori pare năucită, dar o clipă am observat-o optimistă. Şi anume atunci cînd mi-a povestit că tata îi spusese că poate le ajungea ca să cumpere o mică fermă nu ştiu pe unde. Mi-a spus că acolo petrecuseră luna de miere şi erau vaci şi găini. Mi-a mai spus şi că are să-mi dea nişte bijuterii care erau ale bunicuţei mele ca să le duc la San José la bijuteria Manchado, ai cărei clienţi fuseseră ei întotdeauna, să văd dacă le-ar cumpăra. Că are să-mi dea mai tîrziu notat totul pe o hîrtiuţă.

După-amiază tata m-a rugat să-l însoţesc la *Cerrito* [1] unde avea treabă. După ce am trecut

[1] Deluşor (lb. sp.). Cartier în partea înaltă a oraşului.

de piaţă şi am intrat în cartierele sărace, oameni oarecare, oameni care nu puteau fi prieteni de-ai lui, ca cizmari sau docheri, se întorceau să-l privească şi unii îl salutau. Primul a fost un negru, uriaş, în maieu.

Cînd am trecut i-a spus: *„God bless you, mista !"* [1].

Eu l-am privit pe tata şi am văzut că i se îngustaseră ochii. Părea chiar mulţumit.

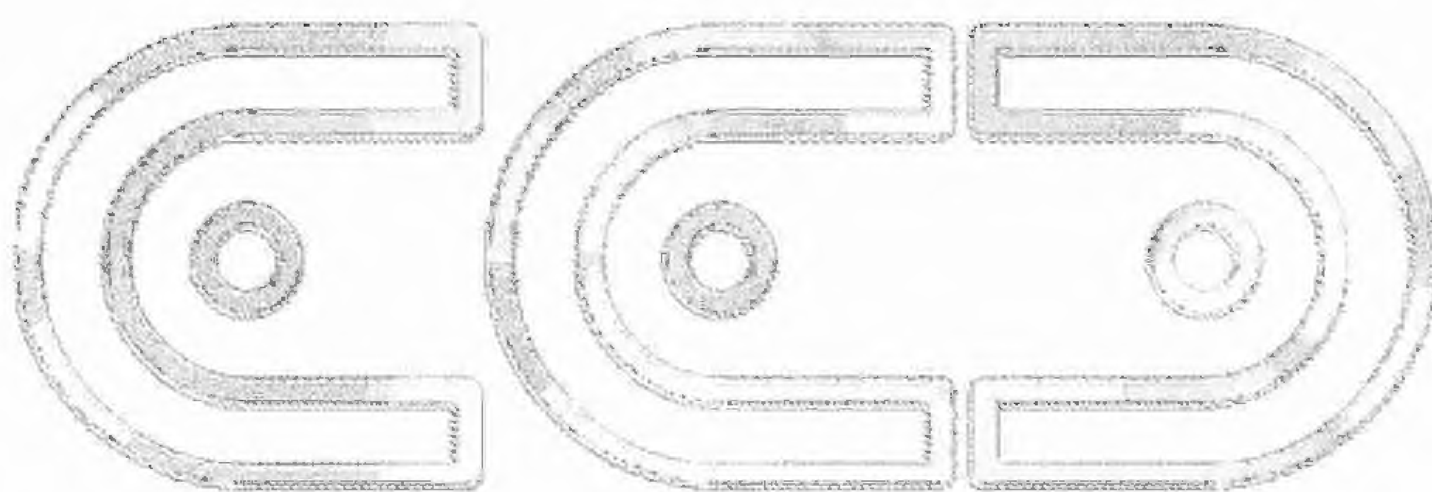
[1] Cel de sus să vă aibă în pază, domnule! (lb. engl.).

Lector: DIANA RADU
Tehnoredactor: V.E. UNGUREANU

Bun de tipar 21. 08. 1981. Coli tipar 7

Tiparul executat sub comanda
nr. 297 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

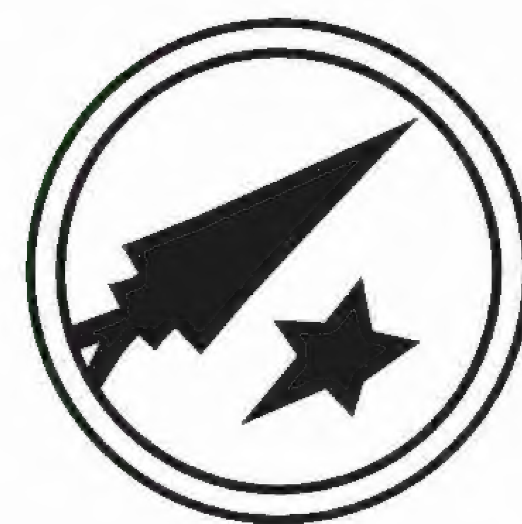
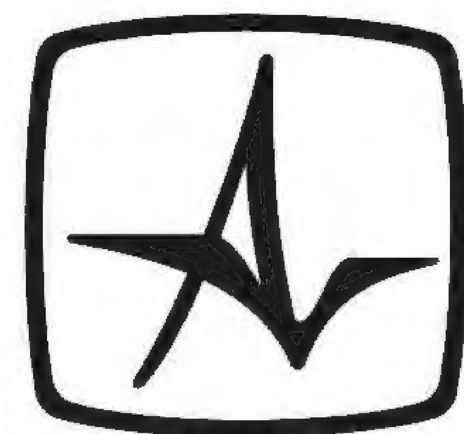

CLUB
COLECȚIA
Povestiri
ȘTIINȚIFICO-
FANTASTICE

AVENTURA

CR

EDITURA "ION CREANGĂ"

SCORPIONUL

COLECȚIA SFINX

COLECȚIA SFINX

fondată în 1895
bpt
serie nouă